

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2022
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmioty:</i>	Filozofia Historia muzyki Historia sztuki Język łaciński i kultura antyczna
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Terminy egzaminów:</i>	4 maja 2022 r. – język łaciński i kultura antyczna 5 maja 2022 r. – historia muzyki 9 maja 2022 r. – filozofia 19 maja 2022 r. – historia sztuki
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 września 2022 r.

Opracowanie

Filozofia

dr Jacek Frydrych

Dagmara Rusinek-Smaga (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Historia muzyki

dr Małgorzata Waszak (Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina)

Dagmara Rusinek-Smaga (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Historia sztuki

Dagmara Rusinek-Smaga (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Język łaciński i kultura antyczna

dr Janusz Ryba (Uniwersytet Jagielloński)

Dagmara Rusinek-Smaga (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Andrzej Kaptur (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa

tel. 22 536 65 00, fax 22 536 65 04

e-mail: sekretariat@cke.gov.pl

www.cke.gov.pl

Spis treści

I. Filozofia

Opis arkusza maturalnego	4
Dane dotyczące populacji zdających	5
Przebieg egzaminu	6
Podstawowe dane statystyczne	7
Komentarz	13

II. Historia muzyki

Opis arkusza maturalnego	29
Dane dotyczące populacji zdających	30
Przebieg egzaminu	31
Podstawowe dane statystyczne	32
Komentarz	37

III. Historia sztuki

Opis arkusza maturalnego	55
Dane dotyczące populacji zdających	56
Przebieg egzaminu	57
Podstawowe dane statystyczne	58
Komentarz	62

IV. Język łaciński

Opis arkusza maturalnego	81
Dane dotyczące populacji zdających	81
Przebieg egzaminu	82
Podstawowe dane statystyczne	83
Komentarz	86

Filozofia

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2021/2022 egzamin maturalny z filozofii został przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z filozofii składał się z dwóch części: testu sprawdzającego umiejętność analizy krytycznej tekstu filozoficznego i wiedzę oraz zadania rozszerzonej odpowiedzi, którego celem było napisanie własnego tekstu. Test sprawdzający umiejętność krytycznej analizy tekstu filozoficznego i wiedzę składał się z 15 zadań, za które maksymalnie można było otrzymać 25 punktów. Ostatnie zadanie, oznaczone numerem 16, polegało na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch tematów:

Temat 1.

Bycie prawdziwym jest czymś innym niż bycie uważanym za prawdziwe. Nie ma żadnej sprzeczności w tym, że coś, co wszyscy uważają za fałszywe, jest prawdziwe.

Gottlob Frege

Czy zgadasz się z tezą, że prawdziwość jest czymś innym niż bycie uważanym za prawdziwe? Rozważ problem, odwołując się do znanych ci stanowisk filozoficznych.

Temat 2.

W życiu nie chodzi o szczęście, lecz o dobre życie

Barbara Skarga

Czy dobre życie może być nieszczęśliwe, a złe – szczęśliwe? Rozważ problem, odwołując się do znanych ci stanowisk filozoficznych.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów.

¹ Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. z 2020 poz.493, z późn. zm.).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających		1238
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	927
	z techników	310
	ze szkół na wsi	23
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	170
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	337
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	708
	ze szkół publicznych	1055
	ze szkół niepublicznych	183
	kobiety	671
	mężczyźni	567
	bez dysleksji rozwojowej	1040
	z dysleksją rozwojową	198

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 111 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Filozoficznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	14
	słabowidzący	2
	niewidomi	0
	słabosłyszący	1
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	1
	Ogółem	18

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			9 maja 2022 r.
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			699
Liczba zespołów egzaminatorów			1
Liczba egzaminatorów			23
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			3
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			22

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 2223, z późn. zm.).

³ Ustawa o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1327, z późn. zm.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

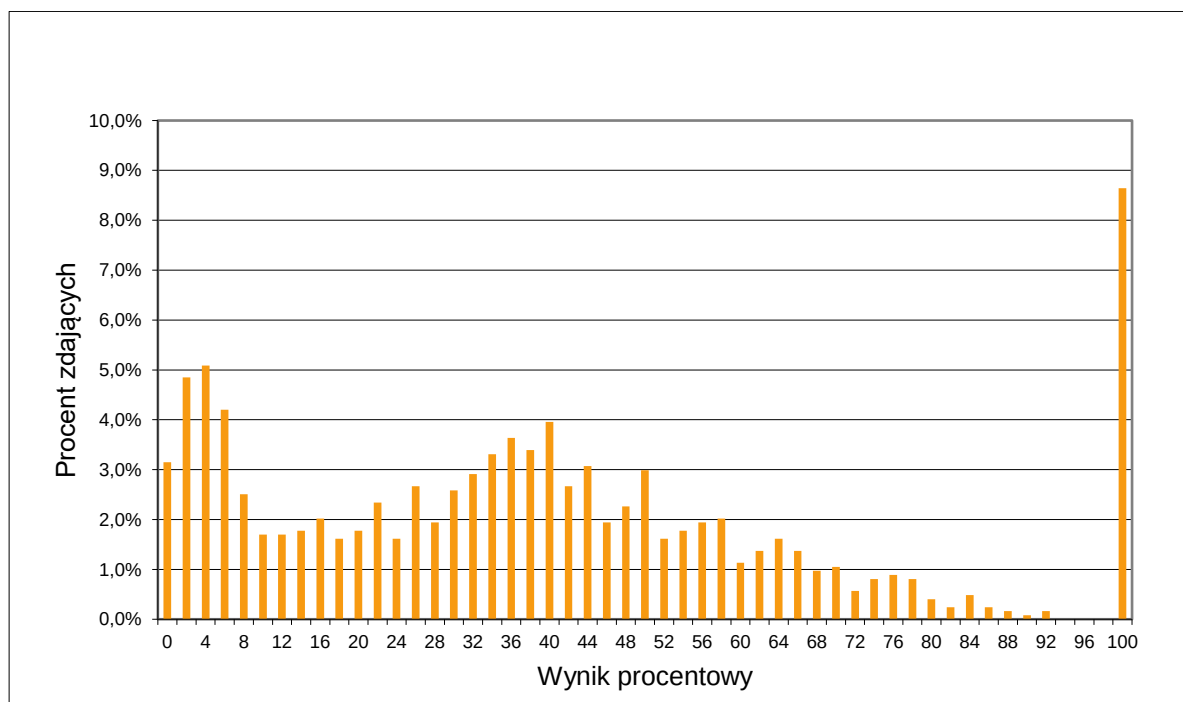

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	1238	0	100	36	100	39	28
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	927	0	100	42	100	45	29
z techników	310	0	100	18	4	21	19

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2022			
Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...]. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych. [...] Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź; rekonstruuje tezy i argumenty zawarte w tekście [...].	I. Filozofia starożytna i średniowieczna. 1. Klasyczna koncepcja filozofii. Zdający: 1) wyróżnia podstawowe dyscypliny filozoficzne, które wywodzą się z filozofii klasycznej: ontologię, epistemologię, logikę, etykę, filozofię polityki i estetykę; 2) umieszcza formułowane pytania i problemy filozoficzne w obrębie właściwej dla nich dyscypliny. 2. Problematyka ontologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje różne rozwiązania problemu tożsamości i zmienności bytu, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] wieczne idee Platona [...]). 3. Problematyka epistemologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje główne stanowiska w sporze o źródła poznania i kryteria prawdy, rekonstruuje wspierające je argumenty (spór Sokratesa z sofistami o obiektywność i relatywność prawdy, aprioryzm Platona i teoria anamnezy [...]). V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty; 3. identyfikuje problematykę tekstu i reprezentowany w nim kierunek filozoficzny.	35
2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...]. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych. [...] Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź; rekonstruuje tezy i argumenty zawarte w tekście [...].	I. Filozofia starożytna i średniowieczna. 2. Problematyka ontologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje różne rozwiązania problemu tożsamości i zmienności bytu, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] wieczne idee Platona [...]). V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty.	61

3.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...]. II. Tworzenie wypowiedzi. Zdający [...] prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi [...]. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych. [...] Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź; rekonstruuje tezy i argumenty zawarte w tekście [...].	I. Filozofia starożytna i średniowieczna. 2. Problematyka ontologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje różne rozwiązania problemu tożsamości i zmienności bytu, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] wieczne idee Platona [...]). 8. Wybrane zagadnienia i kontrowersje filozoficzne w myśli chrześcijańskiego średniowiecza. Zdający: 2) prezentuje spór o uniwersalia, rekonstruuje i porównuje zasadnicze stanowiska w tej kontrowersji, rekonstruuje wspierające je argumenty (nominalizm, realizm pojęciowy, umiarkowany realizm pojęciowy, konceptualizm). V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty; 3. identyfikuje problematykę tekstu i reprezentowany w nim kierunek filozoficzny.	27
4.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...]. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych. [...] Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź; rekonstruuje tezy i argumenty zawarte w tekście [...].	I. Filozofia starożytna i średniowieczna. 2. Problematyka ontologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje różne rozwiązania problemu tożsamości i zmienności bytu, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] wieczne idee Platona [...]). V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty; 3. identyfikuje problematykę tekstu i reprezentowany w nim kierunek filozoficzny.	28
4.2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...]. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych. [...] Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź; rekonstruuje tezy i argumenty zawarte w tekście [...].	I. Filozofia starożytna i średniowieczna. 2. Problematyka ontologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje różne rozwiązania problemu tożsamości i zmienności bytu, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] wieczne idee Platona [...]). II. Filozofia nowożytna. 2. Problematyka ontologiczna w filozofii XVII i XVIII w. Zdający: 1) [...] porównuje wybrane stanowiska ontologiczne [...] (dualizm R. Descartesa, monizm B. Spinozy, spirytualizm G. Berkeleya); V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty; 3. identyfikuje problematykę tekstu i reprezentowany w nim kierunek filozoficzny.	17

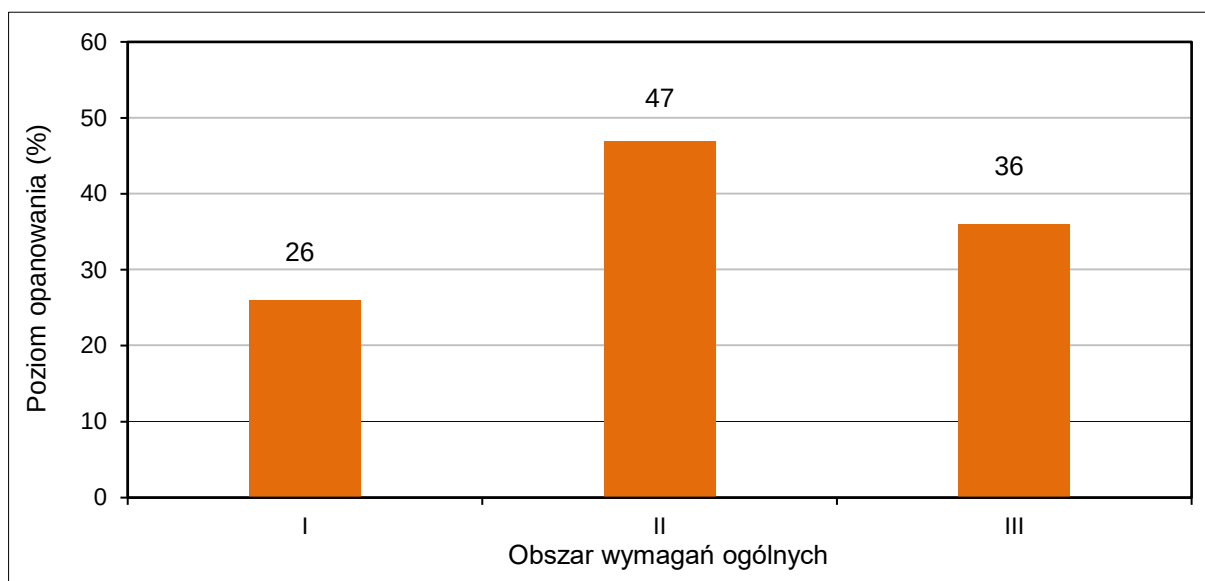
5.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne, [...] rozumie argumenty wysuwane przeciwko poszczególnym tezom [...].	I. Filozofia starożytna i średniowieczna. 2. Problematyka ontologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje różne rozwiązania problemu tożsamości i zmienności bytu, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] wieczne idee Platona [...]). 7. Wybrane zagadnienia związane z recepcją myśli antycznej. Zdający: 1) przedstawia związek filozofii św. Augustyna z platonizmem i neoplatonizmem, prezentując różnice między nimi wynikające z chrześcijańskiego charakteru myśli augustyńskiej (różnica między emanacją a stworzeniem z niczego, różnica między anamnezą i iluminacją, kwestia zła i łaski).	25
6.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający [...] rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...].	IV. Umiejętności logiczne. Zdający: 1. w poprawny sposób wykonuje operacje definiowania, podziału logicznego (klasyfikacji) oraz typologii.	13
7.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający [...] rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...].	IV. Umiejętności logiczne. Zdający: 3. odróżnia przesłanki i wnioski w rozumowaniu i potrafi wskazać przesłankę, która nie jest wyrażona wprost; 4. odróżnia rozumowania dedukcyjne od niededukcyjnych (niezawodne od zawodnych) [...].	11
8.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...]. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych [...]. Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź; rekonstruuje tezy i argumenty zawarte w tekście [...].	III. Filozofia współczesna. 1. Problematyka epistemologiczna i problematyka z zakresu filozofii nauki w myśli XX w. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje wybrane stanowiska w dwudziestowiecznej epistemologii, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] metoda fenomenologiczna E. Husserla [...]). V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty.	23

9.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...]. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych. [...] Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź; rekonstruuje tezy i argumenty zawarte w tekście [...].	II. Filozofia nowożytna. 1. Problematyka epistemologiczna w filozofii XVII i XVIII w. Zdający: 2) rekonstruuje [...] epistemologiczne stanowiska empirystów, rekonstruuje wspierające je argumenty (J. Locke'a koncepcja <i>tabula rasa</i> [...]). III. Filozofia współczesna. 1. Problematyka epistemologiczna i problematyka z zakresu filozofii nauki w myśli XX w. Zdający: 1) rekonstruuje [...] wybrane stanowiska w dwudziestowiecznej epistemologii, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] metoda fenomenologiczna E. Husserla [...]). V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty; 5. zestawia poglądy autora z innymi według kryterium kontynuacji, modyfikacji lub przeciwstawienia.	25
10.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji [...]. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych. [...] Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź; [...] w analizie tekstu prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi.	III. Filozofia współczesna. 1. Problematyka epistemologiczna i problematyka z zakresu filozofii nauki w myśli XX w. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje wybrane stanowiska w dwudziestowiecznej epistemologii, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] metoda fenomenologiczna E. Husserla [...]). V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty.	19
11.	II. Tworzenie wypowiedzi. Zdający [...] prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych. [...] Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź [...].	V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty.	63
12.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...]. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych. [...] Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź [...].	I. Filozofia starożytna i średniowieczna. 4. Problematyka etyczna w filozofii starożytnej. Zdający: 2) rekonstruuje [...] klasyczne stanowiska etyczne, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] hedonizm Epikura [...]). V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty.	24

13.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...]. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych. [...] Zdający rekonstruuje problemy (pytania) zawarte w tekście filozoficznym lub takie, na które tekst stanowi odpowiedź; rekonstruuje tezy i argumenty zawarte w tekście; w analizie tekstu prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi [...].	I. Filozofia starożytna i średniowieczna. 4. Problematyka etyczna w filozofii starożytnej. Zdający: 2) rekonstruuje i porównuje klasyczne stanowiska etyczne, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] hedonizm Epikura, etyka stoicka). V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty.	29
14.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne [...].	II. Filozofia nowożytna. 4. Problematyka etyczna w filozofii nowożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje koncepcje moralnej oceny czynów [...] (etyka D. Hume'a, kantowska etyka obowiązku, utilitaryzm J.S. Milla).	38
15.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy (pytania) filozoficzne, [...] prawidłowo rekonstruuje poznane argumenty.	I. Filozofia starożytna i średniowieczna. 4. Problematyka etyczna w filozofii starożytnej. Zdający: 2) rekonstruuje i porównuje klasyczne stanowiska etyczne, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] hedonizm Epikura [...]). II. Filozofia nowożytna. 4. Problematyka etyczna w filozofii nowożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje koncepcje moralnej oceny czynów, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] kantowska etyka obowiązku [...]).	51
16.1.	II. Tworzenie wypowiedzi. Zdający formułuje podstawowe pytania (problemy) oraz tezy filozoficzne, prawidłowo rekonstruuje poznane argumenty; porównuje różne rozwiązania tego samego problemu; jasno prezentuje własne stanowisko w dyskusji, popiera je rzetelną argumentacją oraz przykładami; prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi, stosuje argumentację filozoficzną do rozpatrywania problemów życia codziennego i społecznego.		66
16.2.			60
16.3.			45
16.4.			42
16.5.			17
16.6.			34
16.7.			67
16.8.			72

WYKRES 2.

POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Analiza jakościowa zadań

Średni wynik tegorocznego egzaminu maturalnego z filozofii wyniósł 39% i był lepszy o 10 punktów procentowych od wyniku zeszłorocznego (wynik 39% był porównywalny do wyników uzyskiwanych przez maturzystów w latach wcześniejszych). Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami z zakresu II obszaru wymagań ogólnych (*Tworzenie wypowiedzi*), dla którego poziom wykonania zadań wyniósł 47%. Najniższe wyniki zdający uzyskali za zadania z zakresu I obszaru wymagań ogólnych (*Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji*), dla którego poziom wykonania zadań wyniósł 26%.

Wśród szesnastu zdań zamieszczonych w pierwszej części arkusza znalazły się trzy zadania zamknięte (zadania 8., 11. i 14.) oraz trzynaście zadań otwartych. Trzy zadania (2., 11. i 15.) okazały się dla zdających umiarkowanie trudne, dziewięć zadań było dla zdających trudne, a cztery bardzo trudne (zadania 4.2., 6., 7. i 10.).

Stopień opanowania wiedzy i umiejętności sprawdzanych w poszczególnych zadaniach

Zadania od 1. do 5. odnosiły się bezpośrednio lub pośrednio do zamieszczonego w arkuszu maturalnym fragmentu platońskiego dialogu *Fedon*. Zadanie 1. było zadaniem zamkniętym i należało do zadań trudnych (poziom wykonania – 35%). Zadanie sprawdzało umiejętność rozumienia tekstu oraz wymagało od zdających odróżnienia problematyki metafizycznej (ontologicznej) od epistemologicznej. Rozwiązanie polegało na sformułowaniu przez zdających dwóch tez na temat duszy, zawartych w tekście źródłowym (jednej ontologicznej i jednej epistemologicznej). Zdający mogli rozwiązać to zadanie poprawnie, przywołując w odpowiedzi stosowne sformułowania z tekstu źródłowego lub umiejętnie parafrazując

wybrane z nich. Poniżej zaprezentowano jedną z niepoprawnych odpowiedzi, w której zdający umieścił dodatkową, fałszywą informację na temat platońskiego rozumienia duszy (że dusza jest ideą), co spowodowało, że jego odpowiedź została oceniona na 0 pkt (przykład 1.).

Przykład 1.

Teza ontologiczna: Dusza należy do świata idei,
nie jest ideą.

Teza epistemologiczna: Dusza jestli poznaje sama przez
swoje, to ma styczność z tym co stałe.

Zadanie 2. było zadaniem otwartym i należało do zadań umiarkowanie trudnych (poziom wykonania – 61%). Sprawdzało ono umiejętność rozumienia tekstu i wyszukiwania w nim stosownych informacji. Rozwiązanie tego zadania polegało na wskazaniu dwóch występujących w tekście źródłowym podobieństw między ideami i duszami.

Zadanie 3. było zadaniem otwartym i należało do zadań trudnych (poziom wykonania – 27%). Zadanie to sprawdzało umiejętność rozumienia tekstu filozoficznego, wyszukiwania w nim stosownych informacji oraz wykorzystania wiedzy na temat filozoficznego sporu o uniwersalia. Za poprawne rozwiązanie tego zadania zdający mógł uzyskać dwa punkty – pierwszy z nich za trafną charakterystykę relacji między „pięknem samym” (ideą piękna) a „rzeczami pięknymi, takimi jak ludzie [...]”, natomiast drugi za podanie nazwy stanowiska Platona w sporze o uniwersalia oraz za porównanie jego stanowisko ze stanowiskiem Arystotelesa. Rozwiązując pierwszą część zadania, zdający mógł bazować jedynie na rozumieniu tekstu źródłowego, ale mógł też wspomóc się wiedzą o poglądach metafizycznych Platona albo wiedzą na temat sporu o uniwersalia (w ramach którego Platon reprezentuje stanowisko skrajnie realistyczne). Wśród rozwiązań tego zadania przeważały takie, w których zdający w miarę dobrze radzili sobie z jednym z opisanych elementów zadania (przykład 2.).

Przykład 2.

Charakterystyka: ... rzeczy pisane są prawdziwe i myślowo,
ale ~~nie~~ są ~~obiektywne~~ obiektywne i prawdziwe, jedynie
obiektywne i ^{idealne} prawdziwe. Cytat: "prawda sama", które jest nieomówione
obiektywne i idealne.

Nazwa stanowiska: ... idealizm pojęciowy.

Porównanie stanowisk: ... Arystoteles uważa, że idea rzeczy ~~nie~~ istnieje
w niej. Samy ~~o~~ nie, jak uważa Platon o świecie
idei. Dla Arystotelesa idee były dla człowieka praktyczne,
nieomówione dla Platona nie.

Zdający za to rozwiązanie otrzymał jeden punkt, ponieważ przedstawiona charakterystyka relacji między ideą piękną a pięknymi rzeczami jest zadowalająca. Jednak ze względu na podanie nietrafnej nazwy („idealizm pojęciowy”) platońskiego stanowiska w sporze o uniwersalia, zdający nie otrzymał drugiego z możliwych do uzyskania w tym zadaniu punktów. Poniżej przedstawiono jedną z poprawnych realizacji tego zadania (przykład 3.).

Przykład 3.

Charakterystyka: *idea piękna... piękno... jest... idea, niezależna... od pięknych... rzeczy... one są... jedynie... jego... przejawami... i... w... nim... uczestniczą... piękno... istnieje... rzeczywiście... i... oddzielnie... od... nich... samo... nigdy... się... nie... zmienia*

Nazwa stanowiska: *skrajny... (platoński)... realizm*

Porównanie stanowisk: *Arystoteles... był... umiarkowanym... realista... według... niego... piękno... również... istnieje... rzeczywiście... ale... jedynie... w... rzeczach... pięknych... a... nie... poza... nimi*

Rozwiązanie zadań 4.1. i 4.2. wymagało od zdających rozumienia tekstu źródłowego oraz posłużenia się wiedzą z zakresu historii filozofii (na temat poglądów dotyczących problemu psychofizycznego). Zadanie 4.1. było dla zdających trudne (poziom wykonania – 28%). Jego rozwiązanie polegało na identyfikacji stanowiska dotyczącego relacji duszy do ciała (podaniu właściwej jego nazwy oraz wyjaśnieniu), które w tekście źródłowym reprezentował Sokrates. Zadanie 4.2. sprawdzało wiedzę zdających dotyczącą znajomości poglądów filozoficznych dotyczących problemu psychofizycznego (nazwy stanowisk i ich przedstawiciele). Zadanie to okazało się dla zdających bardzo trudne (poziom wykonania – 17%), co świadczy o braku wiedzy zdających z zakresu historii filozofii i powierzchownym przygotowaniu zdających do egzaminu maturalnego z filozofii w aspekcie historyczno-filozoficznym. Problem psychofizyczny jest jednym z podstawowych problemów antropologicznych, a samo to zagadnienie było już przedmiotem kilku zadań maturalnych z filozofii w latach poprzednich.

Zadanie 5. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 25%). Zadanie to sprawdzało umiejętność analizy porównawczej w obszarze wiedzy dotyczącej wybranych poglądów metafizycznych Platona i św. Augustyna. Zdający mogli uzyskać po jednym punkcie za wyjaśnienie tego, w jaki sposób św. Augustyn zmodyfikował dwa poglądy Platona: pierwszy – dotyczący koncepcji idei (teoria idei) oraz drugi – dotyczący genezy świata materialnego. Poniżej przedstawiono jedno z rozwiązań tego zadania, którego krótka analiza pozwala naświetlić dwie istotne kwestie natury dydaktycznej (przykład 4.).

Przykład 4.

Teoria idei: ... Idee pochodzą od boga, ~~st~~ ich źródłem
jest ~~fontan~~ ~~bog~~ iluminacja

Koncepcja genezy świata materialnego: ... Św. Augustyn emanację
Platona zastąpił powstaniem ^{świata} z niczego „creatio
ex nihilo”

Udzielając odpowiedzi na pierwszą część pytania, zdający nie zidentyfikował autora dwóch podanych przez siebie tez i nie odniósł się wprost do poglądów Platona – których augustyńskie modyfikacje starał się przedstawić w swojej odpowiedzi. Spowodowało to, że odpowiedź stała się niejasna. O ile można zaakceptować pierwszą część odpowiedzi zdającego („idee pochodzą od boga”) – zakładając życzliwie, że tezę tę przypisuje św. Augustynowi – to nie można zaakceptować drugiej z nich („ich źródłem jest iluminacja”), ponieważ cała wypowiedź zdaje się sugerować, że idee zdają się pojawiać w Bogu za sprawą iluminacji (odpowiedź zdającego dopuszcza taką interpretację). Dodatkowy mankament tej części odpowiedzi zdającego polega na tym, iż nie odnosi się on wprost do poglądów Platona, w związku z czym trudno uznać, że wyjaśnia zadowalająco, na czym polega dokonana przez św. Augustyna modyfikacja platońskiej teorii idei. Brak przypisania zawartych w rozwiązaniu tez konkretnym filozofom, dopuszcza także takie odczytanie odpowiedzi zdającego, w ramach którego druga z tez może być przypisana Platonowi (według św. Augustyna „idee pochodzą od Boga, a według Platona „ich źródłem jest iluminacja”). Odnosząc się do drugiego z zagadnień występujących w omawianym zadaniu, zdający trafnie wskazuje na to, iż św. Augustyn wprowadza nowe rozwiązanie zagadnienia początku świata („powstawanie świata z niczego”), ale fałszywie przypisuje Platonowi emanacjonizm. Warto zaznaczyć, że w tej części swojej odpowiedzi zdający nie popełnia zauważonego wcześniej błędu i jednoznacznie przypisuje określony pogląd św. Augustynowi oraz inny Platonowi – emanacjonizm. Ze względu na brak jasności w pierwszej części odpowiedzi oraz błędy merytoryczne zawarte w odpowiedzi, nie przyznano żadnego punktu za zaprezentowane rozwiązanie.

Zadania 6. i 7. były zadaniami otwartymi z logiki i okazały się zadaniami bardzo trudnymi (poziom wykonania – 13% i 11%). Rozwiązanie zadania 6. wymagało rozstrzygnięcia, czy w przypadku podanego w zadaniu zdania: *Z punktu widzenia filozofii Platona wszystkie byty dzielą się na wieczne idee i nietrwałe ciała*, można mówić o formalnie poprawnym podziale (logicznym). Aby uzyskać za rozwiązanie tego zadania punkt, zdający miał udzielić właściwej odpowiedzi oraz ją uzasadnić. Zadanie to sprawdzało rozumienie pojęcia podziału logicznego oraz umiejętność posłużenia się wiedzą na temat podziału logicznego (do rozstrzygnięcia, czy dany podział jest podziałem logicznym). Warto podkreślić, że poprawne rozwiązanie tego zadania nie wymagało podania definicji podziału logicznego, ani też nie wymagało wskazania konkretnych warunków, których nie spełnia zilustrowany przytoczonym zdaniem podział. Jego rozwiązanie wymagało jedynie rozumienia tego, czym jest podział logiczny, a w uzasadnieniu można było odwołać się do treści zdania (podanego w zadaniu)

i wiedzy na temat poglądów ontologicznych Platona. Taki wariant rozwiązania tego zadania prezentuje przykład 5.

Przykład 5.

Z punktu widzenia filozofii Platona wszystkie byty dzielą się na wieczne idee i nietrwałe ciała.

Ocena poprawności: Nie.....

Uzasadnienie: Nie jest to poprawne. Otóż zgodnie z poglądami Platona, wszystkie byty dzielą się na wieczne idee i nietrwałe ciała. Wskazując na to, że nie wszystkie byty są wieczne, nie można wywnioskować, że wszystkie byty są nietrwałe.

Zadanie 7. było dla zdających najtrudniejszym zadaniem w tegorocznym arkuszu (poziom wykonania – 11%). Jego rozwiązanie wymagało właściwego uzupełnienia brakującej przesłanki rozumowania w taki sposób, aby miało to ono postać dedukcyjną.

Przesłanka 1.: Jeśli idee są wieczne, to nieprawda, że dusze są śmiertelne.

Przesłanka 2.:

Wniosek: Nieprawda, że dusze są wieczne.

Zadanie to sprawdzało, czy zdający rozumie pojęcie dedukcji oraz czy potrafi posłużyć się wiedzą z zakresu logiki do oceny rozumowania w aspekcie jego formalnej poprawności. Prawdopodobnie zadanie to sprawiło zdającym tak dużą trudność między innymi z tego powodu, że podany w zadaniu układ zdań (przesłanka pierwsza oraz wniosek z negacją) mogły sugerować zdającym, że znajdują się w nim jedynie dwa zdania, na bazie których można uzupełnić argument o brakującą przesłankę według prostego i wymienionego w podstawie programowej schematu logicznego *modus tollendo tollens*. Uważniejsza analiza zarysowanego w zadaniu rozumowania pozwalała dostrzec, że znajdują się w nim trzy różne zdania proste, które w ramach klasycznego rachunku zdań można wyrazić symbolicznie za pomocą zmiennych i stałych logicznych: p , $\sim q$, $\sim r$.

Rozwiązanie tego zadania było względnie łatwe, o ile zdający wiedzieli, że w każdym zadaniu podobnego typu wystarczy w miejsce brakującej przesłanki wpisać zdanie będące wnioskiem. Wprawdzie rozumowanie takie jest koliste, ale jest również dedukcyjne – wniosek wynika w nim z przesłanek. Poprawne rozwiązanie tego zadania uzyskuje się również wtedy, gdy brakująca przesłanka będzie koniunkcją wniosku i dowolnego innego zdania prostego. Takie rozwiązanie prezentuje przykład 6.

Przykład 6.

Przesłanka 1.: Jeśli idee są wieczne, to nieprawda, że dusze są śmiertelne.

Przesłanka 2.: *zarówno dusze jak i idee nie są wieczne*

Wniosek: Nieprawda, że dusze są wieczne.

Inny sposób rozwiązania tego zadania wymagał zastosowania nieco poszerzonej wiedzy na temat rozumowań dedukcyjnych, mianowicie wiedzy, że rozumowania tego typu można przedstawić w postaci implikacji, której przesłanki łączy się za pomocą spójnika koniunkcji. Jeżeli koniunkcja przesłanek tworząca poprzednik implikacji oraz jej następnik (wniosek, czyli w przypadku zadania 7. zdanie: *Nieprawda, że dusze są wieczne* [$\sim r$], utworzą zdanie złożone, które będzie tautologią logiczną, to tym samym takie rozumowanie będzie dedukcyjne. Mając powyższe na uwadze, analizowanie zadanie można przestawić symbolicznie (w języku klasycznego rachunku zdań) następująco:

$$[p \wedge \sim q] \wedge (\dots) \rightarrow \sim r$$

Zdający – korzystając z metody zero-jedynkowej – może sprawdzić, czy uzyskane zdanie złożone (po uzupełnieniu o brakującą przesłankę) jest tautologią logiczną.

Poniżej – za pomocą metody zero-jedynkowej – rozstrzygnięto, że podane wcześniej rozwiązanie jednego ze zdających (P2: *dusze nie są wieczne i idee nie są wieczne*) jest dedukcyjne (otrzymane zdanie złożone jest tautologią logiczną; inaczej: jest prawdą logiczną, ponieważ w każdej z ośmiu interpretacji tego zdania jest ono prawdziwe (implikacja główna jest przy każdym możliwym podstawieniu prawdziwa).

$$[(p \rightarrow \sim q) \wedge (\sim r \wedge \sim p)] \rightarrow \sim r$$

1	0	0	1	0	0	1	0	1
0	1	1	0	1	0	1	0	1
1	0	0	1	0	1	0	0	1
1	1	1	0	0	1	0	0	1
0	1	0	1	0	0	1	0	1
0	1	1	0	0	1	0	1	0
0	1	0	1	1	0	1	1	0
1	1	1	0	0	1	0	0	1

Zadanie to – choć podchwytliwe i względnie trudne – jest cenne z racji dydaktycznych, ponieważ pozwala uświadomić sobie, że bez wiedzy i umiejętności z zakresu logiki (tu: pojęcia dedukcji, wynikania logicznego, tautologii logicznej, metody zero-jedynkowej), jest mało prawdopodobne, aby w nieco bardziej złożonych rozumowaniach można było trafnie rozstrzygać, czy określone zdanie (w omawianym zadaniu wniosek: *nieprawda, że dusze są wieczne*) wynika logicznie z innego zdania (innych zdań). Przeanalizowanie tego zadania ukazuje, że nie jest prawdziwe dosyć rozpowszechnione przekonanie, iż bez wiedzy stricte logicznej można względnie łatwo wyprowadzać poprawne logicznie wnioski. Istotą logicznego myślenia jest umiejętność poprawnego wnioskowania oraz rozstrzygania, czy

określone zdanie wynika logicznie z innego zdania (innych zdań). Intuicje logiczne – bez odpowiedniej wiedzy i treningu formalno-logicznego – w wielu przypadkach okazują się zawodne, co potwierdziły rozwiązania zdających. Około 95% intuicyjnie sformułowanych przez zdających przesłanek utworzyło rozumowania, które nie były dedukcyjne (w których wniosek nie wynikał logicznie z przesłanek). Warto podkreślić, że jedynie około 15% zdających nie podjęło się rozwiązania tego zadania (spośród 12 zadań otwartych tylko w dwóch przypadkach zdający rzadziej nie podejmowali się rozwiązywania zadań), co można interpretować – zgodnie z wyrażoną tutaj sugestią – iż najpewniej znacząca część zdających zdawała się żywić przekonanie, iż przedstawione przez nich intuicyjne rozwiązania okażą się trafne (raczej nie można przypisać zasadnie takiego przekonania zdającym w przypadku pięciu innych zadań otwartych, w których liczba opuszczeń przekraczała 30%). To „intuicyjne” podejście do rozwiązywania zadania 7. ilustruje przykład 7.

Przykład 7.

Przesłanka 1.: Jeśli idee są wieczne, to nieprawda, że dusze są śmiertelne.

Przesłanka 2.: Jeśli idee nie są wieczne, to prawda, że dusze są śmiertelne.

Wniosek: Nieprawda, że dusze są wieczne.

Powyższe rozwiązanie jest błędne – koniunkcja pierwszej przesłanki i drugiej (uzupełnionej przez zdającego implikacją utworzoną z przekształcenia przesłanki pierwszej) – **nie tworzy** wraz z wnioskiem **zdania, które jest tautologią logiczną**, co wykazuje poniższe sprawdzenie (w dwóch przypadkach implikacja główna jest fałszywa):

$$[(p \rightarrow \sim q) \wedge (\sim p \rightarrow q)] \rightarrow \sim r$$

1	0	01	0	01	1	1	1	01
0	1	10	0	10	0	0	1	10
1	0	01	0	01	1	1	1	10
1	1	10	1	01	1	0	0	01
0	1	01	1	10	1	1	0	01
0	1	10	0	10	0	0	1	01
0	1	01	1	10	1	1	1	10
1	1	10	1	01	1	0	1	10

Na zakończenie analizy tego zadania należy jeszcze dodać, że dla tego zadania istnieje bardzo wiele poprawnych rozwiązań (można utworzyć bardzo wiele tautologii logicznych w ramach rozumowania przedstawionego w omawianym zadaniu).

Zadanie 8. było zadaniem zamkniętym, za które można było uzyskać dwa punkty (w zależności od liczby trafnie zaznaczonych odpowiedzi). Zadanie to okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 23%). Poprawne rozwiązanie tego zadania wymagało wiedzy na temat pojęcia „źródłowej naoczności” – jednego z kluczowych pojęć fenomenologii Edmunda Husserla. Zdający miał zaznaczyć, które z podanych w tabeli terminów oznaczało husserlowską „źródłowo prezentującą naoczność”. Niski poziom

wykonania tego zadania świadczy o braku wiedzy (lub niewłaściwego rozumienia pojęcia naoczności) na temat poglądów filozoficznych twórcy fenomenologii.

Zadanie 9. było zadaniem otwartym, a jego rozwiązanie wymagało wiedzy dotyczącej programu filozoficznego Edmunda Husserla i empiryzmu Johna Locke’a: zdający mieli wskazać jedno podobieństwo i jedną różnicę między programami filozoficznymi tych dwóch autorów. Zadanie to okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 25%), co wskazuje na niedostatki w wiedzy historyczno-filozoficznej (ok. 40% zdających nie podjęło się rozwiązania tego zadania). Na ogół zdający lepiej radzili sobie ze wskazaniem podobieństw między programami filozoficznymi Edmunda Husserla i Johna Locke’a, co było zapewne następstwem nieco bardziej rozpowszechnionej wiedzy o tym, iż obydwaj ci filozofowie byli empirystami, co ilustruje poniższe przykład 8.

Przykład 8.

Podobieństwo: Doświadczenie jest jedynym prawdziwym źródłem poznania i wiedzy.

Różnica: Dla Locke’a poznanie jest przeciwstawieniem podmiotu i przedmiotu, u Husserla to rozróżnienie rozmywa się i poznanie jest formowane przez podmiot.

Zdający za to rozwiązanie otrzymał 1 punkt, ponieważ wskazał na podobieństwo pomiędzy programem filozoficznym Edmunda Husserla a empiryzmem Johna Locke’a. Za podanie różnicy nie przyznano punktu, ponieważ cała wypowiedź zdającego nie jest jasna – zdecydowanie trudno się zgodzić z ostatnią częścią konkluzji, iż poznanie na gruncie fenomenologii Husserla jest formowane przez podmiot. Ponadto nie jest też jasne, jak zdający rozumie owo „formowanie”.

Bardzo niski wynik (poziom wykonania – 19%) zdający uzyskali w zadaniu 10. Aby uzyskać jeden punkt należało scharakteryzować jeden, dowolny element metody fenomenologicznej. Relatywnie nieliczne poprawne rozwiązania tego zadania oraz liczba opuszczeń (ok. 50% zdających w ogóle nie podjęło się rozwiązania tego zadania) świadczą o braku wiedzy zdających na temat metody fenomenologicznej – podstawowego zagadnienia z zakresu fenomenologii.

Zadania od 11. do 15. dotyczyły bądź tekstu źródłowego, bądź odnosiły się do kluczowego pojęcia z tekstu źródłowego – pojęcia hedonizmu.

Zadanie 11. było zadaniem zamkniętym i okazało się umiarkowanie trudne (było to najlepiej rozwiązane zadanie w tegorocznym arkuszu – jego poziom wykonania wyniósł 63%). Poprawne rozwiązanie tego zadania wymagało rozumienia tekstu źródłowego (fragment monografii *O szczęściu* Władysława Tatarkiewicza) – w szczególności znajdujących się w nim pojęć, tez i wnioskowań.

Zadanie 12. było zadaniem otwartym i okazało się – co należy uznać raczej za zaskakujące – zadaniem trudnym (poziom wykonania – 24%). Rozwiązanie tego zadania polegało na objaśnieniu różnicy między hedonizmem etycznym oraz psychologicznym. Należy podkreślić, że sformułowanie polecenia zawierało definicję hedonizmu psychologicznego, a tekst źródłowy dotyczył różnicy między hedonizmem etycznym a psychologicznym. Poniżej znajduje się przykładowe, nieoprawne rozwiązanie tego zadania (przykład 9.).

Przykład 9.

Wyjaśnienie: Hedonizm psychologiczny skupia się na pragnie-
niach niewłaściwych pragnieniach materialnych dążących,
..... natomiast etyczny skłania się ku ideałom przyjemności
..... które zostaje na dłuższą
Przedstawiciel: ~~XXXXXXXXXX~~

Przywołane powyżej rozwiązanie ilustruje fakt, iż zdający na ogół nie potrafili wydobyć z tekstu źródłowego różnicy między tymi dwoma typami hedonizmu. Nie potrafili również efektywnie przywołać (z pamięci lub wydobyć z tekstu) tezy hedonizmu, aby wskazać i wyjaśnić różnicę między hedonizmem psychologicznym a etycznym. Świadczy to o dalece niezadowalającym przygotowaniu zdających do egzaminu maturalnego w aspekcie opanowania kluczowych pojęć i tez z zakresu głównych dziedzin filozofii – w tym przypadku z zakresu etyki. Na kanwie tego zadania warto zwrócić uwagę, iż efektywna analiza tekstu filozoficznego (tu: w aspekcie semiotycznym) wymaga opanowania kluczowych pojęć z zakresu filozofii oraz ćwiczenia umiejętności ich objaśniania. Na brak opanowania umiejętności objaśniania pojęć filozoficznych wskazuje zaprezentowana w powyższym rozwiązaniu próba – nieporadna nawet na poziomie językowym – objaśnienia hedonizmu etycznego.

Zadanie 13. było zadaniem otwartym i okazało się zadaniem trudnym – poziom wykonania wyniósł 29%. Zadanie to sprawdzało dosyć podstawową wiedzę historyczno-etyczną oraz umiejętność uzasadniania i argumentowania z wykorzystaniem wiedzy historyczno-etycznej. Rozwiązanie zadania polegało na wskazaniu filozofa – spośród czterech podanych – który nie akceptował tezy hedonizmu etycznego. Zadaniem zdającego było uzasadnienie dokonanego wyboru oraz podanie jednego argumentu antyhedonistycznego, powiązanego z myślą wybranego filozofa. Zdający na ogół trafnie identyfikowali antyhedonistów (Epiktet, św. Tomasz z Akwinu). Za rozwiązanie tego zadania uzyskiwali jeden punkt wówczas, gdy zadowalająco uzasadnili dokonany przez siebie wybór, a drugi za sformułowanie argumentu przeciw tezie hedonistycznej. Argument ten musiał jednak być powiązany z myślą filozoficzno-moralną danego autora. Na ogół zdający słabiej radzili sobie z drugą częścią tego zadania (przykład 10.).

Przykład 10.

	Protagoras	Epikur	Epiktet	św. Tomasz z Akwinu
Filozof:	św. Tomasz z Akwinu			
Uzasadnienie:	ponieważ uważa, że przyjemność z czegoś zależy od duszy, co każe ciało do ztego.			
Argument przeciw hedonizmowi etycznemu:	Przyjemność ciała nie jest przyjemnością dla duszy. Rozdzielenie duszy i ciała prowadzi do tego, że to co dobre dla ciała ma pierwszeństwo nad przyjemnością, ponieważ dusza jest nieśmiertelna.			

Za powyższe rozwiązanie zdający otrzymał 1 punkt, ponieważ trafnie wskazał na św. Tomasza z Akwinu jako antyhedonistę oraz podał akceptowalne, choć nie w pełni zadowalające i językowo niezręczne uzasadnienie dokonanego wyboru. Drugą część odpowiedzi zdającego należy uznać za niezadowalającą, ponieważ trudno dostrzec w prezentowanym rozwiązaniu zadania związki logiczne między poszczególnymi zdaniami tworzącymi – w zamierzeniu zdającego – argument. Nie ma także wyraźnego nawiązania do tezy hedonizmu etycznego, którą miałby podważać „argument” zdającego.

Zadanie 14. było zadaniem zamkniętym i było zadaniem trudnym (poziom wykonania – 38%). Rozwiązanie zadania polegało na zaznaczeniu, czy John Stuart Mill był zwolennikiem hedonizmu etycznego. W następnym kroku należało rozstrzygnąć, czy stanowisko to było broniące przez Sokratesa i Platona, czy było odmianą intuicjonizmu Henri Bergsona, czy też było krytykowane przez Immanuela Kanta. Tak relatywnie niski wynik uzyskany przez zdających świadczy o braku elementarnej wiedzy wielu z nich z zakresu historii myśli etycznej, ponieważ zarówno teza hedonizmu etycznego, jak też wymienieni autorzy, mieszczą się w absolutnym kanonie wiedzy historyczno-etycznej.

Zadanie 15. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających umiarkowanie trudne (poziom wykonania – 51%). Zadanie to sprawdzało elementarną wiedzę historyczno-etyczną dotyczącą tezy hedonizmu etycznego i głównych poglądów Immanuela Kanta oraz umiejętność posłużenia się tą wiedzą do formułowania oceny moralnej dotyczącej przedstawionego w zadaniu przypadku. Warto zaznaczyć, że sformułowane polecenie nie wymaga od zdających podania uzasadnienia swojej odpowiedzi, a jedynie sformułowania adekwatnej oceny moralnej. Większość zdających podawała uzasadnienie swojej oceny, co z jednej strony świadczy pozytywnie o – zapewne wyuczonej – potrzebie uzasadniania dokonywanych przez siebie ocen moralnych, z drugiej jednak strony świadczyć może o braku uważności zdających, jeśli chodzi o lekturę i rozumienie polecenia. W niektórych przypadkach zdający nie uzyskiwali punktu z tego powodu, że przedstawione przez nich uzasadnienia – nie wymagane w tym poleceniu – zawierały istotne błędy merytoryczne, co pociągało za sobą określone konsekwencje. Warto podkreślić, że błędy te musiały być istotne. Poniżej zaprezentowano dosyć typowe rozwiązanie tego zadania, za które zdający otrzymał dwa punkty (przykład 11.).

Przykład 11.

Ocena z punktu widzenia hedonizmu etycznego: *Jest to działanie dobre*
Moralnie, bo osoba wiepie z niego przyjemność

Ocena z punktu widzenia etyki Immanuela Kanta: *Nie jest to działanie*
dobre moralnie. Zgodnie z Imperatywem Kanta należy postąpić
tak, by działania, które podejmujemy, mogły zostać uznane za
prawo i być obowiązującym

Warto zaznaczyć, że uzasadnienie oceny dokonanej z punktu widzenia hedonizmu etycznego jest niezadowolające, gdyż brakuje w nim podania poprawnej tezy hedonizmu etycznego lub bezpośredniego nawiązania do niej. Z tej jednak racji, że cała wypowiedź nie zawiera sprzeczności, a ocena jest trafna, zdający otrzymał jeden punkt. Zdający otrzymał także punkt za drugą część swojej odpowiedzi (ocena z punktu widzenia etyki Immanuela Kanta), ponieważ sformułował jasną i trafną ocenę moralną podanego w zadaniu przypadku. Mimo braku w pełni zadowolającej precyzji, akceptowalne jest także uzasadnienie oceny dokonanej przez zdającego.

Wypracowanie

W części II arkusza egzaminacyjnego (zadanie 16.) należało napisać wypracowanie na jeden z dwóch podanych tematów. Zadanie to było zadaniem otwartym rozszerzonej odpowiedzi i sprawdzało umiejętność tworzenia własnego tekstu o charakterze argumentacyjnym (eseju filozoficznego). Za tę część arkusza egzaminacyjnego zdający mógł uzyskać 25 punktów. Wypracowanie oceniane jest według czterech głównych kryteriów: I. *Sformułowanie stanowiska* (3 pkt), II. *Uzasadnienie stanowiska* (18 pkt), III. *Kompozycja pracy* (2 pkt) i IV. *Poprawność językowa* (2 pkt).

Uśredniony wynik poziomu wykonania zadania 16. wyniósł nieco ponad 50% – o 13 punktów procentowych więcej od wyniku uzyskanego przez zdających w poprzednim roku szkolnym. Uzyskany w tym roku przez zdających wynik był także wyższy o kilka punktów procentowych od wyników uzyskanych przez zdających w latach wcześniejszych. Na podstawie tych najogólniejszych danych można sformułować alternatywny wniosek (alternatywa zwykła): tematy tegorocznych wypracowań maturalnych były dla zdających względnie łatwe lub zdający poczynili zauważalne postępy w umiejętności pisania wypracowań maturalnych z filozofii.

Temat 1. dotyczył problematyki epistemologicznej. Realizując ten temat, zdający miał za zadanie odpowiedzieć na pytanie, czy prawdziwość *jest czymś innym niż bycie uważanym za prawdziwe*, oraz uzasadnić swoją odpowiedź, odwołując się do wybranych przez siebie stanowisk filozoficznych.

Temat 2. wymagał rozważenia przez zdającego klasycznego problemu antropologiczno-etycznego wyrażonego w pytaniu, czy *dobre życie może być nieszczęśliwe, a złe – szczęśliwe?*

Na ogół zdający formułowali swoje stanowisko (tezę lub hipotezę) w sposób zadowalający (formułując ją w sposób jasny i lokując w problematyce pracy), niejednokrotnie uzyskując maksymalną liczbę 3 punktów (kryterium I. oceny wypracowań – poziom jego wykonania wyniósł 66% [16.1.]). W stosunku do wypracowań z roku ubiegłego uzyskiwany przez zdających wynik w ramach tego kryterium był wyższy o 17 punktów procentowych, co było zapewne spowodowane tym, iż tegoroczne tematy wypracowań nie posiadały w swoich sformułowaniach ograniczeń nakładających na zdających obowiązek odwoływania się do określonej grupy autorów, stanowisk lub dziedzin filozofii.

Największą liczbę punktów można było uzyskać za uzasadnienie stanowiska (18 punktów – kryterium II.) Prezentowane przez zdających w wypracowaniach poglądy filozoficzne miały zwykle postać powierzchownych nawiązań do pojedynczych twierdzeń określonych filozofów, a odwołania do tekstów filozoficznych były sporadyczne. Autorzy wypracowań, przywołując określone poglądy filozoficzne, zazwyczaj ograniczali się do ich krótkich charakterystyk. Wciąż nieliczni zdający swobodnie posługiwali się terminologią filozoficzną i byli w stanie zaprezentować w swoich wypracowaniach poprawne oraz rozbudowane rozumowania. Relatywnie rzadko pojawiały się prace, w których miała miejsce krytyczna analiza przywołanych w wypracowaniu argumentów.

Podobnie jak w latach poprzednich, najslabiej zdający radzili sobie z umiejętnością krytycznego uzasadniania własnego stanowiska – poziom wykonania zadania w ramach kryterium II.d [16.5.] wyniósł tylko 17% i był wyższy o jedynie 3 punkty procentowe od wyniku uzyskanego przez zdających w zeszłym roku szkolnym, co pozwala wnioskować, że zdający nie poczynili postępów w doskonaleniu umiejętności krytycznej analizy argumentów.

Wciąż relatywnie niski wynik zdający uzyskali za funkcjonalne nawiązywanie do innych dziedzin kultury (kryterium IIe [16.6.]). Należy jednak zauważyć, że wynik ten był wyższy od tego, który uzyskali zdający w zeszłym roku o 11 punktów procentowych. Był też wyższy o 3–4 punkty procentowe od wyników uzyskiwanych przez zdających w latach wcześniejszych, co uprawnia do wniosku, iż w tym aspekcie doskonalenia umiejętności pisania tekstu argumentacyjnego nastąpił pewien postęp.

Poziom wykonania uwzględniający pozostałe dwa główne kryteria oceny wypracowania – kompozycja pracy oraz poprawność językowa [16.7. i 16.8] – wyniósł odpowiednio 67% i 72%, co było wynikiem wyższym od uzyskanego w zeszłym roku o kilkanaście punktów procentowych (a także wyższym o kilka punktów od wyników z lat wcześniejszych).

Powyższa analiza ogólna dotycząca jakości wypracowań maturalnych z filozofii, wskazuje na pewien niewielki postęp zdających, tym niemniej należy podkreślić, że jedynie w przypadku ok. 2% z nich uśredniony poziom wykonania zadania 16. przekroczył 80%. Poniżej przedstawiono przykład poprawnego wypracowania ocenionego na 23 punkty.

Temat 2.

W życiu nie chodzi o szczęście, lecz o dobre życie.

Barbara Skarga

Czy dobre życie może być nieszczęśliwe, a złe – szczęśliwe? Rozważ problem, odwołując się do znanych ci stanowisk filozoficznych.

Ludzie od wieków zastanawiają się jak osiągnąć szczęście. Na przestrzeni tysiącleci wykształciło się wiele filozoficznych i religijnych koncepcji na temat spełnionego życia. Od stoicyzmu, który poprzez spokój ducha miał gwarantować szczęście, po epikurejczyków i ich teorię przyjemności. Szczęście może być rozumiane jako stan, podczas którego odczuwa się spełnienie i radość z życia. Większość koncepcji filozoficznych zakłada, że człowiek poprzez swoje wybory ma wpływ na swoje życie i wyżej wspomniane szczęście. Zakładając, że to człowiek kształtuje swoje życie, można stwierdzić że dobre i złe wybory wpływają na osiągnięcie szczęścia. Co za tym idzie, dobre życie moralne nie może być życiem nieszczęśliwym, a złe szczęśliwym.

Człowiek, jako istota posiadająca możliwość kształtowania samego siebie, świadomie podejmuje decyzje. Wiele z nich, z pozoru prowadzących do nieszczęścia tak naprawdę wpływa pozytywnie na człowieka. Osoba, która oddała swoje pieniądze bezdomnemu, jednocześnie pozbawiając siebie obiadu, postąpiła dobrze moralnie. Pomimo, chwilowego głodu, to dobroć, która akurat skutkowała u niego poczuciem zadowolenia, że mógł komuś pomóc. Zgodnie z tezą intelektualizmu etycznego Sokratesa, wiedza o tym co dobre i złe umożliwia prawidłowe działanie. To działanie, wiedza pozwala osiągnąć szczęście. Wynika stąd fakt, że psychika ludzka, uczynki dobre, złe warunkują osiągnięcie stanu spełnienia. Jeżeli osoba czyni dobrze, pomagając innym i ma czyste sumienie jest wówczas szczęśliwa.

To, że życie dobre to życie szczęśliwe można odnaleźć również w filozofii i religii Chrześcijańskiej. Dekalog, który drogowskazem dla wiernych określa zasady moralne, którymi wierni mają się kierować. Dzięki nim, będą oni mogli dotrzeć od nieba, zostać zbawieni. W filozofii chrześcijańskiej, św. Augustyn posługuje się definicją zła, która określa zło jako brak dobra. Jeżeli chrześcijanin nie kieruje się w życiu dobrem, nie ma szansy na życie wieczne w niebie, a tym samym na szczęście. Moralność ściśle warunkuje szczęście. Kierując się dekalogiem, człowiek nie może czuć się nie spełniony, gdyż zbliża się on do Boga.

Przeciwny pogląd od chrześcijan na świat mają starożytni filozofowie – Cyrenaicy. Kierując się w życiu hedonizmem, żyjąc chwilą i czerpiąc każdą przyjemność uważają że są szczęśliwi. Takie podejście, nastawione na przyjemność, pozornie może prowadzić do spełnienia. Jednak brak wartości czystych moralnie, skutkuje brakiem szczęścia. Izabela Łęcka z powieści pozytywistycznej Prusa „Lalka” kierowała swoją uwagę na przyjemności, nie skupiając się na wartościach etycznych, takich jak miłość. Pomimo życia pełnego zabaw, spędzonego na uroczystościach i balach była ona osobą nieszczęśliwą. Odczuwała pustkę, a po zerwaniu zaręczyn przez Stanisława zdecydowała się wyjechać i przystąpić do zakonu. Ukazuje to, że pomimo pozornie szczęśliwego życia, brak dobra moralnego uniemożliwia osiągnięcie stanu spełnienia.

Jednym z przykładów, które ukazują że złe życie moralne może być szczęśliwe są osoby, które posiadają władzę, pieniądze zdobyte drogą niemoralną. Zgodnie ze starym powiedzeniem „pieniądze szczęścia nie dają” można zaprzeczyć takiemu rozumowaniu. Co więcej ludzie jako istoty posiadające sumienie nie będą w stanie długo cieszyć się zdobytymi rzeczami. Przykładem może być Makbet, tytułowy bohater utworu Szekspira. Pomimo osiągnięcia władzy, której tak bardzo pragnął, jego sumienie nie pozwalało mu się cieszyć. Lady Makbet popełniła samobójstwo pomimo tego, że to ona sama namawiała męża do zbrodni. Innym bohaterem, który ukazuje, że złe życie nie może być szczęśliwe, jest Raskolnikow z powieści Dostojewskiego „Zbrodnia i kara”. Rodion zabił starą lichwiarkę. Jego sumienie również nie pozwoliło mu żyć szczęśliwie. Nie wykorzystał nawet wartościowych rzeczy, które ukradł zamordowanej. Potwierdza to, że złe życie nie może być szczęśliwe.

Barbara Skarga w przytoczonym cytacie „W życiu nie chodzi o szczęście, lecz o dobre życie” według mnie nie miała racji. Interpretując, zło i dobro jako rzeczy związane z moralnością uważam, że szczęście jest nimi uwarunkowane. Zarówno w psychice ludzkiej, sumieniu jak i w chrześcijaństwie można odnaleźć zależność szczęścia od dobra moralnego.

Ocena powyższego wypracowania prezentuje się następująco:

16.1. [I]	3/3
16.2. [IIa]	3/3
16.3. [IIb]	4/4
16.4. [IIc]	4/4
16.5. [IId]	2/4
16.6. [IIe]	3/3
16.7. [III]	2/2
16.8. [IV]	2/2

Zdający wyjaśnia kluczowe pojęcie dla tej pracy oraz jasno formułuje swoje stanowisko:

Szczęście może być rozumiane jako stan, podczas którego odczuwa się spełnienie i radość z życia. Większość koncepcji filozoficznych zakłada, że człowiek poprzez swoje wybory ma wpływ na swoje życie i wyżej wspomniane szczęście. Zakładając, że to człowiek kształtuje swoje życie, można stwierdzić że dobre i złe wybory wpływają na osiągnięcie szczęścia. Co za tym idzie, dobre życie moralne nie może być życiem nieszczęśliwym, a złe szczęśliwym.

W pracy znajdują się argumenty (więcej niż dwa) i kontrargumenty (dwa) na rzecz bronionej tezy. Poniżej wyróżniono jeden z argumentów, który można uznać za pogłębiony ze względu na nawiązanie do religii jako działu kultury oraz formę – zdający przedstawia pewne rozumowanie: *Jeżeli chrześcijanin nie kieruje się w życiu dobrem, nie ma szansy na życie wieczne w niebie, a tym samym na szczęście. Moralność ściśle warunkuje szczęście. Kierując się dekalogiem, człowiek nie może czuć się nie spełniony, gdyż zbliża się on do Boga.*

W swojej pracy zdający zręcznie włączył nawiązania do literatury – i co warte szczególnego podkreślenia – wykorzystał te nawiązania do wzmocnienia swojej argumentacji na rzecz bronionej tezy i to w sposób krytyczny – zdający poprzez te nawiązania podważa jeden z przytoczonych wcześniej zarzutów: *Jednym z przykładów, które ukazują że złe życie moralne może być szczęśliwe są osoby, które posiadają władzę, pieniądze zdobyte drogą niemoralną. Zgodnie ze starym powiedzeniem „pieniądze szczęścia nie dają” można zaprzeczyć takiemu rozumowaniu. Co więcej ludzie jako istoty posiadające sumienie nie będą w stanie długo cieszyć się zdobytymi rzeczami. Przykładem może być Makbet, tytułowy bohater utworu Szekspira. Pomimo osiągnięcia władzy, której tak bardzo pragnął, jego*

sumienie nie pozwalało mu się cieszyć. Lady Makbet popełniła samobójstwo pomimo tego, że to ona sama namawiała męża do zbrodni. Innym bohaterem, który ukazuje, że złe życie nie może być szczęśliwe, jest Raskolnikow z powieści Dostojewskiego „Zbrodnia i kara”. Rodion zabił starą lichwiarkę. Jego sumienie również nie pozwoliło mu żyć szczęśliwie. Nie wykorzystał nawet wartościowych rzeczy, które ukradł zamordowanej. Potwierdza to, że złe życie nie może być szczęśliwe.

Praca jest napisana komunikatywnym językiem i nie zawiera zaburzeń kompozycyjnych. Zdający nie uzyskał maksymalnej liczby punktów, ponieważ nie dokonał krytycznej analizy żadnego ze swoich argumentów.

Występujące w pracy mankamenty, na przykład niezwiązane z wywodem zdającego nawiązanie do myśli św. Augustyna, czy też niefortunne stwierdzenie: *Wynika stąd fakt, że psychika ludzka [...]* (w sensie ścisłym wynikanie jest operacją na zdaniach, fakty zatem nie wynikają), nie wpłynęły niekorzystnie dla zdającego na uzyskany przez niego wynik punkowy.

Wnioski i rekomendacje

1. Przedstawiona analiza wyników uzyskanych przez zdających w tegorocznej edycji matury z filozofii ujawniła, że podstawowym problemem zdających jest brak należytej wiedzy z zakresu historii filozofii (znajomość poglądów klasyków filozofii) oraz niezadowalająca wiedza na temat głównych sporów w filozofii. Analiza arkuszy maturalnych z ostatnich lat ujawnia pewną prawidłowość w tym względzie. Otóż wyraźnie mniejszą wiedzę historyczno-filozoficzną zdający dysponują z zakresu historii filozofii współczesnej.
2. Podobnie jak w latach ubiegłych, zdający nie wykazywali się na ogół dobrym rozumieniem tekstów źródłowych, co świadczy najpewniej nie tylko o braku umiejętności w tym zakresie, ale także o braku stosownego treningu. Zapewne relatywnie rzadko – w ramach przygotowań do matury z filozofii – uczniowie pracują na tekstach źródłowych. Rekomendacja w tym zakresie pozostaje wciąż niezmienna: należy poświęcić więcej czasu na ćwiczenia z zakresu analizy tekstu filozoficznego, a wybór stosownych fragmentów tekstów filozoficznych należy dostosować do obowiązujących wymagań egzaminacyjnych.
3. Wciąż największe problemy sprawiają zdającym zadania z logiki – w szczególności te zadania, które wymagają wiedzy i umiejętności z zakresu logiki formalnej. Zostało to szczegółowo wykazane w analizie zadania 7. niniejszego sprawozdania. Należy podkreślić, że wiedza i umiejętności logiczne są podstawą bardziej zaawansowanych kompetencji poznawczych (w tym tzw. kompetencji przyszłości), a filozofia jest jedyną dziedziną wiedzy, w ramach której można systematycznie i niepowierzchniowo realizować edukację logiczną. W obowiązującej od trzech lat podstawie programowej z filozofii dla IV–letniego liceum ogólnokształcącego (oraz w obowiązujących wymaganiach egzaminacyjnych) znalazł się cały jeden dział zagadnień z zakresu logiki (dział I. Kultura logiczna), który odpowiada w ok. 25% zawartości całej podstawy programowej z filozofii. To rozstrzygnięcie programowe pociąga za sobą określone konsekwencje dydaktyczne dotyczące konstruowania arkusza maturalnego z filozofii, w którym będą musiały znaleźć się przynajmniej trzy zadania z logiki. Te zmiany powinny skłonić osoby zainteresowane

przygotowaniami do matury z filozofii do zintensyfikowania pracy na polu edukacji logicznej. Należy też podkreślić, że opanowanie wybranych elementów edukacji logicznej jest niezbędne do poprawnego rozwiązania większości zadań maturalnych z filozofii, a takie umiejętności logiczne jak: objaśnianie pojęć, jasne formułowanie sądów i ich uzasadnianie, argumentowanie, ocena argumentacji, identyfikowanie i wystrzeganie się błędów logicznych, stanowią niezbędną podstawę do pisania dobrych wypracowań maturalnych, nie tylko z filozofii.

4. Analiza tegorocznych wypracowań maturalnych pozwala sformułować trzy zasadnicze uwagi:

- podobnie jak w latach ubiegłych, najwięcej problemów sprawiła zdającym krytyczna analiza przedstawionej w pracy argumentacji. Poziom wykonania w ramach stosownego kryterium wyniósł w tym roku 17% i nie przekracza 20% od początku funkcjonowania zadania maturalnego w tej formule oraz – co wciąż zaskakuje, jeśli brać pod uwagę względną łatwość tego wymagania – brak odwołań w wielu wypracowaniach do kontekstu pozafilozoficznego. Wciąż w zaledwie jednej trzeciej wypracowań pojawiają się odwołania do tekstów kultury. W tym roku poziom wykonania w ramach stosownego kryterium wyniósł 34%
- pracując nad umiejętnością tworzenia tekstu argumentacyjnego należy zwracać uwagę na kryteria stosowane w ocenie wypracowań maturalnych z filozofii i przygotowywać ćwiczenia pod ich kątem. W szczególności chodzi o zadania dotyczące:
 - analizy przykładowych tematów wypracowań skoncentrowanej na identyfikacji kluczowych problemów filozoficznych oraz objaśnianiu występujących w sformułowaniu tematu pojęć
 - formułowania jasnych tez
 - uzasadniania tych tez. Uzasadnienie powinno zawierać przynajmniej jeden rozbudowany argument (w postaci wnioskowania) i kontrargument oraz odwołanie do tekstu kultury
 - krytycznej analizy argumentów i kontrargumentów oraz odwołanie do kontekstu pozafilozoficznego, na przykład poprzez funkcjonalne nawiązywanie do tekstów kultury
- analiza tegorocznych wypracowań maturalnych ujawniła, iż zdający uzyskali wyraźnie lepsze wyniki od zdających w ubiegłym roku szkolnym oraz nieco lepsze wyniki od maturzystów piszących maturę z filozofii w latach ubiegłych. Można zatem stwierdzić, iż jeśli chodzi o umiejętność pisania wypracowania maturalnego z filozofii, to wyniki tegorocznych zdających zdają się wskazywać na pewien progres tej umiejętności.

Historia muzyki

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2021/2022 egzamin maturalny z historii muzyki został przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii muzyki na poziomie rozszerzonym składał się z 17 zadań otwartych i zamkniętych, w których uwzględniono zadania sprawdzające wiedzę dotyczącą historii muzyki od średniowiecza do czasów współczesnych. Ostatnie zadanie polegało na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch tematów:

Temat 1.

Od dworskiego rytuału po samodzielny utwór symfoniczny. Przedstaw genezę i główne przemiany uwertury od XVII wieku po schyłek epoki romantyzmu.

Temat 2.

Prawdziwa twórczość musi być wędrówką, stałym poszukiwaniem.

Krzysztof Penderecki

Omów drogę twórczą Krzysztofa Pendereckiego w kontekście przemian jego indywidualnego stylu. W pracy uwzględnij utwory, które stanowić będą ilustrację Twojego wywodu.

Do wybranych zadań w arkuszu dołączone były przykłady dźwiękowe nagrane kolejno na płycie oraz przykłady nutowe. Zdający mógł korzystać z odtwarzacza nagrań.

Za rozwiązanie wszystkich zadań można było otrzymać łącznie 60 punktów.

¹ Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. z 2020 poz.493, z późn. zm.).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających		309
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	250
	z techników	59
	ze szkół na wsi	4
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	30
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	65
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	210
	ze szkół publicznych	293
	ze szkół niepublicznych	16
	kobiety	196
	mężczyźni	113
	bez dysleksji rozwojowej	282
	z dysleksją rozwojową	27

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 8 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	1
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	Ogółem	1

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			5 maja 2022 r.
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			182
Liczba zespołów egzaminatorów			1
Liczba egzaminatorów			9
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			2
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			1

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 2223, z późn. zm.).

³ Ustawa o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1327, z późn. zm.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

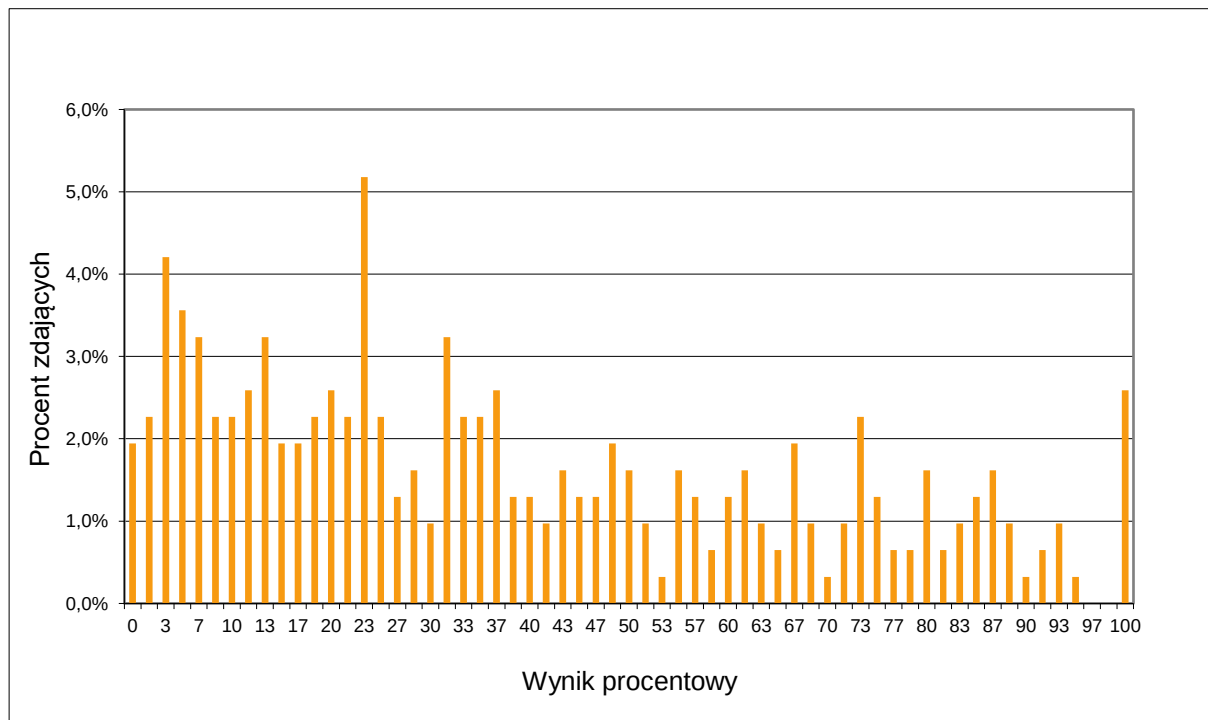

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	309	0	100	32	23	38	28
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	250	0	100	38	23	43	28
z techników	59	0	75	8	3	15	15

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

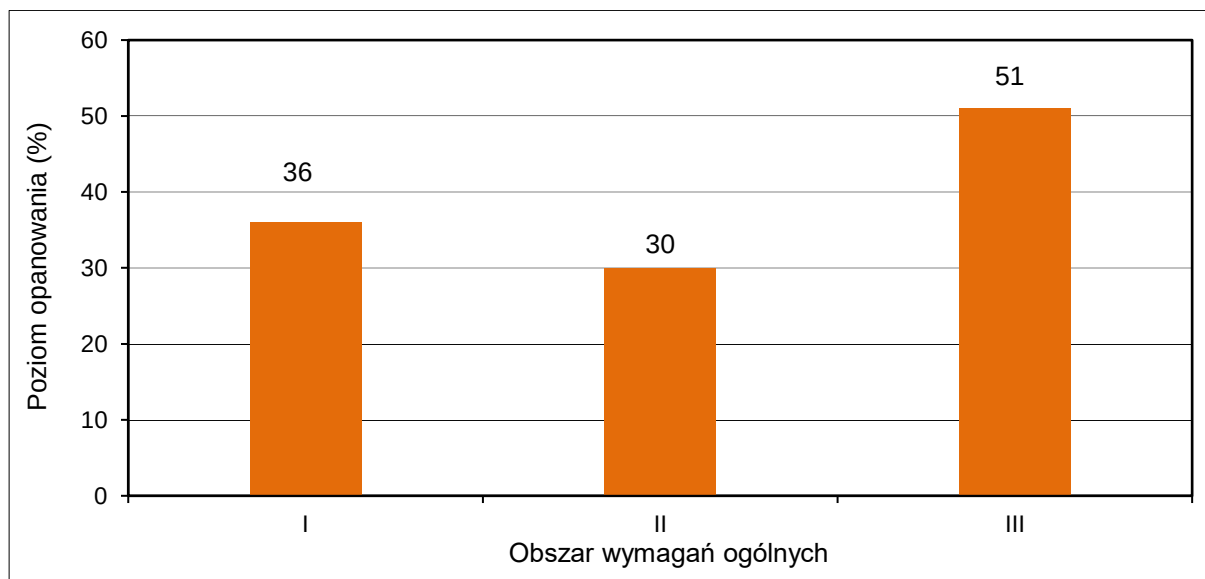
TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2022			
Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.2) Zdający rozróżnia rodzaje notacji muzycznej (literowa [...]) [...].	24
2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.5) Zdający rozróżnia i charakteryzuje gatunki i formy muzyczne: b) wokalne i wokально-instrumentalne – chorału (np. psalm, hymn, antyfony, responsorium, sekwencje) [...].	42
3.1	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.7) Zdający charakteryzuje twórczość: b) wybranych kompozytorów europejskich (G. de Machaut [...]) [...].	18
3.2.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający stosuje posiadaną wiedzę do analizy słuchowej [...] utworów muzycznych, rozpoznaje i opisuje: a) podstawowe techniki kompozytorskie [...].	38
4.1.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający stosuje posiadaną wiedzę do analizy [...] wzrokowej [...] utworów muzycznych, rozpoznaje [...]: a) podstawowe techniki kompozytorskie [...].	67
4.2.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający stosuje posiadaną wiedzę do analizy [...] wzrokowej [...] utworów muzycznych, rozpoznaje [...]: b) cechy stylów muzycznych [...] wskazując przynależność utworu do danego stylu (od średniowiecza do XXI w.) oraz rozpoznając [...] podstawowe cechy języka muzycznego (tonalność, melodykę, harmonikę, fakturę, sposoby kształtowania formy, obsadę wykonawczą, typ wyrazowości).	27
5.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający stosuje posiadaną wiedzę do analizy słuchowej [...] utworów muzycznych, rozpoznaje i opisuje: b) cechy stylów muzycznych [...], wskazując przynależność utworu do danego stylu (od średniowiecza do XXI w.) [...].	59
6.1.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający stosuje posiadaną wiedzę do analizy słuchowej [...] utworów muzycznych, rozpoznaje i opisuje: c) cechy gatunków i form muzycznych [...].	22
6.2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.5) Zdający rozróżnia [...] gatunki i formy muzyczne: b) wokalne i wokально-instrumentalne – [...] oratorium, kantaty [...], c) instrumentalne – [...] rodzaje [...] suity [...].	22

7.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.6) Zdający rozróżnia i określa [...] charakterystyczne obsady wykonawcze typowe dla poszczególnych epok od średniowiecza do XXI w.	25
7.2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.5) Zdający rozróżnia [...] gatunki i formy muzyczne: c) instrumentalne – [...] rodzaje [...] suity [...].	46
8.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.7) Zdający charakteryzuje twórczość: b) wybranych kompozytorów europejskich ([...] L. van Beethoven [...]).	91
9.1.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający stosuje posiadaną wiedzę do analizy [...] słuchowo-wzrokowej utworów muzycznych, rozpoznaje i opisuje: c) cechy gatunków i form muzycznych [...].	47
9.2.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający stosuje posiadaną wiedzę do analizy [...] słuchowo-wzrokowej utworów muzycznych, rozpoznaje i opisuje: b) [...] podstawowe cechy języka muzycznego ([...] fakturę [...]).	43
9.3.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający stosuje posiadaną wiedzę do analizy [...] słuchowo-wzrokowej utworów muzycznych, rozpoznaje i opisuje: b) [...] podstawowe cechy języka muzycznego (tonalność, melodykę, harmonikę, fakturę, sposoby kształtowania formy, obsadę wykonawczą, typ wyrazowości).	54
10.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.6) Zdający rozróżnia i określa [...] instrumentarium [...] typowe dla poszczególnych epok od średniowiecza do XXI w.	30
10.2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.6) Zdający rozróżnia i określa [...] instrumentarium oraz charakterystyczne obsady wykonawcze typowe dla poszczególnych epok od średniowiecza do XXI w.	29
11.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.5) Zdający rozróżnia [...] gatunki i formy muzyczne: c) instrumentalne – [...] formy taneczne [...].	79
11.2.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający stosuje posiadaną wiedzę do analizy [...] słuchowo-wzrokowej utworów muzycznych, rozpoznaje i opisuje: b) [...] podstawowe cechy języka muzycznego ([...] melodykę [...]).	49

11.3.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający stosuje posiadaną wiedzę do analizy [...] słuchowo-wzrokowej utworów muzycznych, rozpoznaje i opisuje: b) [...] podstawowe cechy języka muzycznego (tonalność, melodykę, harmonikę, fakturę, sposoby kształtowania formy, obsadę wykonawczą, typ wyrazowości).	51
12.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.7) Zdający charakteryzuje twórczość: b) wybranych kompozytorów europejskich ([...] H. Berlioz, [...] A. Skriabin [...]), c) innych kompozytorów, reprezentatywnych dla epoki, stylu, kierunku [...].	8
13.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.7) Zdający charakteryzuje twórczość: a) wybranych kompozytorów polskich ([...] K. Szymanowski [...]).	12
13.2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.7) charakteryzuje twórczość: a) wybranych kompozytorów polskich ([...] K. Szymanowski [...]). 3.1) stosuje posiadaną wiedzę do analizy słuchowej [...] utworów muzycznych, rozpoznaje i opisuje: b) [...] podstawowe cechy języka muzycznego (tonalność, melodykę, harmonikę, fakturę, sposoby kształtowania formy, [...] typ wyrazowości).	61
14.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.1) poprawnie posługuje się terminami i pojęciami muzycznymi określającymi: a) elementy muzyki – rodzaje melodyki, rytmiki, harmoniki i współbrzmień (np. dysonans, konsonans [...]), kolorystyki, artykulacji, agogiki, dynamiki i ich najczęściej spotykane włoskie określenia. 3.1) stosuje posiadaną wiedzę do analizy [...] słuchowo-wzrokowej utworów muzycznych, rozpoznaje i opisuje: b) [...] podstawowe cechy języka muzycznego (tonalność, melodykę, harmonikę, fakturę, [...] typ wyrazowości).	77
15.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.8) Zdający rozpoznaje [...] cechy stylu muzycznego: a) wszystkich epok historycznych od średniowiecza do XXI w.	15
16.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.7) Zdający charakteryzuje twórczość: b) wybranych kompozytorów europejskich ([...] B. Bartók [...]).	4

17.1.	II. Tworzenie wypowiedzi.	Zdający: 2.1) opisuje dzieje muzyki na podstawie znajomości: a) dzieł muzycznych twórców wymienionych w ust. 1 pkt 7 i charakterystycznych cech utworów o szczególnym znaczeniu w historii muzyki (od średniowiecza do XX w.), b) problemów i procesów historycznych, takich jak: związki słowa i muzyki w dziełach wokalnoinstrumentalnych [...]; 2.2) formułuje przejrzyście wypowiedź pisemną, określając genezę, przeobrażenia, powiązania, wpływy, podobieństwa i różnice [...]; a) dzieł, form i gatunków muzycznych [...] oraz ich elementów i funkcji w różnych epokach i ośrodkach kulturowych; c) stylów muzycznych różnych epok historycznych (od średniowiecza do XXI w.); indywidualnych stylów kompozytorskich [...]; 2.3) postrzega i określa związki kultury muzycznej z kulturą epoki i innymi dziedzinami sztuki (np. literaturą, malarstwem, filmem); 2.4) prezentuje własny pogląd na muzyczną twórczość i kulturę epok minionych, dokonuje syntezy i porównań, wskazuje dzieła, twórców o szczególnym znaczeniu dla danej epoki, stylu, ośrodka oraz uzasadnia swoje poglądy i popiera je właściwe dobranymi przykładami.	Zgodność treści pracy z tematem; rozpoznanie problemu sformułowanego w temacie.	41
17.2.			Trafne przywołanie faktów istotnych dla tematu; omówienie przywołanych faktów.	31
17.3.			Dobór przykładów z literatury muzycznej, ilustrujących omawiane fakty.	28
17.4.			Jakość omówienia.	23
17.5.			Poprawne stosowanie terminologii.	29
17.6.			Uporządkowanie treści – kompozycja i język; logika wyводу i wnioskowanie; język i estetyka pracy.	31

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH**Komentarz**

W roku 2022 do egzaminu maturalnego z historii muzyki w Formule 2015 przystąpili po raz ósmy absolwenci liceów ogólnokształcących, a po raz siódmy – absolwenci techników. Egzamin ten odbył się tylko na poziomie rozszerzonym. Średni wynik, jaki osiągnęli wszyscy absolwenci (liceów oraz techników łącznie), wynosi 39%, jest więc niższy od ubiegłorocznego o sześć punktów procentowych. Absolwenci liceów osiągnęli średni wynik 43% (spadek o osiem punktów), natomiast absolwenci techników osiągnęli wynik 15% (wzrost o dwa punkty).

Analiza jakościowa zadań

Średni wynik arkusza maturalnego z historii muzyki w 2022 roku wyniósł 39%, klasyfikuje się więc jako trudny w skali całej populacji zdających ten egzamin. Poziom wykonania arkusza równy 43%, uzyskany przez absolwentów liceów pokazuje, że także dla tej grupy zdających arkusz okazał się trudny. Dla absolwentów techników, mimo niewielkiego wzrostu procentowego w stosunku do roku ubiegłego, arkusz okazał się bardzo trudny (poziom wykonania – 15%).

W roku 2022 arkusz maturalny z historii muzyki składał się z 27 pojedynczych zadań ujętych w 17 grup tematycznych, za które można było uzyskać łącznie 60 punktów. Tym razem w arkuszu znalazło się 5 zadań określanych jako bardzo trudne (poziom wykonania poniżej 20%), jedno zadanie okazało się dla zdających bardzo łatwe (poziom wykonania od 90% do 100%). Poziom wykonania 13 zadań wyniósł od 20% do 49%, co kwalifikuje je jako zadania trudne. Cztery zadania okazały się umiarkowanie trudne (poziom wykonania każdego z nich mieścił się w przedziale od 50% do 69%), 2 zadania były łatwe (poziom wykonania w przedziale 70%–89%).

Stopień opanowania wiedzy i umiejętności sprawdzanych w poszczególnych zadaniach

W arkuszu wyróżniono pięć zadań, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej. Wśród nich przeważały zadania, które odwoływały się do wiedzy zdających. Zostaną omówione w kolejności, w jakiej pojawiły się w arkuszu maturalnym.

Zadanie 3.1. (poziom wykonania – 18%) otwierało wiązkę zadaniową poświęconą najstarszej zachowanej mszy cyklicznej – *La messe de Nostre Dame* Guillaume’a de Machaut. Na podstawie podanego tytułu mszy i czasu jej powstania należało zapisać nazwisko kompozytora oraz nazwę sztuki muzycznej XIV stulecia (obok nazwy *Ars nova*, możliwy był zapis *Nowa sztuka* bądź *trecento*). Zdający otrzymywał jeden punkt za dwa poprawne wpisy. W zadaniu tym częstą pomyłką było podawanie nazwiska kompozytora z XVI w. – Giovanniego Perluigi da Palestriny. Nie okazało się pomocne drugie zadanie z tej wiązki – 3.2., w którym zamieszczono fragmenty mszy – nuty i nagranie.

Zadanie 12. (poziom wykonania – 8%) wymagało od zdających wiedzy na temat twórczości wybranych kompozytorów europejskich oraz kompozytorów reprezentatywnych dla wybranej epoki, stylu czy kierunku. Spośród sześciu podanych instrumentów zdający mieli wybrać te, które były instrumentami solowymi w trzech dziełach: *Symfonii „Harold w Italii”* Hectora Berlioz’a (tu należało wpisać altówkę), *Koncertu wiejskiego* Francisa Poulenca (tu za prawidłowy wpis uznawano zarówno klawesyn, jak i fortepian) oraz *Prometeusza* Aleksandra Skriabina (fortepian). Podobnie jak w zadaniu opisanym wyżej, tu także zdający otrzymywał punkt za poprawne wpisanie wszystkich trzech instrumentów, co stało się przyczyną tak niskiego wyniku. Często zdarzały się odpowiedzi z dwoma poprawnymi wpisami, nie mogły jednak zostać zaliczone.

Zadanie 13.1. (poziom wykonania – 12%) należało do wiązki poświęconej twórczości symfonicznej Karola Szymanowskiego. Zacytowany fragment wiersza Wandy Chotomskiej *Z podróży* miał pomóc zdającym w rozpoznaniu i zapisaniu numeru i pełnego tytułu jednej z symfonii Szymanowskiego. Chodziło o *III Symfonię „Pieśń o nocy”*, której związki z orientem można było odczytać z tekstu wiersza („wieczorny śpiew muezzinów”, minarety wysokie”, „oddech nocy głębokiej”). Obok odpowiedzi prawidłowych pojawiały się również wpisy świadczące o niedostatecznej znajomości dzieł Szymanowskiego (od podawania samego tylko numeru symfonii po wpisanie tytułu symfonii Henryka Mikołaja Góreckiego – *Symfonia pieśni żałosnych*). Dopelnieniem tej wiązki było zadanie 3.2. – po wysłuchaniu fragmentu tej symfonii należało podać jedną cechę muzyczną, do której odwołała się w cytowanym fragmencie wiersza Wanda Chotomska. Zadanie to, o charakterze umiejętnościowym (analiza słuchowa w połączeniu ze wskazówkami zawartymi w wierszu), okazało się dużo łatwiejsze (poziom wykonania – 61%). Dziwić może fakt, że przy rozwiązywaniu zadania 3.1. zdający w niewielkim stopniu skorzystali z wniosków płynących z wysłuchania utworu.

Zadanie 15. (poziom wykonania – 15%) to ponownie analiza słuchowa, na podstawie której należało określić styl trzech fragmentów utworów. Były to kolejno: impresjonizm (utwór Claude’a Debussy’ego), folklorizm / styl narodowy (*Bzicem kunia* Karola Szymanowskiego) i ekspresjonizm (*Ocalały z Warszawy* Arnolda Schönberga). W zadaniu tym dwa punkty przyznawano za trzy poprawne wpisy, jeden punkt – za dwa.

Ostatnim zadaniem – najtrudniejszym w całym arkuszu – okazało się zadanie 16. (poziom wykonania – jedynie 4%). Należało w nim dokonać analizy wzrokowej aparatu

wykonawczego dzieła, które odegrało ważną rolę w rozwoju muzyki XX wieku. Podany do analizy fragment (pochodzący z edycji dzieła) uwzględniał włoskie nazwy instrumentów i ich rozmieszczenie na estradzie koncertowej. Chodziło o *Muzykę na instrumenty strunowe, perkusję i czelestę* Béli Bartóka. Nie uznawano odpowiedzi, w której zamiast „instrumentów strunowych” zdający wpisywali w tytule utworu „instrumenty smyczkowe”. Dokładna analiza aparatu wykonawczego rozstrzyga wszelkie wątpliwości – obok skrzypiec, altówek, wiolonczel i kontrabasów pojawia się harfa i fortepian, stąd określenie tej grupy instrumentów mianem smyczkowych jest błędne.

Najliczniejsza grupa zadań mieści się w przedziale zadań trudnych (13 zadań o poziomie wykonania od 20% do 49%). Należały do nich zarówno zadania typu umiejętnościowego, jak też zadania sprawdzające wiedzę zdających.

Zadanie 3.2. (poziom wykonania – 38%), wspomniane już przy okazji wiązki zadania 3., miało charakter umiejętnościowy. Analiza wzorkowo-słuchowa fragmentów dzieła Guillaume’a de Machault pod kątem porównania faktury, techniki kompozytorskiej w powiązaniu z tekstem liturgicznym okazała się dla zdających zdaniem skomplikowanym. Niewielu z nich w opisie odniosło się do właściwych cech faktury charakterystycznej dla poszczególnych części. Nieliczni zdający dostrzegli technikę izorytmii, *cantus firmus*. Częściej zauważali fakturę *nota contra notam* typową dla techniki konduktowej.

Przykładem zadań trudnych są zadania z wiązki poświęconej uwerturze barokowej. W zadaniu 6.1. zdający mieli nazwać zaprezentowany w nagraniu typ barokowej uwertury i uzasadnić swój wybór. Wolne tempo, rytm punktowany i ceremonialny charakter części skrajnych skonstrastowane z szybkim tempem polifonicznej części środkowej są typowymi cechami uwertury francuskiej. Dwa punkty przyznawane były za wpisanie prawidłowej nazwy uwertury wraz z uzasadnieniem, jeden – za prawidłowe nazwanie uwertury. Sam opis wysłuchanego fragmentu, nawet jeśli odpowiadał przebiegowi utworu, nie wystarczał. Było to zadanie łączące umiejętność analizy słuchowej z wiedzą na temat barokowych form i gatunków muzycznych. Liczna grupa zdających podawała nazwę sinfonii, typową dla uwertury włoskiej, błędnie łącząc z tym terminem cechy słuchanej kompozycji. Zadanie 6.2. wymagało podania dwóch innych – poza operą – barokowych gatunków, w których mogła wystąpić uwertura. Poziom wykonania każdego z tych zadań wyniósł 22%. Wydaje się, że przez nieuwagę zdających częstym błędem w tym zadaniu było wskazywanie opery jako innego gatunku.

Zadanie 7.1. polegające na podaniu nazwy zespołu kameralnego i jego składu na podstawie zamieszczonego fragmentu partytury, było dla $\frac{3}{4}$ zdających zadaniem trudnym. Jako nazwę zespołu kameralnego podawano orkiestrę, połączenie tria i kwartetu. Przy wypisywaniu nazw instrumentów dętych z partytury najczęstszym błędem było podanie trąbki lub kornetu w miejsce waltorni lub wpisanie nazw chordofonów.

Kolejna wiązka zadaniowa z typu zadań trudnych, sprawdzająca – podobnie jak wiązka wyżej opisana – zarówno wiedzę, jak i umiejętności zdających, wiązała się z rozpoznaniem instrumentu. Na podstawie zamieszczonej w arkuszu ilustracji, fragmentu nagrania oraz informacji zawartych w poleceniu należało rozpoznać instrument – zapisać jego nazwę i nazwę grupy instrumentów, do której należy (zadanie 10.1.). Za prawidłowe wpisanie obu tych informacji zdający otrzymywał jeden punkt. Przedstawionym instrumentem była skonstruowana w 1886 r. czelesta – instrument perkusyjny z rodzaju idiofonów (uznawano też odpowiedź – idiofony klawiszowe). dopełnieniem tego zadania było zadanie 10.2.:

podanie nazwiska kompozytora i tytułu utworu, w którym użyty został instrument prezentowany na ilustracji. W tym wypadku odpowiedzi można było szukać w samym arkuszu (muzyka do filmu *Harry Potter* J. Williamsa będąca przykładem dźwiękowym w zadaniu 10.1. lub *Muzyka in instrumenty strunowe, perkusję i czeleste* B. Bartoka – tytuł wymagany w zadaniu 16.), bądź poza nim (np. *Taniec cukrowej wieszczki* z *Dziadka do orzechów* P. Czajkowskiego).

Umiarkowanie trudne okazały się 4 zadania – wszystkie typu umiejętnościowego. Tu wymienić można np. zadanie 4.1. (poziom wykonania – 67%), w którym na podstawie analizy wzrokowej fragmentu motetu należało podać nazwę zastosowanej w nim techniki kompozytorskiej. Oprócz najbardziej właściwej nazwy techniki przeimitowanej zdający wskazywali również na obecność techniki kanonicznej bądź imitacyjnej.

Umiarkowanie trudne było też zadanie 9.3. (poziom wykonania – 54%). We fragmencie partii solowej *Koncertu skrzypcowego* F. Mendelssohna zdający mieli wskazać i omówić elementy liryczne i wirtuozowskie. Tu większość zdających udzieliła dobrych odpowiedzi. Czasem niektórzy z nich skupili się jedynie na elementach wirtuozowskich, zapominając o omówieniu również elementów lirycznych – nie otrzymali wówczas pełnej punktacji za tę część zadania.

Ponad 50% procent zdających poradziło sobie z analizą słuchowo-wzrokową *Walca Des-dur* op. 64 nr 1 Fryderyka Chopina (zadanie 11.3.) – tu niektórzy, może przez nieuwagę, zapominali lub mieli problem ze wskazaniem nazwy stylu *brillant*. 61% zdających dobrze dokonało słuchowej analizy fragmentu jednej z symfonii Karola Szymanowskiego (zadanie 13.3.).

Jedno z nielicznych zadań łatwych – zadanie 11.1. (poziom wykonania – 79%) – polegało na analizie formalnej słuchanej kompozycji i przedstawieniu jej za pomocą liter. Zdający z różną dokładnością zrealizowali tę część zadania: najczęściej wskazywali makroformę ABA, określali także jej złożoność z rozpisaniem zdań i okresów muzycznych.

Aż 77% zdających uzyskało maksymalną liczbę punktów za rozwiązanie zadania 14. Zadanie to, o charakterze umiejętnościowym, polegało na opisanu sposobu, w jaki Maurice Ravel przedstawił baśniowe postaci Pięknej i Bestii oraz ich rozmowę w jednej z części suity *Moja matka gęś*. W zadaniu tym zdający trafnie opisywali muzyczną narrację baśni. W opisie Pięknej zwracano uwagę na oszczędną dynamikę, delikatną, „kobiecą” melodię, śpiewny charakter walca, artykulację *legato*. W muzycznej charakterystyce Bestii przywoływano m.in. dysonansową akordykę, postępy chromatyczne, niskie rejestry, większe zróżnicowanie wartości rytmicznych. Rozmowa Pięknej i Bestii polegała na współdziałaniu obu linii melodycznych, a tym samym na zestawianiu kontrastujących rejestrów, odmiennych rodzajów tempa i dynamiki.

Zadaniem najłatwiejszym (poziom wykonania – 91%) było zadanie 8. polegające na ocenie prawdziwości podanych zdań. Dotyczyło ono wybranych elementów z życia i twórczości Ludwiga van Beethovena.

Wypracowanie

Zadanie 17. polegało na napisaniu wypracowania na jeden wybrany temat. W pierwszym należało przedstawić genezę i główne przemiany uwertury od XVII wieku po schyłek romantyzmu, w drugim – omówić przemiany w twórczości Krzysztofa Pendereckiego. Większość zdających wybierała temat 1., tylko nieliczni decydowali się na przedstawienie

drogi twórczej Pendereckiego. W wielu arkuszach nie podjęto próby rozwiązania tego zadania.

Temat 1.

Od dworskiego rytuału po samodzielny utwór symfoniczny. Przedstaw genezę i główne przemiany uwertury od XVII wieku po schyłek epoki romantyzmu.

Przy realizacji tego tematu zdający powinni właściwie sformułować problem – tu należało zarysować proces rozwoju uwertury od uwertur operowych po samodzielne utwory orkiestrowe. Wśród trafnie przywołanych faktów powinna pojawić się geneza uwertury operowej jako wstępu do przedstawienia operowego, omówienie różnych typów uwertur barokowych, przemiany gatunku w epoce klasycznej i romantycznej.

Właściwe ujęcia tematu charakteryzowały się trafnym przywołaniem istotnych faktów wraz z ich omówieniem (poziom wykonania – 31%); wskazywały m.in. na okoliczności powstania gatunku (przykład 1.) i omawiały jej przemiany w epoce baroku – nie tylko jako wstępu do przedstawienia operowego (przykl. 2.), ale także do gatunków instrumentalnych (przykład 3.).

Przykład 1.

Uwertura... jest... od... francuskiego... słowa... ouverture...
...oznaczającego... utworze... Utwór... nawiązuje... taki... że...
...jakoś... cel... badający... z... różnych... innych... form...
...muzycznych... Uwertura... stanowi... i... wprowadza... w...
...dalej... regu... struktury...

Przykład 2.

dzieło... i... rodzajem wstępu... jest... instrumentalna...
 toccata... w... operze „Orfeusz” Claudio Monteverdiego...
 Wraz z rozwojem barokowej opery... rozwijała się...
 też uwertura. Z początku stanowiła... raczej sygnał...
 dla publiczności o rozpoczynającym się koncercie...
 W końcu, za sprawą Alessandra Scarlattiego...
 powstaje uwertura neapolitańska o określonym...
 trzyczęściowym układzie w kolejności – szybka, wolna...
 i szybka. Stosowaną ją oczywiście w operach...
 Równolegle wykształciła się uwertura francuska...
 na potrzeby tamtejszej opery, a właściwie tragédie liry-
 cznych tworzonych przez Jeana Baptista Lully'ego...
 jak „Atys” czy „Alceste”. Ten rodzaj uwertury uży-
 wano także w innych gatunkach muzyki instru-
 mentalnych, jak oratoria i pasje. Była też wzorem...
 dla ^{uwertur} oper ~~oper~~ Georga Friedricha Händla, jak „Rinaldo”.
 Uwertura ^{mogła} ~~może~~ również stanowić część wstępną...
 w barokowych suitach orkiestrowych o budowie...
 cyklicznej. Miała więc coraz więcej funkcji a jej...
 znaczenie rośnie...

Przykład 3.

Uwertura w baroku wykonywana była także jako wstęp do innych gatunków muzycznych np. oratorium i mszy, liederów, symfonii, koncertów itp. Wskazywane jest, że w XVIII wieku Johann Sebastian Bach, na którym kompozytor przeobraził się pod wpływem reformy, uwerturny wykonywał także w formie wstępu do koncertów. Wskazywane jest, że w XVIII wieku Johann Sebastian Bach, na którym kompozytor przeobraził się pod wpływem reformy, uwerturny wykonywał także w formie wstępu do koncertów. Wskazywane jest, że w XVIII wieku Johann Sebastian Bach, na którym kompozytor przeobraził się pod wpływem reformy, uwerturny wykonywał także w formie wstępu do koncertów.

W wysoko ocenionych wypracowaniach przywoływano reformę operową Ch.W. Glucka, zwracając uwagę na nową funkcję uwerturny (przykład 4a. i 4b.) i łącząc pomysły Glucka z dokonaniem klasyków wiedeńskich.

Przykład 4a.

Nie zmienia się to w kolejnych epokach. Wskazywane jest, że w XVIII wieku Johann Sebastian Bach, na którym kompozytor przeobraził się pod wpływem reformy, uwerturny wykonywał także w formie wstępu do koncertów. Wskazywane jest, że w XVIII wieku Johann Sebastian Bach, na którym kompozytor przeobraził się pod wpływem reformy, uwerturny wykonywał także w formie wstępu do koncertów.

Przykład 4b.

"W. Gluck wraz z swoją reformą operową. Postuluje on porzucenie ze sobą negatywnych arii i arioso, z których składała się opera w celu zwiększenia płynności i spójności całego dzieła. Uznał, że o potrzebie porzucenia muzycznego wstępu w ostatniej operze. Zamienił więc wstęp w wstęp skupiający uwagę słuchacza, lub wstęp dla krótko na "przebiegi" motywów danej opery. Muzyka od tego momentu miała wprowadzać w nastrój i charakter fabuły operowej. Za tym postulatem podzielił między innymi Wolfgang Amadeusz Mozart, który na przykład w ~~swój~~ do swojej opery "Don Giovanni" stworzył wstęp wprowadzający w nastrój całego dzieła. Tak ze względu na zmianę celu wstępu,

U Ludwiga van Beethovena zdający dostrzegali proces usamodzielnienia gatunku (przykład 5.), a tym samym – przygotowania gruntu pod powstanie poematu symfonicznego. Temu ostatniemu poświęcano wiele uwagi, przywołując liczne przykłady z literatury romantycznej (przykład 6a. i 6b.).

Przykład 5.

Zmiana znaczenia uwertury następuje w twórczości L. van Beethovena, kompozytora, który napisał tylko jedną operę - „Fidelio”. Beethoven jest twórcą uwertury symfonicznej, która ~~nie ma już wyznaczonego~~ ~~ograniczonego~~ ~~znaczenia~~. Twórca - nowator, zmieniając funkcję tej formy, ~~wyprósł~~ ~~zmienił~~ dalsze jej losy. Odtąd uwertura nabiera głębszego znaczenia w operach ale także staje się utworem oddzielnym, który chętnie ^{jest} ~~był~~ tworzony przez romantyków.

Przykład 6a.

To właśnie Beethoven wskazał kierunek rozwoju uwertury w ^{epoce} ~~dużym~~ romantyzmu. Z jego sprawy uvertura ewoluje w nowy gatunek – poemat symfoniczny. Swobodny w budowie i luźna oparty na ^{sym-} ~~fo-~~ nicie formy sonatowej o ułożonym czynniku programowym. Zaczął tworzyć tego typu utwory Felix Liszt zwracając też uwagę na czynnik kolorystyczny i powiększając tym samym obsadę wykonawczą, na przykład w „Preludiach”. Podchwyciły ten pomysł szkoły narodowe i tak, w inspiracji o literaturę i przyrodę powstaje „Step” Noskowskiego czy też ~~„Romeo i Julia”~~ „Romeo i Julia” Czajkowskiego lub „Tristan i Izolda” Wagnera, a później też dzieła Richarda Straussa – ostatniego romantyka. Uwertura nadal jednak występowała również pod swym nazwą, na przykład w ~~„~~ muzyce do dramatu „Sen nocy letniej” Felixa Bartholdiego-Mendelssohna.

Przykład 6b.

Beethovenem... niewątpliwie... wskazał... nowy... szlak... moim... następcą...
 Uwertura... rozwija... się... już... nie... tylko... w... twórczości... operowej... niektórych...
 romantyków... –... Verdiego, Rossiniego... czy... Wagnera, ale... posiadają... sama-...
 –... dziełne... utwory... symfoniczne... Tę... Autorem... tych... długich... jest...
 Nikołaj Rimski-Korsakow... twórcą... „Szecherazade” –... obywateli...
 dzieła... ma... miarę... symfonii, mierzalne... jest... bowiem... uwertura... symfonia...
 posiadająca... program... literacki... Wybitnym... kompozytorem... jest... kolejny...
 przedstawiciel... muzyki... rosyjskiej – Piotr Iłajkowski, który... skomponował...
 uwerturę... „Rok 1812”, a także... uwerturę... – fantazję... „Romeo i Julia”...
 Dzieła... mistrzów... symfonii... mają... cechowane... są... bogatym... brzmieniem...
 –... potężnej... orkiestry... romantycznej... pełne... emocji... i... myślowe... Dzięki...
 mistrzowskiemu... umiejętności... komponowania... na... ten... aparat... wykonawczy...
 uwertura... mogła... stać... się... samodzielnym... utworem... symfonicznym...

Zdarzało się niestety, że zdający zupełnie odchodzili od problematyki zarysowanej w temacie, opisując np. symfonię (przykład 7.).

Przykład 7.

Symfonia ~~reprezentuje~~ utrzymuje się w formie sonato-
 wej, mają budowę oręści ~~wolna~~ szybka – wolna – szybka
 (w przypadku, gdy mówimy o symfonii III-oręściowej).
 Z tego powodu symfonia ma wiele elementów i cech...
 charakterystycznych dla sonaty. Wśród nich można wywie-
 nąć... dualizm... tematyczny, skonstruowanie wewnętrzne i...
 zewnętrzne oręści, obecność... takich... współwzrostów... jak... ekspozycja,
 przetworzenie i repriza.

Brak dostatecznej wiedzy zdających przejawiał się w doborze przykładów z literatury muzycznej mających ilustrować omawiane fakty (poziom wykonania – 28%). Tu często pojawiały się same nazwiska kompozytorów lub nawet same opisy przemian, bez wyszczególnienia ich przedstawicieli.

W wielu pracach pojawiały się jednak właściwie dobrane przykłady gatunku – zarówno jako wstępu do opery, jak też jako samodzielnego utworu orkiestrowego (m.in. uwertury dzieł G.F. Haendla (przykład 8.), tytuły uwertur Beethovena. Z utworów romantycznych wymieniano m.in. uwertury do oper G. Rossiniego (przykład 9.), *Sen nocy letniej* F. Mendelssohna, *Co słychać w górach* F. Liszta, *Uwerturę akademicką* J. Brahmsa, *Bajkę* S. Moniuszki (przykład 10.) czy poematy symfoniczne M. Karłowicza.

Przykład 8.

~~Wielka opera z muzyką orkiestrową~~
Znakomity twórca barokowy J.F. Haendel ~~zaprojektował~~ stworzył do swojej opery „Xerxes” uwerturę francuską. Kompozytor wykorzystał ten typ uwertury, ale także czerpał wiele z włoskich oper (bel canto - piękny śpiew). W jego uwerturze jest zaprezentowana budowa trójczęściowa, wolna - szybka - wolna, czyli typowa dla typu francuskiej.

Przykład 9.

I połowa XIX wieku - G. Rossini, przedstawiciel opery włoskiej ~~tworzył~~ tworzy uwerturę do opery Wilhelm Tell, która zmienia ~~rozumienie~~ jej funkcję jako „wstępu”. Uwertura ta jest statym i zapamiętanym utworem we współczesnym repertuarze, chociażby ze względu na słynną prezentację *crescenda* Rossiniego, ale także oczywiście na jej rolę w zmianach tego gatunku. Kompozytor nadaje jej znaczenia jako wprowadzenia w nastrój, zainteresowania fabulą i nakreślenia charakteru ~~całej~~ opery.

Przykład 10.

też często, jako utwory ~~z~~ samodzielne, np. „Uwertura akademicka” Johanna Brahmsa. Warto również wspomnieć o Uwerturze fantastycznej „Bajka” polskiego kompozytora - Stanisława Moniuszki. Dzieło to stanowi zapowiedź polskiej muzyki programowej (czyli takiej, która ma za zadanie ~~nie~~ przedstawić treści pozamuzycznej). Uwertura

W pracach, w których autorzy dbali o właściwą konstrukcję wypowiedzi, pojawiały się akapity o charakterze wstępu (przykład 11.) oraz pełniące funkcję syntetyzującą (przykład 12.).

Przykład 11.

..... Droga ewolucji gatunku jakim jest uwertura to
..... długi i złożony proces, który znacząco zmienił
..... jego rolę w ^{literaturze} ~~muzyce~~ muzycznej. Zaczynając od
..... XVII wieku aż do ostatnich lat epoki romantyz-
..... mu uwertura stopniowo zmieniała swój cha-
..... rakter formalny czy tematykę, ~~ale~~ aby stać się
..... jednym z chętniej tworzonych utworów orkiestra-
..... lnych

Przykład 12.

..... Jak można zaobserwować, uwertura z upływem
..... kolejnych wieków przeobrażała się formalnie
..... i charakterowo przejmując cechy i techniki kom-
.....pozytorskie poszczególnych epok. Ze względu na du-
..... żą dowolność w budowie i tematyce pozosta-
..... ła jednym z częściej używanych przez kompozy-
..... torów gatunków aż do schyłku epoki romantyz-
..... mu. W współczesnej muzyce rzadziej sięga się po
..... tak klasyczne gatunki, o ile nie mówimy o nurcie
..... neoklasykującym, być może jednak kiedyś, w mu-
..... zyce postmodernistycznej, uwertura powróci do
..... łask i odzyska dawną popularność

Temat 2.

Prawdziwa twórczość musi być wędrówką, stałym poszukiwaniem.

Krzysztof Penderecki

Omów drogę twórczą Krzysztofa Pendereckiego w kontekście przemian jego indywidualnego stylu. W pracy uwzględnij utwory, które stanowić będą ilustrację Twojego wyводу.

Temat ten wymagał omówienia drogi twórczej Krzysztofa Pendereckiego ze zwróceniem szczególnej uwagi na widoczne w niej zwroty – począwszy od okresu sonorystycznego, przez okres lat 60. łączący awangardę z tradycją, po twórczość postmodernistyczną o wyraźnym profilu romantycznym. Niezbędne było przywołanie adekwatnych przykładów z każdego okresu twórczości kompozytora.

Ocenione pozytywnie wypracowania wykazywały się zgodnością treści z tematem i właściwym stopniem rozpoznania problemu. Towarzyszył temu właściwy dobór utworów Pendereckiego z różnych okresów jego twórczości.

Zdający rozpoczynali omówienie drogi twórczej artysty od okresu sonorystycznego (przykład 13.).

Przykład 13.

Pierwszy okres twórczości ^(do 1953) Pendereckiego nawiązuje do sonorystycznego. W kompozycjach z tego okresu starał się poszukiwać nieodłącznych genre efektów dźwiękowych, barw, niekiedy za pomocą bardzo klasycznych instrumentów. ~~W tym~~ ^{za} przykładem takich utworów mogą posłużyć „Tren pamięci oficer Hironimy” i „Klimax”. W obu tych kompozycjach używał nowoczesnych środków w instrumentach smyczkowych (np. granie smyczkiem za mostkiem tremolando na „najwyższym motywie dźwięku”), dla utęśnienia

✓ Należy musiał wymyślić nową notację. Była to
/ muzyka atakowa, bez ściśle określonego rytmu.
/ a nawet bez wymyślonego systemu harmonicznego. Liczyła
się przede wszystkim ekspresja, brzmienia silnie oddziały-
wały na psychikę odbiorcy, wywołujące skojarzenia
(przykłady: wysokie brzmienia smyczków w "Trenie" mogą
kojarzyć się z piekłem, jękiem dusi itd.). Dieta z
tego czasu nie posiadała określonych form: gatunków
- forma, jak i inne elementy diety muzycznej są
całkowicie podporządkowane ekspresji.

Początek nowego traktowania materii dźwiękowej i zwrotu w stronę muzycznej tradycji słusznie upatrywano w *Pasji* według św. Łukasza (przykład 14a. i 14b.), w której zwracano jednak uwagę na istotne z punktu widzenia dramaturgii dzieła wykorzystanie środków techniki sonorystycznej.

Przykład 14a.

Pierwszym pierconem w twórczości najwybitniejszego polskiego twórcy. II poł. XX wieku było napisanie w 1966 r. *Pasji według świętego Łukasza*, zamówionej na 600-lecie powstania katedry w Münster. ~~Warto~~ To monumentalne dzieło (wielka orkiestra, chór męski i chłopiści, solisci i recytator), choć posługuje się wielkimi awangardowymi środkami i trudno mówić

o tonalności, było wyraźnym zwróceniem się w stronę tradycji, o czym świadczą zarówno forma, jak i użyte środki (m.in. poprowadzenie się przez dwa różniące się do siebie „burdonowych” dźwięków czy „niepisanymi” wyraża „starożytność” melodyczną utworu). Sam kompozytor wspomina, że ~~„pasja”~~ „pasja” traktował jak manifest kompozytorskiego „ego”. Była ona zarówno zwróceniem się do tradycyjnych zasad komponowania, jak i otwarciem na nowe, bardziej nowoczesne w tradycji.

Przykład 14b.

canavine pro...

W pierwszym momencie życia Perdoncelli uważa, że warto nie tylko szukać w muzyce nowości, ale i dbać o z osiągnięć poprzedników. Ten okres (ok. 1965-1975) nazywane jest symbolem awangardy z tradycją. Nadal poszukiwał raskakujących i ekspresyjnych efektów brzmieniowych, jednakże wciąż w ~~stare~~ dotychczasowych formach i gatunkach. Klasycznym przykładem tego podejścia jest „Pasja wg świętego Łukasza”. W starożytnym ~~gatunku~~ ^{gatunku} (pasja charakterystyczna była dla twórców barokowych) wokalem-instrumentalnym opiewającym śmierć Jezusa na krzyżu na podstawie któregoś z ewangelii, posiada raskompozycję bogatą harmoniką instrumentalną, fakturą. Skomponował też z polichordnością - stylu wynalezionej w renesansowej szkole weneckiej. To monumentalne dzieło jest bowiem napisane na trzy chóry oraz orkiestrę symfoniczną. ~~Barok~~

W pracach zdających znajdujemy również odniesienia do czasu odejścia od awangardy, poszukiwania nowych jakości brzmieniowych, nawiązywania dialogu z przeszłością. Często przywoływanymi utworami są symfonie (przykład 15.) oraz *Polskie Requiem*.

Przykład 15.

~ W ostatnim poźniej powstała I symfonia, a jeszcze po-
cześnie, a „Bożona nadejście” (wykonująca m.in.
cytaty) oraz I koncert symfoniczny dla Iosaana Joma.
~ W kolejne dueto kameralne. Kompozytor zmienił
się także z operami, z których pierwszą była „Czarna
maszyna” i Penaderech ten ~~z~~ zwrot nazywał
w twórczości „retroekstremizm”, jego utwory zaczynały
nabierać formy „neoromantycznych” utworów. Idu

Znalazły się również przykłady twórczości powstałej już w obecnym, XXI stuleciu (przykład 16.).

Przykład 16.

~ → XXI wieku to nierzadko intensywnej twórczości;
p powstała gigantyczna symfonia „Z broni Jerolimy”,
której praktycznie od razu się nawiązuje, m.in.
z powodu wykorzystania nowego instrumentarium,
specjalnie stworzonego do tej okazji ~~z~~
p z kolei ~~z~~ koncert fortepianowy „Zmarły chrześcijanin”,
praktycznie w rodzaju ofiarnej zmasochizacji, WTC,
spotykać się z ostrą krytyką z powodu „zbyt
„prostego” i „niewyższego” języka muzycznego. Reakcj-
wnościę w swoich przekonaniach kompozytor doszedł
do momentu, gdzie ~~z~~ krytycy mówili nawet o „heretiku”.

W pozytywnie ocenionych pracach zdający zastosowali poprawną kompozycję, poprzedzając główny wywód stosownym wstępem (przykład 17.), zamykając zaś próbą podsumowania (przykład 18.).

Przykład 17.

W ustanowionym ogrodzie Natasza Pendereckiego
znajdują się aż dwa ^{zinyprotony} labirynty założone przez
kompozytora. Sam kompozytor, zapytany o nie
przez Mięczytana Tomaszewskiego w „Rozmowach Muzycznych”,
odpowiadał, że metafora labiryntu, w którym
- zaimagować się drogę do wyjścia, - trzeba „kłuczyć”
sukcesy próbować różnych dróg, zarówno go fascynowała.
Penderecki ^{przez} ^{onres} ^{onres} muzykę niearawnie poszukiwał
~~jakby~~ jakby drogi do wyjścia z labiryntu, który nagle
się nie kończył, ale go element były liczne przemiany
indywidualnego stylu kompozytorskiego i języka
muzycznego.

Przykład 18.

Wędrowni twórcy Pendereckiego ~~na~~ przybrał
moim zdaniem, diametralnie inną drogę niż w większości
twórców. Na ogół ~~z~~ kompozytorzy zaczęli od
inspirowania się swoimi poprzednikami, a następnie rozwijał
swoi styl. Krzysztof Penderecki rozpoczął od ~~z~~ eksploracji
tego, co nieznane, a następnie próbował swój indywidualny
styl przenieść na pewne gatunki formy i techniki
znane muzyce XX lat.

Tematy obu wypracowań, podobnie jak w roku ubiegłym, okazały się dla zdających trudne. Odnotowano dość znaczny spadek poziomu wykonania – średni wynik spadł z 45% na 30%. Najwyżej oceniono zgodność treści pracy z tematem i rozpoznanie sformułowanego w temacie problemu (41%). Najslabszym punktem tegorocznych wypracowań była ponownie jakość omówienia (23%).

Wnioski i rekomendacje

1. Analiza poziomu wykonania zadań w każdym z trzech obszarów wymagań ogólnych wykazała, iż w bieżącym roku maturzyści osiągnęli najwyższy wynik w obszarze III – *Analiza i interpretacji tekstów kultury* (51%). Wynik ten przewyższał o trzy punkty procentowe ubiegłoroczne osiągnięcia zdających. Dużo niższe wyniki uzyskano w dwóch pozostałych obszarach wymagań ogólnych. W ramach obszaru I (*Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji*) poziom wykonania wyniósł 36%, najniższy poziom wykonania cechował obszar II (*Tworzenie wypowiedzi*) – 30%.
2. Przytoczone wyżej wyniki świadczą o tym, iż w roku 2022 zdający najlepiej poradzili sobie z analizą utworów muzycznych. Tu raz jeszcze należy przywołać bardzo dobrze przeprowadzoną analizę słuchowo-wzrokową utworu Ravela. Znacznie słabiej wypadły zadania sprawdzające wiedzę, szczególnie znajomość wybranych dzieł, ich twórców i tytułów.
3. Jako że najniżej ocenione zostało tworzenie wypowiedzi, wskazane byłoby zadawanie uczniom większej ilości prac pisemnych lub wypowiedzi ustnych. Należy przy tym zadbać o logikę wypowiedzi oraz skupianie się na faktach istotnych dla tematu, bez wchodzenia w rejony całkowicie odbiegające od przedmiotu rozważań.
4. Należy zwracać uwagę na potrzebę zapamiętywania szczegółów istotnych dla poznawanych dzieł. Pozwoli to na wyeliminowanie licznych błędów, jakie pojawiają się w tytułach wskazywanych kompozycji (m.in. tytuł opery Glucka przypisany Monteverdiemu czy błąd w tytule *Pasji* Pendereckiego).

Historia sztuki

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2021/2022 egzamin maturalny z historii sztuki został przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii sztuki na poziomie rozszerzonym składał się z 16 zadań i podzielony został na trzy części.

Część pierwsza zawierała 10 zadań. Każde zadanie było ilustrowane reprodukcjami dzieł sztuki. Były to zadania zamknięte oraz otwarte, sprawdzały one między innymi wiedzę o epokach, kierunkach, stylach i tendencjach w sztuce, znajomość twórczości wybitnych artystów, a także znajomość terminów i pojęć z dziedziny sztuki, technik artystycznych i ikonografii.

Zadania w drugiej części arkusza – od 11. do 15. – polegały na wykonaniu opisów i analiz dzieł z różnych dziedzin sztuki (malarstwa, rzeźby, rzemiosła artystycznego, architektury) oraz analizy tekstu źródłowego. Analizę ograniczano do ściśle określonych kategorii, w zależności od rodzaju i charakteru dzieła, którego dotyczyły.

W trzeciej części arkusza (zadanie 16.) zdający musieli wykazać się umiejętnością redagowania rozszerzonej wypowiedzi na jeden z zaproponowanych tematów:

Temat 1. Pejzaż jako odwzorowanie rzeczywistości lub subiektywna wizja artysty. Na podstawie trzech dzieł z różnych epok lub reprezentujących różne style przedstaw różnorodność malarstwa pejzażowego.

Temat 2. W nowożytnej oraz nowoczesnej sztuce europejskiej można odnaleźć elementy zaczerpnięte z innych kultur. Na przykładzie trzech dzieł sztuki reprezentujących różne kierunki omów wpływ kultur pozaeuropejskich na sztukę Europy.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać 60 punktów, za każdą część arkusza po 20 punktów.

¹ Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. z 2020 poz.493, z późn. zm.).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających		3495
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	3073
	z techników	422
	ze szkół na wsi	45
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	305
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	889
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	2256
	ze szkół publicznych	3034
	ze szkół niepublicznych	461
	kobiety	2891
	mężczyźni	604
	bez dysleksji rozwojowej	2918
	z dysleksją rozwojową	577

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 53 osoby – laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	22
	słabowidzący	2
	niewidomi	0
	słabosłyszący	12
	niesłyszący	3
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	1
	Ogółem	40

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			19 maja 2022 r.
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			992
Liczba zespołów egzaminatorów			8
Liczba egzaminatorów			63
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			4
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	1
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			22

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 2223, z późn. zm.).

³ Ustawa o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1327, z późn. zm.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

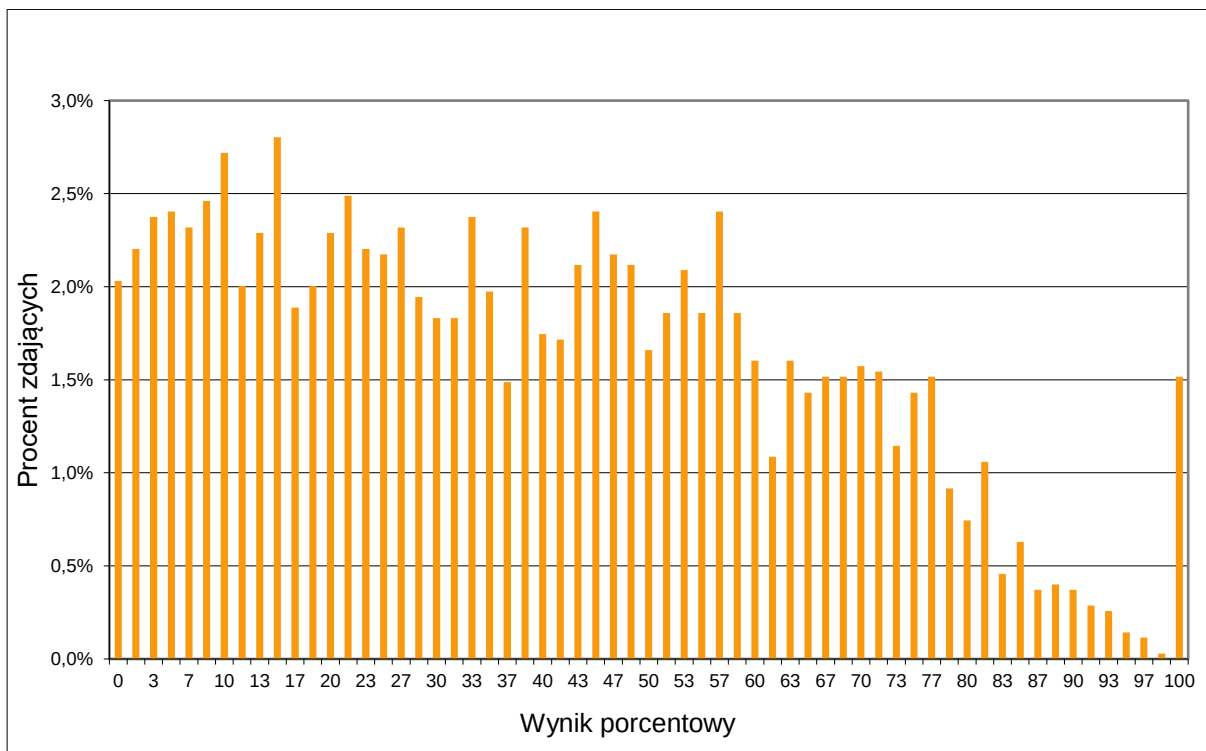

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	3495	0	100	37	15	39	25
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	3073	0	100	40	22	41	25
z techników	422	0	100	13	0	21	20

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

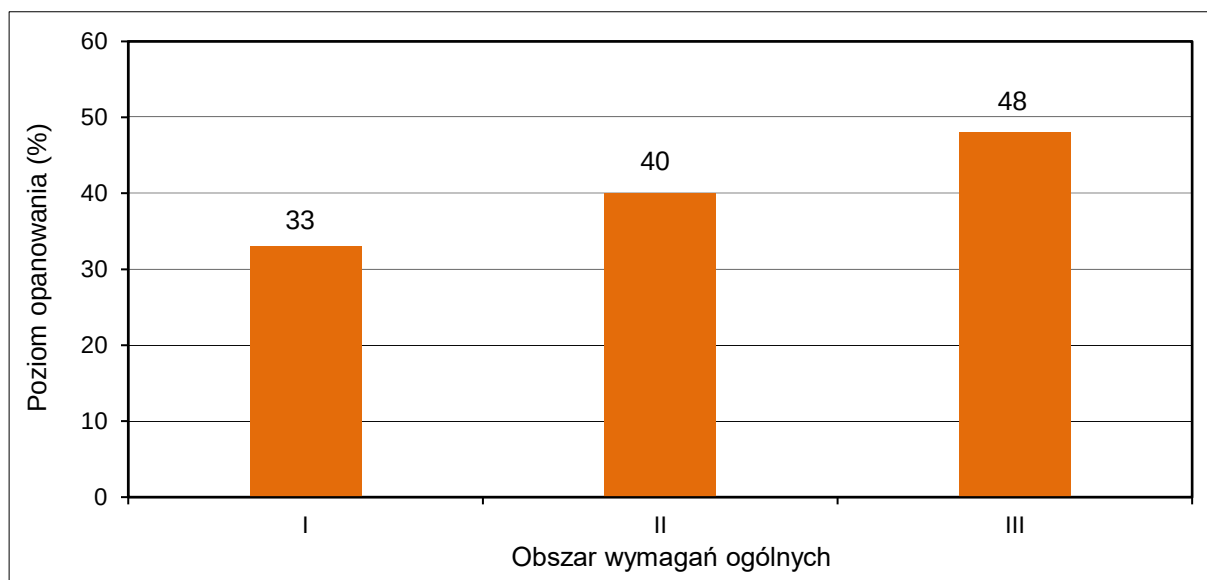
Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2022			
Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.2) Zdający rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych, potrafi umiejscowić je w czasie [...].	32
1.2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.5) Zdający identyfikuje dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych [...].	32
2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.3) przyporządkowuje twórczość poszczególnych artystów do stylów i kierunków, w obrębie których tworzyli; 1.5) identyfikuje dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych [...].	37
3.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.2) Zdający rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych [...].	28
3.2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.5) identyfikuje dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych [...]; 1.10) zna podstawowe motywy ikonograficzne, rozpoznaje świętych [...] po atrybutach i sposobach przedstawień.	65
4.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.2) rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych, potrafi umiejscowić je [...] w przestrzeni geograficznej; 1.6) wiąże dzieło z miejscem, w którym się znajduje (miasta).	47
4.2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.5) identyfikuje dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych [...] (w tym zna plany i układy przestrzenne dzieł architektury najbardziej charakterystyczne dla danego stylu [...]); 1.9) zna, poprawnie stosuje terminy i pojęcia z zakresu historii sztuki.	34
5.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.4) Zdający zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli, rozpoznać najsłynniejsze z nich.	14

6.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.9) Zdający zna, poprawnie stosuje terminy i pojęcia z zakresu historii sztuki.	11
7.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.4) Zdający zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli, rozpoznać najsłynniejsze z nich.	19
8.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.2) rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych [...]; 1.5) identyfikuje dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych [...].	57
9.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.4) zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli, rozpoznać najsłynniejsze z nich.	45
9.2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.7) Zdający zna i rozpoznaje podstawowe techniki plastyczne i określa ich cechy charakterystyczne.	48
10.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.2) rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych, potrafi umiejscowić je w czasie; 1.4) zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli, rozpoznać najsłynniejsze z nich; 1.8) potrafi wskazać dzieła współczesne, które wymykają się klasyfikacjom.	29
11.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.2) rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych, potrafi umiejscowić je w czasie i w przestrzeni geograficznej; 1.6) wiąże dzieło z miejscem, w którym się znajduje (miasta).	29
11.2.	III. Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury.	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. w architekturze: [...] bryła, konstrukcja, dekoracja; w rzeźbie: bryła, kompozycja, faktura [...]) [...].	44
11.3.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.11) Zdający potrafi wskazać funkcję dzieła.	63
12.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.2) rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych [...]; 1.4) zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli, rozpoznać najsłynniejsze z nich.	10

12.2.	III. Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury.	3.1) Zdający [...] potrafi wskazać te środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło i wskazują na jego klasyfikację stylową.	13
13.1.	III. Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury.	3.2) Zdający analizuje wybrane teksty pisarzy [...].	53
13.2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.3) przyporządkowuje twórczość poszczególnych artystów do stylów i kierunków, w obrębie których tworzyli; 1.4) zna twórczość najwybitniejszych artystów [...].	27
14.1.	III. Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury.	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. [...] w malarstwie: kompozycja [...]) [...].	57
14.2.	III. Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury.	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. [...] w malarstwie: [...] kolor [...]) [...].	58
14.3.	III. Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury.	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. [...] w malarstwie: [...] światłocień) [...].	60
14.4.	III. Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury.	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne [...], a także potrafi wskazać te środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło i wskazują na jego klasyfikację stylową.	55
15.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.2) Zdający rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych, potrafi umiejscowić je w czasie [...].	11
15.2.	III. Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury.	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. w architekturze: układ przestrzenny, plan, bryła, konstrukcja, dekoracja [...]) [...].	50
16.1.	II. Tworzenie wypowiedzi.	Zdający: 2.1) porównuje style i kierunki, uwzględniając źródła inspiracji, wzajemne oddziaływania, wpływ mecenatu artystycznego, wydarzeń historycznych i kulturalnych oraz estetyki na cechy tych stylów; 2.2) rozpoznaje w dziele sztuki temat i potrafi wskazać jego źródło ikonograficzne; 2.3) formułuje samodzielne, przejrzyste i logiczne pisemne wypowiedzi na temat sztuki, uwzględniając właściwą kompozycję pracy, język i styl, opis ikonograficzny i formalny przytaczanych przykładów dzieł.	39
16.2.			38
16.3.			34
16.4.			56

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Analiza jakościowa zadań

Maturzyści uzyskali średnio z egzaminu 39%, co oznacza, że tegoroczny arkusz okazał się dla nich trudny. Najlepiej poradzili sobie z zadaniami III obszaru wymagań ogólnych (*Analiza i interpretacja tekstów kultury*), dla zakresu którego poziom opanowania wyniósł 48% i zadaniami z II obszaru wymagań ogólnych (*Tworzenie wypowiedzi*) – poziom opanowania 40%. Znacznie trudniejsze okazały się zadania z I obszaru wymagań ogólnych (*Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji*), dla którego zakres poziomu opanowania wyniósł 33%.

Arkusz egzaminacyjny składał się z 16 zadań, z czego 9 ujętych było w wiązki tematyczne. Podzielony został na trzy części, każda z nich sprawdzała umiejętności z innego obszaru wymagań.

Stopień opanowania wiedzy i umiejętności sprawdzanych w poszczególnych zadaniach

W pierwszej części arkusza znalazło się 10 zadań sprawdzających wiedzę i umiejętności z I obszaru wymagań ogólnych – *Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji*. Ta część arkusza okazała się dla zdających najtrudniejsza: 3 zadania były bardzo trudne, 9 trudnych i 2 umiarkowanie trudne.

Najtrudniejsze były zadania 5., 6. i 7. Zadanie 5. i 7. sprawdzało umiejętność rozpoznawania dzieł sztuki, a zadanie 6. dotyczyło wiedzy z zakresu terminologii. W zadaniu 5. (poziom wykonania – 14%) zamieszczono zdjęcie przedstawiające renesansowy nagrobek Zygmunta

I Starego. Zadanie polegało na uzupełnieniu tekstu dotyczącego nagrobka. Należało podać cztery informacje: imię i nazwisko twórcy nagrobka, imię i przydomek króla, nazwę własną budowli, w której znajduje się nagrobek, oraz nazwę typu przedstawienia. Za podanie wszystkich informacji można było otrzymać 2 punkty. Kaplica Zygmuntowska i znajdujące się w niej nagrobki są to najbardziej znane renesansowe zabytki w Polsce. Reprodukacje przedstawiające wnętrze budowli są pokazywane także na lekcjach historii. Tym bardziej dziwi tak niski wynik uzyskany za to zadanie. Dużą trudność sprawiło zdającym poprawne podanie wszystkich czterech informacji. Często pojawiły się odpowiedzi, w których zdający poprawnie rozpoznali budowlę oraz typ przedstawienia, ale mieli problem z podaniem nazwiska twórcy oraz imienia i przydomku króla (przykład 1.).

Przykład 1.

Uzupełnij tekst – wpisz właściwe: imię i nazwisko twórcy (1.), imię i przydomek króla (2.), nazwę własną budowli (3.) oraz nazwę typu przedstawienia (4.).

W latach 1529–1531 rzeźbiarz Gucci (1.)
 wykonał nagrobek króla Karim Zygmunt III Waza (2.). Dzieło to
 znajduje się w Kaplicy Zygmuntowskiej (3.). Postać króla, po
 raz pierwszy w Polsce, została ukazana w tak zwanej pozie sansovinowskiej (4.).
 Nazwa tego typu przedstawienia pochodzi od nazwiska rzeźbiarza, który zastosował to
 rozwiązanie w nagrobku kardynała Ascania Sforzy w Rzymie.

Duży problem stanowiło także nazwanie typu przedstawienia, w którym został ukazany król. Było dużo odpowiedzi „poza półleżącą” albo źle zapisanych odpowiedzi poza sansovinowska (przykład 2.). Warto zauważyć, że zdający w tekście mieli podaną odpowiedź dotyczącą nazwy tego typu przedstawienia.

Przykład 2.

Uzupełnij tekst – wpisz właściwe: imię i nazwisko twórcy (1.), imię i przydomek króla (2.), nazwę własną budowli (3.) oraz nazwę typu przedstawienia (4.).

W latach 1529–1531 rzeźbiarz Bartolomeo Belluci (1.)
 wykonał nagrobek króla Zygmunta Starego (2.). Dzieło to
 znajduje się w Krótka kaplica Zygmuntowska (3.). Postać króla, po
 raz pierwszy w Polsce, została ukazana w tak zwanej pozie sansovinowskiej (4.).
 Nazwa tego typu przedstawienia pochodzi od nazwiska rzeźbiarza, który zastosował to
 rozwiązanie w nagrobku kardynała Ascania Sforzy w Rzymie.

Zadanie 6. było jednym z najtrudniejszych zadań w arkuszu. Aż 89% zdających nie rozwiązało prawidłowo tego zadania. Aby otrzymać jeden punkt, należało podać nazwę

przedstawionego na zdjęciu elementu wyposażenia świątyni chrześcijańskiej (ambona) oraz nazwać ornament wykorzystany do dekoracji tego elementu (rocaille). Wśród błędnych odpowiedzi najczęściej pojawiały się odpowiedzi balkon i balustrada oraz błędne rozpoznanie ornamentu: roślinny, floralny czy liść akantu (przykład 3.).

Przykład 3.

Podaj nazwę tego elementu oraz wymień nazwę jednego ornamentu, widocznego na zdjęciach, który wykorzystano do jego dekoracji.

Nazwa:balkon.....
Ornament:roślinny.....

Ostatnim zadaniem z grupy bardzo trudnych było zadanie 7., którego poziom opanowania wyniósł 19%. Na reprodukcjach przedstawiono dwa znane akty kobiece: *Wenus z lustrem*, Diego Velázquez oraz *Wielką Odaliskę* Jean Auguste’a Ingresa. Aby otrzymać dwa punkty, zdający miał za zadanie rozpoznać te dzieła i podać autora oraz tytuł każdego z nich. Rozpoznawanie dzieł sztuki jest jedną z kluczowych umiejętności, którą należy ćwiczyć na lekcjach. Zaprezentowane w arkuszu obrazy należą do ścisłego kanonu dzieł sztuki, które uczeń powinien znać. Dziwi zatem tak niski wynik za to zadanie. Zdający albo podawali całkiem błędne odpowiedzi, albo mylili tytuły dzieł lub podawali błędnych autorów (przykład 4.).

Przykład 4.

Przyjrzyj się poniższym reprodukcjom i podaj: (a) autora dzieła i (b) tytuł dzieła.

A

B

a)Peter Paul Rubens..... a)Alma-Tadema.....
b)Wenus z lustrem..... b)Wielka Odaliska.....

Pozostałe zadania w tej części arkusza w większości mieszczą się w przedziale zadań trudnych.

W zadaniu 1. przedstawiono reprodukcje trzech dzieł sztuki starożytnej. W zadaniu 1.1. należało uporządkować te dzieła chronologicznie, a w zadaniu 1.2. wymienić trzy cechy

formalne malowideł wspólne dla wszystkich z nich. W obu zadaniach poziom wykonania wyniósł 32%. W zadaniu 1.2., aby otrzymać 1 punkt, należało wymienić trzy cechy formalne dzieł. Okazuje się, że aż prawie 70% zdających sprawiło to trudność. W wielu odpowiedziach pojawia się tylko jedna lub dwie poprawne cechy. Często maturzyści mylnie rozumieli sformułowanie „cechy formalne”, podając w odpowiedzi informacje dotyczące ikonografii.

Nieco lepszy wynik uczniowie uzyskali w zadaniu 2. (poziom wykonania – 37%). Zadanie to sprawdzało umiejętność rozumienia wpływów i inspiracji sztuką innych kultur. W zadaniu zamieszczono podpisaną reprodukcję obrazu Duccio di Buoninsegna *Madonna Rucellai*. Aby otrzymać jeden punkt, należało wymienić dwie cechy formalne dzieła, które świadczą o inspiracji sztuką bizantyjską. Podobnie jak w zadaniu wcześniejszym zdający często nie rozumieli sformułowania „cechy formalne” i podawali odpowiedzi nie odnoszące się do formy przedstawienia (przykład 5. i 6.)

Przykład 5.

1. motyw biblijny
2. użycie koloru złotego, aby zwiększyć podniosłość dzieła

Przykład 6.

1. zastosowanie złotego złotego tła
2. obecność nimbów

W przykładzie 5. błędna odpowiedź to motyw biblijny, a w przykładzie 6. obecność nimbów. Przykład 7. przedstawia poprawne rozwiązanie tego zadania.

Przykład 7.

1. Złote tło
2. Sposób przedstawienia inspirowany wzorami malarstwa Bizantyjskiego

Trzecia wiązka składała się z dwóch zadań. Materiał wyjściowy stanowiły cztery reprodukcje przedstawiające różne wizerunki Chrystusa. W zadaniu 3.1. należało rozpoznać styl reprodukowanych dzieł. Zadanie to okazało się trudne (poziom wykonania – 37%). Reprodukacje zostały tak dobrane, aby przedstawiały dzieła typowe i charakterystyczne dla danego stylu. Dzieło A przedstawiało romański fresk, dzieło B jeden z obrazów Leonarda da Vinci, dzieło C ukazywało bizantyjską mozaikę, a ostatni przykład D – to reprodukcja gotyckiego obrazu *Opłakiwanie z Chromanic*. Maturzyści mieli trudność z poprawnym określeniem stylu wszystkich czterech dzieł. Najwięcej pomyłek było przy reprodukcjach A i C (przykład 8.).

Przykład 8.

Określ styl reprodukowanych dzieł.

A bizantyjski

B renesans

C wczesnobarokowy

D gotyk

Odpowiedź ta oceniona została na 1 punkt, ponieważ zdający błędnie określił styl dzieła A i C.

Drugie zadanie wiązki – 3.2. – okazało się znacznie łatwiejsze (poziom wykonania – 65%). W tabeli podano trzy informacje dotyczące zaprezentowanych dzieł. Dotyczyły one ikonografii oraz terminologii. Zdający musieli dopasować odpowiednie dzieło do informacji podanej w tabeli. Pomimo prostych i oczywistych sformułowań zdający i tutaj nie uniknęli pomyłek. Wynikało to zapewne z niezrozumienia sformułowań „temat pasyjny” czy „Pantokrator”.

Kolejna wiązka zadań dotyczyła architektury. W zadaniu 4.1. należało rozpoznać budowlę przedstawioną na zdjęciu i podać nazwę miasta, w którym się ona znajduje. Zdjęcie przedstawiało kościół Mariacki w Gdańsku. Jedynie 47% zdających poprawnie rozpoznało budowlę. Częstym błędem był zapis niepełnej nazwa budowli – pojawiały się same sformułowania: kościół, katedra czy bazylika (przykład 9.).

Przykład 9.

Rozpoznaj budowlę przedstawioną na fotografii. Podaj nazwę własną budowli oraz nazwę miasta, w którym się ona znajduje.

Nazwa budowli: Bazylika

Miasto: Gdańsk

Zadanie 4.2. było bardziej skomplikowane i polegało na analizie bryły i planu kościoła Mariackiego i dopasowaniu go do dołączonych schematów typów przestrzennych budowli sakralnych – układu bazylikowego lub halowego. Swoją odpowiedź należało uzasadnić. Poniżej zamieszczono przykład poprawnego rozwiązania tego zadania (przykład 10.).

Przykład 10.

Budowla ze wstępu do zadania 4. reprezentuje typ przestrzenny:B.....

Nazwa typu: HALOWY

Uzasadnienie: Nowa główna i nawy boczne są tej samej wysokości.

Zadanie 4.2. sprawdzało umiejętność analizowania planów i układów przestrzennych budowli oraz znajomość terminologii z zakresu historii sztuki. Poziom wykonania tego zadania wyniósł 34%. Świadczy to o tym, że zdającym sprawia trudność analiza zamieszczonego materiału ikonograficznego i uzasadnianie swoich odpowiedzi. Tak niski wyniki może także dowodzić, że zdający mają problem z rozumieniem podstawowych terminów z zakresu architektury.

Zadanie 8. sprawdzało umiejętność identyfikacji dzieł na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych. Należało określić kierunek reprodukowanego dzieła oraz wskazać jego cechy, które są charakterystyczne dla danego kierunku. Zamieszczona reprodukcja przedstawiała obraz impresjonistyczny. Poziom wykonania tego zadania wyniósł 57%. Ponownie, jak w zadaniu 3., wybrane dzieło było typowe dla danego kierunku. Pomimo tego, było wiele odpowiedzi błędnych wskazujących jako kierunek postimpresjonizm. Świadczy to o tym, że zdający mają problem z określeniem klasyfikacji stylowej dzieła na podstawie analizy formalnej. Pojawiły się także odpowiedzi, w których błędnie określono kierunek, ale podano dobre cechy dzieła. Takie błędy pokazują, że zdającym mylą się terminy impresjonizm i postimpresjonizm (przykład 11.). Pomimo poprawnie przeprowadzonej analizy dzieła i wskazaniu cech stylowych zdający otrzymał 0 punktów, ponieważ źle określił kierunek dzieła.

Przykład 11.

Kierunek: postimpresjonizm

Cechy: plama barwna dominuje nad konturami, zuentylizm, widoczny dukt pędzla, stosowane zasady dywizjonizmu, malowanie „alla primo”

Przedostatnia wiązka w pierwszej części arkusza dotyczyła zagadnień związanych z techniką wykonywania dzieł. Do zadania dołączone były dwie reprodukcje przedstawiające portrety namalowane przez Stanisława Ignacego Witkiewicza. W zadaniu 9.1. należało podać imię i nazwisko autora portretów, a w zadaniu 9.2. rozpoznać technikę wykonania obu dzieł oraz wymienić jej dwie cechy charakterystyczne. Poziom wykonania obu zadań był zbliżony: kolejno 45% i 48%. W większości zdający dobrze rozpoznawali technikę wykonania portretów, ale mieli problem z precyzyjnym określeniem cech tej techniki. Dużo było odpowiedzi niejednoznacznych lub ogólnych, które nie odnosiły się bezpośrednio do tej techniki. W trakcie procesu nauczania należy uczulić uczniów na to, aby ich odpowiedzi były precyzyjne i odnosiły się bezpośrednio do wymogów polecenia.

Zadanie 10. było zadaniem zamkniętym typu prawda-falsz i dotyczyło sztuki 2. połowy XX wieku. Należało ocenić, czy informacje podane w tabeli są prawdziwe i odnoszą się do przedstawionego na reprodukcji asamblażu Armana. Aż 71% zdających udzieliło błędnych odpowiedzi. Zadania dotyczące sztuki 2. połowy XX wieku zazwyczaj sprawiają zdającym trudność. Nawet w przypadku zadań zamkniętych osiągnęty wynik jest niski. W trakcie procesu nauczania nie można pomijać zagadnień związanych ze sztuką powojenną. Wiele dzieł, które powstało w tamtym okresie, jest nowatorskich, nietypowych i wykonanych w różnych technikach i wymaga dogłębnego omówienia na lekcjach.

W drugiej części arkusza (*Analiza i interpretacja tekstów kultury*) znalazło się 5 wiązek zadań obejmujących analizę rzeźby, rzemiosła artystycznego, malarstwa, tekstu źródłowego i architektury.

Zadanie 11. opierało się na analizie porównawczej dwóch dzieł: kolumny Marka Aureliusza oraz kolumny Zygmunta III Wazy. W zadaniu 11.1. należało podać nazwy miast, w których znajduje się każda z kolumn, oraz podać okres, w którym powstała każda z nich. Poziom wykonania tego zadani wyniósł jedynie 29%. Zadziwiająco najwięcej problemów mieli uczniowie z określeniem okresu powstania kolumny Zygmuntońskiej. Było bardzo mało poprawnych odpowiedzi wskazujących na barok. Najczęściej pojawiały się odpowiedzi: renesans lub klasycyzm (przykład 12.).

Przykład 12.

Podaj nazwę miasta, w którym znajduje się każde z dzieł (A i B), oraz nazwę okresu, w którym to dzieło powstało.

Dzieło A

Miasto: Rzym

Okres: starożytność

Dzieło B

Miasto: Warszawa

Okres: klasycyzm

Tak wiele błędnych odpowiedzi pokazuje, że uczniowie niezbyt dobrze znają sztukę polską. W większości poprawnie podawali informacje dotyczące kolumny Marka Aureliusza, ale nie poradzili sobie z rodzimym zabytkiem. Błędne określenie okresu powstania kolumny Zygmuntońskiej świadczy też o pewnej nielogiczności w myśleniu zdających. Na kolumnie znajduje się pomnik Zygmunta III Wazy, który był królem Polski pod koniec XVI i w 1. połowie XVII wieku. Zabytek nie mógł zatem powstać w epoce renesansu. Zadanie to pokazuje także, że uczniowie nie potrafią połączyć wiedzy z różnych dziedzin. Wydarzenia historyczne niejednokrotnie miały swoje odzwierciedlenie w sztuce.

W zadaniu 11.2. należało porównać kolumny i podać po dwie cechy formalne każdego z dzieł (poziom wykonania – 44%). Ponownie, największą trudność w zadaniach otwartych,

sprawa zdającym precyzyjne udzielenie odpowiedzi. Pojawiało się dużo odpowiedzi niepełnych, zbyt ogólnych lub mało precyzyjnych (przykład 13.).

Przykład 13.

Dzieło A: *pasowość*
 dynamizm

 Dzieło B: *idealizacja postaci*
 ~~nowa~~ *namierzanie do sztuki antycznej*

Zdający otrzymał za tą odpowiedź 1 punkt, ponieważ układ reliefu w dziele A jest spiralny a nie pasowy.

Ostatnie zadanie tej wiązki było zamknięte i dotyczyło pierwotnej funkcji przedstawionych budowli. 63% zdających udzieliło poprawnej odpowiedzi.

Kolejne zadania w tej części arkusza dotyczyły rzemiosła artystycznego – dokładnie przedstawionej na reprodukcji solniczki Benvenuto Celliniego. Zadania 12.1. i 12.2. okazały się najtrudniejszymi zadaniami w tegorocznym arkuszu maturalnym. Poziom wykonania wyniósł odpowiednio 10% i 13%. Uczniowie mieli zarówno problem z podaniem autora i dziedziny sztuki (zadanie 12.1.) jak i określeniem stylu dzieła (zadanie 12.2.). Rzemiosło artystyczne jest tą dziedziną sztuki, którą omawia się na lekcjach w najmniejszym stopniu, ale są dzieła tak znane i charakterystyczne dla danej epoki czy stylu, że nie można ich pominąć na zajęciach historii sztuki. Do tych dzieł z pewnością należy *Saliera* Benvenuto Celliniego. Pomimo tego, zdający mieli ogromną trudność z udzieleniem poprawnych odpowiedzi na pytania dotyczące tego dzieła. W zadaniu 12.2. przy określaniu stylu solniczki najczęściej pojawiały się błędne odpowiedzi: rokoko lub barok (przykład 14.). Świadczy to o braku zrozumienia cech formalnych charakterystycznych dla danego stylu i powierzchownej analizie dzieł. Wykorzystanie złota oraz bogactwo dekoracji zdający automatycznie kojarzyli z rokokiem. Nie zauważali skomplikowanej kompozycji, wyrafinowanej formy oraz wydłużonych proporcji ciał ułożonych w nienaturalnych pozycjach. Te cechy formalne dzieła mogłyby ich naprowadzić na poprawną odpowiedź, jaką był manieryzm.

Przykład 14.

Określ styl, który reprezentuje dzieło. Uzasadnij swój wybór, odnosząc się do jednej cechy formy dzieła.

Styl: *rokoko*

Uzasadnienie: *duża dekoracyjność i przepych form,*
 elementy dzieła są jednak lekkie i zwiewne,
 rozkochane bogactwo zdobień

Kolejna wiązka składała się z dwóch zadań – otwartego i zamkniętego – i dotyczyła analizy krótkiego tekstu. Zdający mieli za zadanie wskazać, do jakiego kierunku odniósł się w swojej wypowiedzi Jan Matejko (zadanie 13.1.) oraz wskazać dwóch artystów, którzy byli jego uczniami (zadanie 13.2.). Dużo trudniejsze okazało się zadanie 13.2., którego poziom wykonania tego zadania wyniósł jedynie 27%.

Następna wiązka zadań opierała się na analizie porównawczej dwóch autoportretów polskich artystek: Anny Bilińskiej-Bohdanowicz i Tamary Łempickiej (*Autoportret w zielonym bugatti*). Wiazka składała się z czterech zadań, w których kolejno należało porównać kompozycję (zadanie 14.1.), kolorystykę (zadanie 14.2.), sposób ukazania światła (zadanie 14.3.) oraz sposób przedstawienia rzeczywistości (zadanie 14.4.). Wszystkie zadania okazały się umiarkowanie trudne – poziom wykonania tych zadań wyniósł odpowiednio: 57%, 58%, 60% i 55%. Od kilku lat zadania bezpośrednio dotyczące analizy formalnej dzieł sztuki osiągają wynik w przedziale 50–60%. Wydaje się, że uczniowie mają całkiem dobrze wyćwiczoną tę umiejętność, ale ponownie pojawiają się błędy polegające na zbyt ogólnych lub nieprecyzyjnych odpowiedziach (przykład 15.).

Przykład 15.

Podaj po trzy cechy kolorystyki każdego z obrazów.

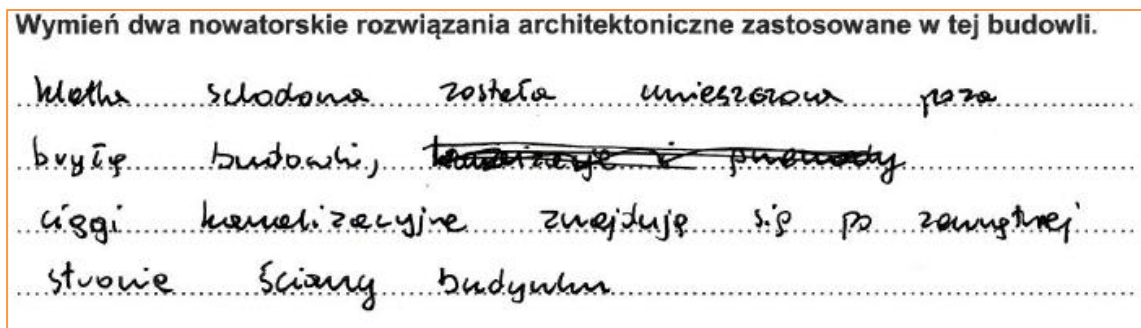
Obraz A: - ciemne i stłumione barwy
- dominacja barwy czarnej i brązowej
- barwy monochromatyczne
Obraz B: - żywe barwy
- widoczne kontrasty
- ~~monochromatyczna~~ polichromatyczna gama barw

Odpowiedź: „widoczne kontrasty”, jest nieprecyzyjna i zbyt ogólna i nie została uznana za poprawną. Należało doprecyzować odpowiedź i na przykład napisać o kontraście temperaturowym lub walorowym.

Ostatnia wiązka w drugiej części arkusza polegała na rozpoznaniu i analizie dzieła architektonicznego – Centrum Pompidou w Paryżu. Podobnie jak w zadaniach analogicznych, podanie nazwy i kierunku w sztuce, który reprezentuje budowla, okazało się bardzo trudne: tylko 11% uczniów udzieliło poprawnej odpowiedzi (zadanie 15.1.). Najwięcej błędnych odpowiedzi dotyczyło kierunku. Pojawiały się odpowiedzi takie jak: sztuka nowoczesna, modernizm, dekonstruktywizm. Klasyfikacja stylowa dzieł powojennych sprawia zdającym dużą trudność. Mylą się im kierunki i style, modernizm z postmodernizmem, a dekonstruktywizm ze sztuką hi-tech. Ogrom zmian i nowatorskich rozwiązań, jakie miały miejsce w architekturze powojennej, sprawia, że należy zwrócić na lekcjach szczególną uwagę na ten okres w sztuce.

W zadaniu 15.2. należało wymienić dwa nowatorskie rozwiązania architektoniczne zastosowane w przedstawionej budowl. Poziom wykonania dla tego zadania wyniósł 50%. Poniżej zamieszczono przykładową poprawną odpowiedź (przykład 16.).

Przykład 16.

Ogólny wniosek płynący z analizy zadań w drugiej części arkusza maturalnego jest taki, że maturzyści całkiem dobrze radzą sobie z analizą formalną dzieł, ale od kilku lat coraz rzadziej stosują profesjonalną terminologię – zdający posiłkują się formą opisową lub stosują język potoczny. Duży problem cały czas stanowi także rozpoznawanie i klasyfikacja stylowa dzieł, zwłaszcza sztuki XX wieku.

Wypracowanie

W trzeciej części arkusza, w której sprawdzano umiejętność *Tworzenia wypowiedzi*, zdający miał za zadanie napisać wypracowanie na jeden z dwóch podanych tematów (zadanie 16.). W temacie **pierwszym** należało przedstawić różnorodność malarstwa pejzażowego jako odwzorowania rzeczywistości lub subiektywnej wizji artysty. Wypracowanie powinno zawierać analizę trzech dzieł malarskich z różnych epok lub stylów. Temat wymagał znajomości malarstwa pejzażowego, ale także umiejętności analizy dzieła sztuki w kontekście wytycznych zawartych w temacie (przedstawienia realistyczne lub subiektywne).

Drugi temat dotyczył wpływu kultur pozaeuropejskich na nowożytną i nowoczesną sztukę europejską. Temat ten wymagał znajomości nie tylko dzieł sztuki, ale także kontekstu ich powstania oraz tła historycznego. Nie określono dziedzin sztuki, które muszą reprezentować przywołane przykłady.

Poziom wykonania tego zadania wyniósł 40%, czyli 10 punktów procentowych mniej niż w roku ubiegłym. Spośród czterech kryteriów, według których oceniano zadanie, takich jak: 1. kompozycja i układ treści, 2. treść, 3. terminologia, 4. język i styl, najważniejsze było kryterium realizacji treści (poziom wykonania – 38%). Zgodnie z zasadami oceniania jakość treści wypracowania mogła zostać zaliczona do jednego z czterech poziomów. Każdy z czterech poziomów, od pierwszego – najniższego do czwartego – najwyższego, był szczegółowo opisany w *Informatorze*.

Poziom wykonania dla kryterium treści wypracowania kształtuje się pomiędzy poziomem pierwszym a drugim, co oznacza, że większość prac charakteryzowała się powierzchownym

podejściem do analizowanego zagadnienia. Zdający często podawali błędne przykłady lub brakowało pogłębionej analizy i interpretacji dzieł sztuki. Dużą trudność sprawił zwłaszcza temat drugi. Wydaje się, że większość błędów wynikała z niezrozumienia tematu. Temat brzmiał: omów wpływ kultur pozaeuropejskich na sztukę Europy. Część zdających jako przykład wpływów kultur pozaeuropejskich podawała sztukę starożytnej Grecji lub Rzymu.

Temat pierwszy był w tym roku zdecydowanie chętniej wybierany. Wydawać by się mogło, że temat pejzażu w sztuce nie powinien przysporzyć problemów, ale niestety w wypracowaniach pojawiły się przykłady dzieł, które nie są pejzażami, na przykład *Guerenica* czy *Bitwa pod Grunwaldem*. Dużo błędów pojawiało się w opisie i analizie przywoływanych dzieł. Analiza formalna często była powierzchowna i niedokładna. Zdający często jedynie opisywali dzieło i nie odnosili się do problemu zawartego w temacie.

W wielu pracach, niezależnie od wybranego tematu, widoczne było stosowanie języka ubogiego w terminologię. Od kilku lat można zauważyć, że kryterium terminologia wypada niezbyt dobrze. Maturzyści przy opisie i analizie dzieł nie stosują profesjonalnych terminów typowych dla historii sztuki, tj. nie nazywają detali architektonicznych, nie znają określeń dotyczących kolorystyki obrazów czy kompozycji. W tym roku potwierdza to także wynik: kryterium terminologia wypadło najslabiej, poziom wykonania dla tej kategorii to jedynie 34%.

Wyniki w pozostałych kategoriach dotyczących wypracowania to 39% za kompozycję i układ treści oraz 56% za poprawność językową i stylistyczną. Jak co roku największą trudność mają uczniowie z poprawnym wnioskowaniem. Prace często nie zawierały wniosków wynikających z przytoczonej argumentacji lub we wnioskowaniu powielano informacje zawarte we wstępie.

Poniżej przykład pracy na temat pierwszy. Zdający podał ciekawe przykłady i wysunął poprawne wnioski. Praca charakteryzuje się jednak nieporadnością językową, a opis i analiza dzieł jest uboga w profesjonalną terminologię.

..... Tematyka pejzażu w malarstwie, choć wydaje się być.....
..... całkiem oczywistą i jednoznaczny, ~~nie jest ani~~.....
..... trochę tak nie jest. Nie jest oczywista, bo widzi po tym.....
..... że pejzaż zaczął pojawiać się w malarstwie dopiero w.....
..... renesansie około XV w. ze sprawą Grotta, który wprowadził.....

go jako ~~to~~ ^{portretowanej} postaci zastępując ^{wzruszającą} ~~bizantyjską~~ jednolitą, ~~złą~~ ^{plaszczącą}. Zanim to jednak nastąpiło, temat pejzazu ~~pojawiał się~~ wręcz się nie pojawiał, stąd wniosek że ~~choć artyści byli otoczeni przez niego z każdej strony~~ nie byli on dla ówczesnych artystów oczywisty. Podobnie choć wydaje się że ~~o~~ krajobraz można przedstawić tylko w jeden sposób, jest to również mylne. ~~Przeuwidując~~ byli artyści realistami, czy przedstawiciele tzw. szkoły barbańskiej którzy przedstawiali otaczające ich pejzaże tak jak je widzieli, jeśli jednak spojrzymy na ~~XXIX i XX wiek~~ XIX i XX wiek zauważymy że artyści w inny sposób, bardziej

subtelny, zaczęli ~~do~~ podchodzić do tego tematu.

Zauważając od romantyzmu na przykładzie takich dzieł jak "Mnich nad brzegiem morza" czy "Zachód słońca" Friedricha, widzi się zmianę podejścia. Dzieła romantyczne opierały się przede wszystkim na klimacie i na emocjach, często, zwłaszcza jeśli chodzi o dorazę Friedricha ~~widzi~~ obrazom romantycznym towarzyszyły nastroje pustki, osamotnienie czy melancholia. To właśnie widzi się na pierwszym podanym przykładzie.

~~Przedstawia on~~ jest to pejzaż ze sztafagem - znajduje się na nim ~~nie~~ niewielka postać tytułowego mnicha, który stoi na plaży. Jednak pejzaż rozpościera się przed nim ~~morze~~ stanowi gościa, przetrącające miedzę i to właśnie ona buduje ten ^{nostalgiczny} ~~nastój~~ ^{obraz}. Podobnie "Zachód słońca" przedstawia postać na tle zachodzącego nad morzem słońca, głównie oddziałując na widza nie ~~kolorem~~ ~~ani~~ nie dokładnością odwzorowania krajobrazu morskiego, ~~ani~~ ani nie kolorem, a właśnie budowaniem nastroju ~~poprzez~~ poprzez tematykę, kontrasty i sens przedstawienia.

Idąc dalej, pora ~~przejs~~^{końce} do impresjonizmu – stylu rozwijającego się od ~~1870~~ XIX w. Wtedy to artyści pokroju Edmunda Maneta czy Auguste'a Renoira zaczęli dostrepać piękno, nie tyle w samym krajobrazie, co w tym całym zmienianiu on utęga w ciągu dnia i roku. Dziełami tej właśnie fascynacji powstało dzieło od którego ten styl ~~zabra~~^{i po prostu uchwycenia chwili} wzięło swoje nazwę – "Impresja – wschód słońca" Claude'a Maneta. Obraz ten przedstawia tytułowy wschód słońca i statki w porcie ~~na w porcie i statki~~, czegoś jednego doszukać się tam wyrażnych kształtów, gdyż nie na tym artyście zależało. Zamiast dokładnego rysunku skupiał się on na kolorystyce. Stosując technikę dywizjonizmu – ~~czyli budowania obrazu~~^{kolorów} natłokiem plam ~~czystych kolorów~~ które miały mieszać się nie na obrazie, a w oku widza – chciał on oddać migotanie i odbijanie się promieni słońca na wodzie. Stosował on również tzw. barwy lokalne, zauważając, że woda i niebo nie zawsze są niebieskie, a zagle nie zawsze białe – ich barwa zmienia się w zależności od światła i pory dnia. ~~To~~ To samo podejście ~~widac~~ widac w jego obrazach przedstawiających ogrody stające jego dom, np. "Hortus japonicus". Nie ma on na celu przedstawienia dokładnie każdego drzewa, czy liścia. Monet kreuje ten krajobraz w sposób bardziej umowny, przedstawiając bardziej ~~mnożę barw~~ ~~i migotanie liści czy światła~~ niż konkretne kształty, mnożę barw i migotanie i poruszenie się otaczającej go przyrody.

Najbardziej jednak trafnym przykładem tego, że
 pejzaz nie musi wyglądać tak, jak go widzimy, będzie
 malarstwo postimpresjonistów. ~~Jego~~ ~~Pejzaz~~ "Pole pszenicy
 z krulkami" Vincenta van Gogha często uważa realistycznym
 przedstawieniem. Znajdujące się na nim płaki, ~~po~~ są tak
 naprawdę parami liniami, a pole pszenicy to ^{tylko} chaotyczne,
 barokowe, dynamiczne i żywiołowe porażenie problem.
 Malarstwo van Gogha jest bowiem zaliczane do ekspresjonizmu,
 jego ~~głównym~~ ^{głównym} środkiem wyrazu jest właśnie ekspresja. Tematem
 zaś nie jest samo pole pszenicy, a emocje towarzyszące
 autorowi przy jeździe i malowaniu. Przedstawienie to jest
 więc barokowo subiektywne, a z odzwierciedleniem rzeczywistości

ma niewiele wspólnego. Kolejny postimpresjonista - Paul
 Cezanne tworzył dzieła będące zapowiedzią kubizmu.
 Jego przedstawienia z cyklu "Góra św. Wiktora", ~~postrzegane~~
 przedstawiające pejzaz znajdujący się niedaleko jego
 domu, pokazują jak: droga przeszedł artysta, od
 względnie realistycznych przedstawień do tych z końca jego
 życia, które są w większości jego osobistą wizją i są one
 bowiem silnie zgeometryzowane i składają się z
 kwadratowych, bądź prostokątnych, nieregularnych małych farby.
 Często dojrzeć na ~~na~~ tych obrazach szorstkość i doładowe
 kształty, gdyż Cezanne skupiał się na opisie przedstawienia.

Jaki więc widok na podanych przykładach malarstwa pejzazowe jest wielopłaszczyznowe, może ono być po prostu najwyraźniej i najuważniejszym odzwierciedleniem rzeczywistości, jak w przypadku malarzy z Chocimia, Barbizon, ~~jednak może być~~ ~~Może jednak może~~ Może być względnie uśrednionym odzwierciedleniem rzeczywistości, jednak odpowiednio zrehabilitowanym aby lepiej oddziaływało na emocje widza jak w przypadku romantyzmu. ~~Pejzaz może~~ ~~Może~~ stanowić ~~próbę uchwycenia chwili i koloru światła~~ pełny kolorów, gdy autor - impresjonista próbuje uchwycić chwilę i kolor światła i kolorów. A może ^{być} jak w przypadku van Gogha czy Cezanna ~~Może~~, w pełni subiektywny, więc tego jak pejzaz wygląda, uchwycając jedynie najważniejsze elementy kluczowe do zrozumienia tematu. Pokazuje to jak różnorodne może być ~~na pierwszy rzut oka~~ względnie tak proste malarstwo pejzazowe.

Praca zamieszczona poniżej prezentuje dobre opracowanie tematu 2. Zdający poprawnie omówił trzy przykłady dzieł, w których widoczna jest inspiracja sztuką pozaeuropejską: sztuką Orientu u Jean Auguste'a Ingres, sztuką japońską u Alfonsa Muchy i sztuką afrykańską w twórczości Pabla Picassa. Praca zawiera poprawne, ale uproszczone wnioskowanie. Wypracowanie to zostało ocenione na 16 punktów.

Tworzy od wieloletniej namiętności z doświadczeń starożytnej Grecji zarówno jak ze starożytnego Egiptu. Należy jednak pamiętać, że z biegiem lat świadomość i wiedza o świecie i jego różnorodności, wrażliwość. Do twórców europejskich należy dobrać elementy kultury

afrykańskiej i kultury bliskiego i dalekiego wschodu. Były one czymś nowym i świeżym, czymś co wzbudzało fascynację nie tylko u artystów, lecz także wśród odbiorców.

Tworząc klasycystycznego artystę Ingres'a opierała się na ujęciu świata z kultury bliskiego wschodu. Jego ~~malarsko~~ malarskie wyznaczniki nie były z form antycznych, jest wyidealizowane, lecz ~~jeśli~~ jeśli chodzi

o tematykę, wybiera ono w pełni inne tory. Typu "człowieka" wskazuje nam na fascynację orientem. Postaci na obrazie, mimo że o wzorach antycznych mają charakterystyczne dla kultury tureckiej elementy. Obraz ~~na~~ Od obrazu można wywnioskować tajemniczość i jednocześnie powieść ~~z~~ z jakiegoś innego oddaniem artysta chciał odwołania do nawiązań kulturowych, które w jego czasach nie cieszyły się dużym

~~popularyzacji~~ na przełomie XIX i XX w. ~~w celu~~ do europejskiej dotarły denerwacji japońskiej, które bardzo szybko uzyskały popularność wśród artystów i nie tylko wśród zwykłych obywateli.

Alfonso Mucha, tworząc secesyjny, swój obraz nawiązuje do inspiracji japońskim denerwaniem. Jego ~~plakaty~~ plakaty

niezależności w nępcy na tej estetyce: w tym
przypadku obce Etopie a. ~~konty~~ kultura
należymy do tej kulturalnej na zupełnie
nowe tony, dokonując się wielokrotnie
pełnym ~~zawiesz~~ zarówno w świadomości
tworzącej jak i samym, ~~peł~~ odważniejszym jej,
rozwoju obywateli.

Miadomoi tvorcoi ~~zavazali~~
 spowadawaia, ie nebylo ~~u~~ kotnuy
 moralnopyne raznitsy n yci
 Europeykhov, ale nnei naitovay
 i amptov europeytskh na
 konkretnye tory, u kore nymoy
 z soboy vrel' sldvagi i naitovay
 naitovay. Noutoy nkh n byby
 nityay tale dymayay i ovcay
 gelyby ne nptyay nkh z sldvay
 gldv.

Wnioski i rekomendacje

1. W tym roku, podobnie jak w latach ubiegłych, najtrudniejsza dla zdających okazała się część testowa. Najśłabszą stroną maturzystów jest znajomość konkretnych dzieł, ich tytułów, autorów, czasu powstania i środowisk artystycznych. Zdający często wykazują się pobieżną wiedzą na temat dzieł sztuki, podając tylko jedną z wymaganych w zadaniu informacji, np. tylko autora lub tylko tytuł. Dużą trudność stanowi także klasyfikacja stylowa dzieł. Dlatego należy zwrócić uwagę, aby maturzyści ćwiczyli rozpoznawanie dzieł sztuki oraz określanie stylu lub kierunku na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych.
2. Duży problem stanowi także znajomość terminologii charakterystycznej dla historii sztuki. Poprawnych odpowiedzi na zadania sprawdzające znajomość terminologii typowej dla historii sztuki udzieliło tylko około 12% zdających. Poza znajomością pojęć należy także rozwijać umiejętność wykorzystania ich w praktyce. Zadania dotyczące analizy dzieł sztuki oraz wypracowania pokazały, że zdający nie potrafią stosować fachowej terminologii,

opisując dzieła sztuki. Coraz częściej w pracach pojawia się język potoczny lub maturzyści, nie znając odpowiednich terminów, posługują się formą opisową. W toku kształcenia należy zwrócić uwagę na doskonalenie wiedzy z zakresu terminologii oraz umiejętności wykorzystania jej przy opisie i analizie dzieł sztuki.

3. Analiza tegorocznych prac maturalnych ponownie pokazała, że zdający posiadają niedostateczną wiedzę z zakresu sztuki XX wieku, zwłaszcza jej II połowy. Maturzyści mylą kierunki i style oraz mają trudności z rozpoznaniem najbardziej znanych dzieł. Przygotowując się do egzaminu z historii sztuki, należy zwrócić uwagę na dogłębne zapoznanie się ze sztuką XX wieku, zwłaszcza sztuką powojenną.
4. Niski wynik uzyskany w tym roku za wypracowania pokazuje, że jest to umiejętność, którą należy doskonalić. Zdający mają problem z doбором poprawnych dzieł do analizy, formułowaniem wnikliwych wniosków oraz z posługiwaniem się poprawnym językiem. Ponadto maturzyści nie czytają dokładnie poleceń, co przekłada się na realizację tematu. Należy zwracać uwagę uczniom, aby uważnie czytali polecenia oraz przy wyborze przykładów do omówienia kierowali się wymaganiami postawionymi w temacie.

Język łaciński i kultura antyczna

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2021/2022 egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej został przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z języka łacińskiego i kultury antycznej na poziomie rozszerzonym składał się z trzech części i zawierał 10 zadań.

W pierwszej części zdający dokonywał autorskiego przekładu oryginalnego tekstu łacińskiego na język polski, a także rozwiązywał zadania, które sprawdzały znajomość realiów historyczno-kulturowych, literatury oraz wybranych zagadnień z historii Greków i Rzymian. Druga część arkusza wymagała rozwiązania testu leksykalno-gramatycznego opartego między innymi na słownictwie oryginalnego tekstu łacińskiego zamieszczonego w części pierwszej. Celem części trzeciej było napisanie w języku polskim wypracowania na określony w zadaniu temat dotyczący roli, jaką pełniła sztuka w starożytnej Grecji i Rzymie.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 60 punktów, z czego za tłumaczenie tekstu można było uzyskać 30 punktów, za rozwiązanie testu – 15 punktów, a za wypracowanie na temat kultury antycznej – 15 punktów.

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających		153
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	133
	z techników	20
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	13
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	33
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	107
	ze szkół publicznych	141
	ze szkół niepublicznych	12
	kobiety	102
	mężczyźni	51
	bez dysleksji rozwojowej	141
	z dysleksją rozwojową	12

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 21 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Języka Łacińskiego.

¹ Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. poz.493, z późn. zm.).

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	1
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
Ogółem		1

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			4 maja 2022 r.
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			94
Liczba zespołów egzaminatorów			1
Liczba egzaminatorów			3
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			0
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			3

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 2223, z późn. zm.).

³ Ustawa o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1327, z późn. zm.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

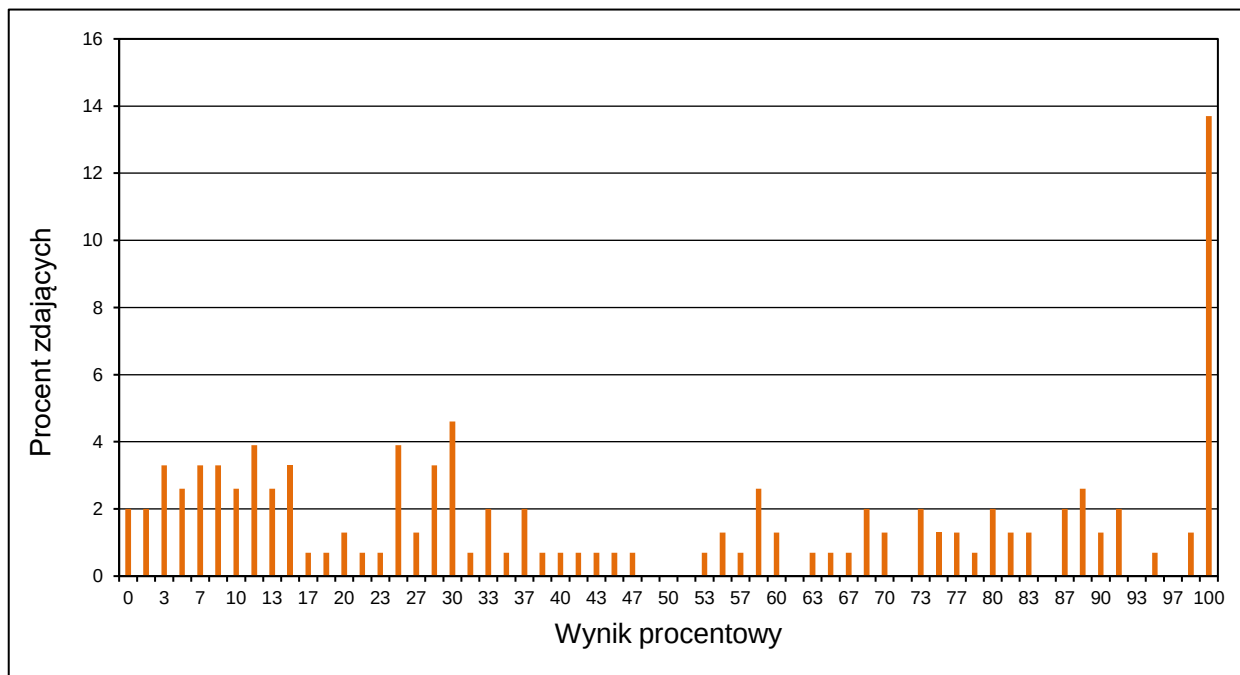

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	153	0	100	37	100	48	35
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	133	2	100	53	100	53	34
z techników	20	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

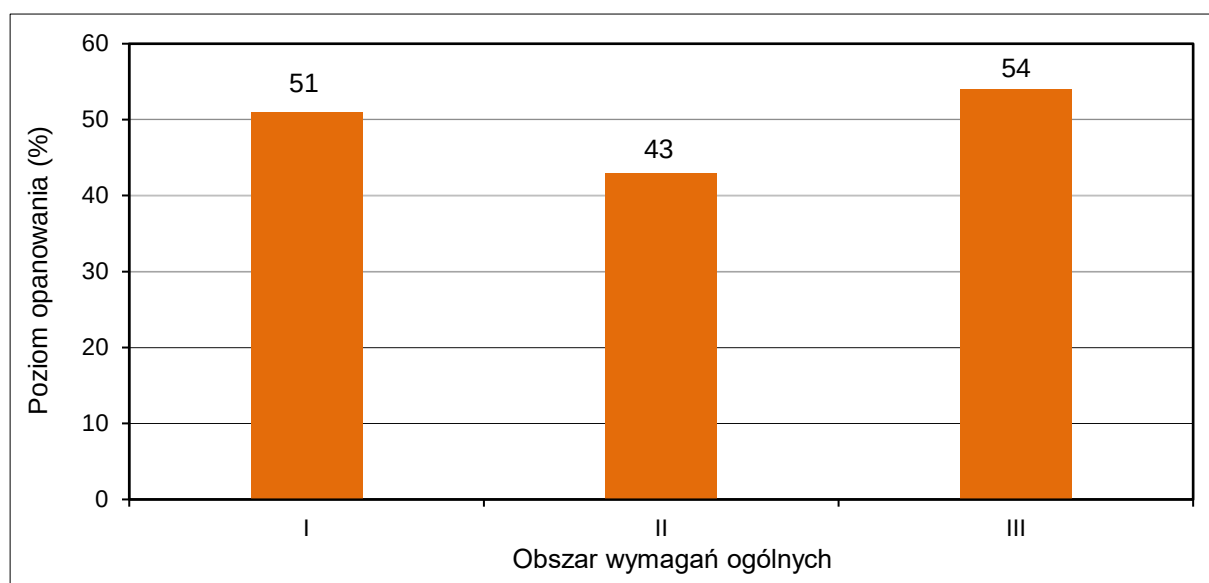
TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2022			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	II. Tworzenie wypowiedzi – przekład na język polski. I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 2.1) dokonuje samodzielnego przekładu na język polski łacińskiego tekstu, korzystając ze słownika łacińsko-polskiego, oddaje w przekładzie ogólny charakter i funkcję tłumaczonego tekstu; znajduje właściwe polskie odpowiedniki leksykalne dla łacińskich wyrazów i struktur; stosuje poprawne techniki przekładu; redaguje przekład spójny i poprawny stylistycznie; 2.3) wykorzystuje posiadaną wiedzę z zakresu kultury antycznej do sporządzenia przekładu; 1.1) rozpoznaje formy morfologiczne [...]; 1.2) identyfikuje charakterystyczne dla łaciny konstrukcje składniowe [...]; 1.5) wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów łacińskich i w przekładzie dotyczących mitów antycznych, [...] życia politycznego (ustrój [...] Rzymu [...]), [...] wybranych zagadnień z życia codziennego [...] Rzymian [...].	43
2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.5) wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów łacińskich i w przekładzie dotyczących [...] życia politycznego (ustrój [...] Rzymu) [...]. 3.1) [...] selekcjonuje wiadomości i je wykorzystuje do wykonania postawionych zadań.	54
3.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.5) wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów łacińskich i w przekładzie dotyczących [...] życia politycznego (ustrój [...] Rzymu) [...]. 3.1) [...] selekcjonuje wiadomości i je wykorzystuje do wykonania postawionych zadań.	51
4.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.5) wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów oryginalnych i w przekładzie dotyczących mitów antycznych, sztuki [...]. 3.1) [...] selekcjonuje wiadomości i je wykorzystuje do wykonania postawionych zadań.	72

5.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.5) wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów łacińskich i w przekładzie dotyczących mitów antycznych, [...] literatury greckiej [...], literatury rzymskiej [...]. 3.1) [...] selekcjonuje wiadomości i je wykorzystuje do wykonania postawionych zadań.	58
6.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.2) identyfikuje charakterystyczne dla łaciny konstrukcje składniowe: szyk zdania; struktura składniowa zdania w stronie czynnej i biernej; funkcje składniowe i semantyczne rzeczownika w poszczególnych przypadkach; funkcje składniowe i semantyczne nieosobowych form czasownika (infinitivus activi i passivi praesentis, perfecti [...]); konstrukcje składniowe charakterystyczne dla łaciny: accusativus cum infinitivo, [...] dativus possessivus [...]; 1.3) dokonuje transformacji gramatycznych: odmienia rzeczowniki [...]; tworzy formy czasownikowe w czasach głównych i historycznych, w trybach, stronach i liczbach; dokonuje transformacji gramatycznych w zakresie konstrukcji składniowych (accusativus cum infinitivo, [...] dativus possessivus [...]).	33
7.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.4) Zdający wymienia wyrazy pochodzenia łacińskiego funkcjonujące jako terminy w różnych dziedzinach; dostrzega związki języka polskiego z językiem łacińskim [...].	59
8.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.1) rozpoznaje formy morfologiczne ([...] stronę czynną i bierną czasowników we wszystkich czasach w trybach, stronach i liczbach; [...] koniunktywem); 1.2) identyfikuje charakterystyczne dla łaciny konstrukcje składniowe: szyk zdania, struktura składniowa zdania w stronie czynnej i biernej; [...] składnia nazw miast; consecutio temporum, zdania podrzędne z [...] koniunktywem; 1.3) dokonuje transformacji gramatycznych: odmienia rzeczowniki [...]; tworzy formy czasownikowe w czasach głównych i historycznych, w trybach, stronach i liczbach [...].	54
9.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.1) rozpoznaje formy morfologiczne ([...] stronę czynną i bierną czasowników we wszystkich czasach w trybach, stronach i liczbach; [...] koniunktywem); 1.2) dokonuje transformacji gramatycznych: odmienia rzeczowniki [...]; tworzy formy czasownikowe w czasach głównych i historycznych, w trybach, stronach i liczbach [...].	49

10.	II. Tworzenie wypowiedzi [...]. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 2.2) tworzy wypowiedzi z wykorzystaniem popularnych łacińskich terminów z różnych dziedzin. 3.1) dostrzega antyczne źródła konkretnych zjawisk naszej cywilizacji i kultury – samodzielnie analizuje i syntetyzuje treści zawarte w tekstach łacińskich i w przekładzie; interpretuje fakty i zdarzenia historyczne, selekcjonuje wiadomości i je wykorzystuje do wykonania postawionych zadań; 3.2) integruje wiedzę z różnych dziedzin do wyrażania i uzasadniania swojego punktu widzenia ([...] zjawiska społeczne i polityczne [...] wydarzenia z dziedziny kultury).	54
-----	--	--	----

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Analiza jakościowa zadań

Średni wynik uzyskany przez zdających egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej w 2022 roku wyniósł 48% i jest podobny do wyników uzyskanych w ostatnich dwóch latach (dla porównania: 49% w 2021 roku i 48% w 2020 roku). Wynik ten pokazuje, że zawarte w arkuszu egzaminacyjnym zadania były dla zdających trudne. Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami z zakresu III obszaru wymagań ogólnych (*Analiza i interpretacja tekstów kultury*), dla którego poziom wykonania zadań wyniósł 54%. Na zbliżonym poziomie (51%) wykonane zostały zadania z zakresu I obszaru wymagań ogólnych (*Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji*). Naj słabiej zdający poradzi sobie z zadaniami z zakresu II obszaru wymagań ogólnych (*Tworzenie wypowiedzi – przekład na język polski*), gdzie uzyskany wynik to 43%. Należy zwrócić uwagę, że arkusz egzaminacyjny zawierał tylko jedno zadanie z zakresu II obszaru wymagań ogólnych, polegające na tłumaczeniu tekstu łacińskiego na język polski, którego poziom wykonania wskazuje, że tego

typu zadania translacyjne są dla zdających najtrudniejsze. Dla porównania wyniki uzyskane za tłumaczenie w latach ubiegłych to: 43% w 2021 roku i 41% w 2020 roku).

Arkusz składał się z 10 zadań, spośród których jedno polegało na tłumaczeniu tekstu łacińskiego na język polski (zadanie 1.), osiem kolejnych sprawdzało wiedzę i umiejętności zdających w zakresie kultury antycznej (zadania 2.–5.) oraz gramatyki języka łacińskiego (zadania 6.–9.), ostatnie (zadanie 10.) sprawdzało umiejętność tworzenia dłuższej wypowiedzi, uwzględniającej analizę i interpretację zamieszczonych materiałów źródłowych. Zadania 2.–9. związane były z tłumaczonym w zadaniu 1. tekstem łacińskim, to znaczy zadania kulturowe odnosiły się do kontekstu historycznego i mitologicznego tekstu, a zadania językowe oparte były na strukturze gramatycznej i składniowej oraz zasobie leksykalnym tekstu, dzięki czemu zdający nie tracili czasu na ponowne wyszukiwanie form podstawowych słów zawartych w zadaniach gramatycznych.

Zdający najlepiej poradzili sobie z zadaniami z zakresu kultury antycznej, z których wyniki mieszczą się w przedziale od 51% (zadanie 3.) do 72% (zadanie 4.). Trudniejsze dla zdających okazały się zadania językowe, gdzie najwyższym wynikiem było 59% (zadanie 7.) a najniższym 33% (zadanie 6.). Poziom wykonania tłumaczenia tekstu (zadanie 1.) to 43%, a tworzenia dłuższej wypowiedzi (zadanie 10.) – 54%.

Stopień opanowania wiedzy i umiejętności sprawdzanych w poszczególnych zadaniach

Przekład tekstu łacińskiego na język polski (zadanie 1.)

Zadanie 1. polegało na przetłumaczeniu tekstu łacińskiego opracowanego na podstawie passusu jednej z mów Cycerona przeciwko Werresowi (In Verrem, II.4, 72, 74). Treść tekstu stanowiła zamkniętą całość, odnoszącą się do przywołanej przez Cycerona opowieści o mitologicznych początkach Segesty i znajdującym się w tym mieście posągu bogini Diany. Pod tekstem zamieszczone zostały objaśnienia imion i nazw własnych oraz znaczenie słów rzadkich lub użytych w nietypowym kontekście, a także wieloznacznych spójników zdań złożonych. W czasie tłumaczenia tekstu zdający mogli korzystać ze słownika łacińsko-polskiego.

Translacja tekstu łacińskiego na język polski to najtrudniejsze i najbardziej wymagające zadanie egzaminacyjne. Zadanie to jest nie tylko czasochłonne, ale przede wszystkim wymaga precyzji w rozpoznawaniu zawartych w tekście form morfologicznych i struktur składniowych, identyfikowaniu i wyszukiwaniu w słowniku form podstawowych słów łacińskich, dobieraniu odpowiednich i dostosowanych do kontekstu polskich ekwiwalentów semantycznych łacińskich słów, form i struktur gramatycznych i wreszcie w konstruowaniu poprawnego pod względem językowym tłumaczenia, oddającego zarówno treść jak i strukturę tekstu łacińskiego. Oznacza to, że zdający muszą wykazać się nie tylko znajomością gramatyki łacińskiej, słownictwa i wiedzą z zakresu kultury antycznej, ale także znajomością i umiejętnością praktycznego zastosowania zasad techniki tłumaczenia tekstu łacińskiego oraz umiejętnością tworzenia spójnego i poprawnego pod względem językowym i stylistycznym tekstu polskiego. Popelniane błędy najczęściej wynikają z:

- niewystarczającej znajomości gramatyki, co powoduje błędne rozpoznanie i identyfikację form morfologicznych i struktur składniowych

- braku precyzji w doborze polskich odpowiedników łacińskich form morfologicznych, struktur składniowych, słów i wyrażen idiomatycznych
- nieznajomości kontekstu historycznego i kulturowego tłumaczonego tekstu
- niezrozumienia sensu poszczególnych fraz, wynikającego z błędnego rozpoznania form podstawowych lub wyboru nieodpowiedniego znaczenia słów łacińskich
- braku lub niewystarczających umiejętności łączenia treści poszczególnych fraz i tworzenia ciągłego i poprawnego tekstu polskiego
- braku zachowania logiki i spójności tekstu polskiego.

Stosunkowo niski, chociaż porównywalny z poprzednimi latami, poziom wykonania zadania i typy popełnianych błędów wskazują na to, że tłumaczenie tekstu łacińskiego na język polski jest dla zdających trudne i przysparza im najwięcej problemów, mimo że w praktyce szkolnej ćwiczenia translacyjne stanowią podstawę procesu nauczania języka łacińskiego i kultury antycznej.

Uzyskane przez zdających wyniki wskazują, że nie było przekładów całkowicie niepoprawnych. W wielu przypadkach zdający prawidłowo tłumaczyli pojedyncze frazy, ale nie potrafili stworzyć spójnego przekładu całego tekstu, w którym oddane byłyby treść i sens fragmentu z dzieła Cyserona. Poniżej zamieszczone zostały przykłady bardzo dobrego (przykład 1.), dobrego (przykład 2.) i przeciętnego (przykład 3.) tłumaczenia tekstu.

Przykład 1.

Segesta jest starym miastem znajdującym się na Sycylii. Wydaje się, iż założona została przez wracającego spod Troi Eneasza, który tam się zatrzymał. Z tego powodu mieszkańcy Segesty cieszą się nie tylko ciętą się przymierem z Rzymem oraz jego przyjaciół, ale również ^{wierzą się} ~~wierzą się~~ za zwyciężonych krwią z ludem rzymskim. To miasto zostało kiedyś siłą zdobyte oraz zniszczone przez Kartagińczyków. Był w Segestachryków brązowy wizerunek Diana. Obdarzony ^{złotem} ~~złotem~~ najwęższą, najstarszą świętością, jak i warsztem oraz wykonaniem był on perfekcyjny.

Starannie pielęgnowany przez mieszkańców, podziwiany przez ^{wszystkich} przyjezdnych. Kiedy ~~zaw~~ byłem kwestorem mojego od niego wrzesiwej nie zobaczyłem. (Nic nie zostało mi wrzesiwej pokazane). Dostrec można było nadzwyczaj dużą, wysoki posąg, odrzany w kobiece szaty. ~~Była w jego~~ w jego wspaniałości dostrec można było wielki jule (prawdopodobnie) kobiecą postawę. Strzały wiszą ~~powiesz~~ zawieszane na ramieniu: lęk dzieciom przez lewą rękę, prawa natomiast trzymała palącą się pochodnię.

* lub: Mieszkańcy mówią, iż została rzeźbiona przez ...

Przykład 2.

Segesta jest bardzo starym miasteczkiem na Sycylii, którego przez Eneasz, zbiegłego z Troii i w tym miejscu przybyłego, założenie jest wzniósłowane. Preto mieszkańcy Segesty nie tylko spotężnieniem tak przyjeżdżym, lecz także polubowym jednaki z ludem rzymskim są sądzeni. To miasteczko przez Kartaginńczyków jest sześć razy zdobyte i zniszczone. Był wśród Segestanów posąg Diany ze spiżu, zardzewiałej rathonitą i najdawniejszą obdarzony czią, jule i jedynym staraniem kunsztownie dokonany. Czczony przez mieszkańców, a przez wszystkich przybyłych odwiedzany, gdy kwestorem byłem, niczym moją przez niego jest pierniszka mowa pochwalna. Był rathiem znakomity i wynibity znak ze stożka, naokoło jednak w ów powieże wielki, a wyglądem penicilium, strzały przewieszane przez plecy, lewą ręką trzymała tule, prawa zastaniała płonącą tawar.

Przykład 3.

Segesta to prastare miasto na Sycylii, które ukazano się
 w mitycznym Eneaszowie, zbiegłemu z upadłej Troi. Tak więc
 uznaje się pokrewieństwo i nieprzerwaną przyjaźń między Eneaszem
 a Segestą, a spotężeniem mieszkańców Segesty, a populus
 rzymski. To miasto zostało niegdyś zdobyte i miszowane przez
 Diantę i rybaków. ~~Miejsce, gdzie z powietrza ukazano~~
~~się postać Diany, jest zarówno obdarzone najstarszym~~
 ~~powszechnym kultem, jak i ludzie się tam starania na udoświadczanie~~
~~remiata. Do upadku przegrzali, a także obywateli, jak~~
~~przekazano~~ Dostępna jest zarówno obywatelom, jak i przyby-
 łom, chociaż jestem kwestorem, ani mnie, ani innym nie
 była dotąd ukazana. Pani obłożona jest prawie cał-
 wicie w wyniosłą kobiecą szatę, ~~niektórzy jednak~~ ~~jednego~~
~~z nich~~ ~~ostatnia~~ obyta tak wokół aby ukazać jej
 wielkość lecz jednak i młodość i stan dziewiczy, si-
 wisaja z pleców! z tworzą ręką trzyma Tull, ~~z~~
 preferując płomienną złość.

Zadania sprawdzające znajomość realiów historyczno-kulturowych (zadania od 2. do 5.).

Zadania od 2. do 5. służyły sprawdzeniu podstawowej wiedzy z zakresu kultury antycznej i nawiązywały tematycznie do problematyki poruszonej w tekście łacińskim z zadania 1.

Zadania 2. i 3. miały charakter otwarty i dotyczyły zagadnień związanych z historią i ustrojem Rzymu. Zdający musieli wykazać się znajomością podstawowych terminów odnoszących się do podbojów i administracji rzymskiej oraz nazw i hierarchii urzędów republikańskich. Maturzyści poradzili sobie z tymi zadaniami przeciętnie, szczególnie biorąc pod uwagę niski poziom szczegółowości pytań. W zadaniu 2. należało wpisać nazwę terminu, którym Rzymianie określali terytorium podbite i zarządzane przez rzymskiego urzędnika, zaś w zadaniu 3. wymienić nazwy dwóch urzędów, wyższych rangą od kvestora. Poziom wykonania zadania 2. to 54%, a zadania 3. – 51%. Poniżej zamieszczone zostały przykłady poprawnej odpowiedzi (przykład 4.) i częściowo poprawnej odpowiedzi (przykład 5.).

Przykład 4.

Zadanie 2. (0–1)

Podaj nazwę terminu, którym Rzymianie określali terytorium podbite i zarządzane przez rzymskiego urzędnika.

.....provincia.....

Zadanie 3. (0–2)

Cycon w czasie, o którym pisze w tekście źródłowym, był kwestorem. Wymień dwa urzędy, wyższe rangą od kwestora.

1. edyl.....

2. pretor.....

Przykład 5.

Zadanie 3. (0–2)

Cycon w czasie, o którym pisze w tekście źródłowym, był kwestorem. Wymień dwa urzędy, wyższe rangą od kwestora.

1. edyl.....

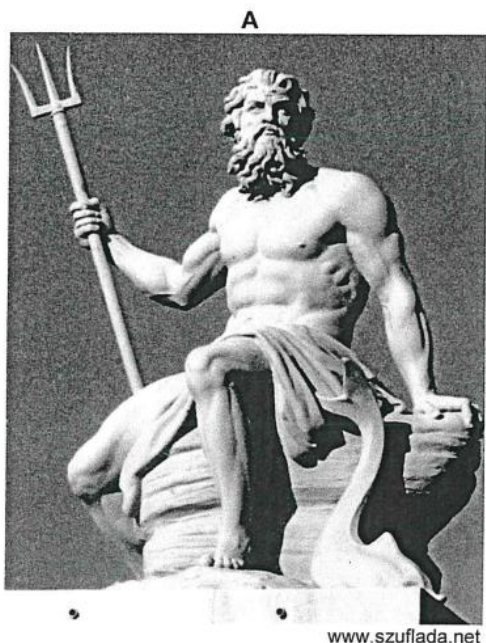
2. cesarz.....

Zadania 4. i 5. sprawdzały znajomość mitologii greckiej i rzymskiej. Zadanie 4. miało charakter otwarty i polegało na rozpoznaniu bóstw przedstawionych na zamieszczonych reprodukcjach. Zadanie to okazało się najłatwiejsze z całego arkusza egzaminacyjnego i zostało poprawnie rozwiązane przez 72% zdających. Zadanie 5. miało charakter zamknięty. Zdający musieli wybrać spośród czterech propozycji jedną poprawną odpowiedź, która była prawidłowym uzupełnieniem zdania „W trakcie tułaczki Eneasza dotarł do Kartaginy, gdzie gościny udzieliła mu...”. Poziom wykonania zadania 5. wyniósł 58%. Poprawne rozwiązanie zadań 4. i 5. ilustruje przykład 6.

Przykład 6.

Zadanie 4. (0–1)

Zapisz imiona bogów greckich przedstawionych na reprodukcjach.

.....Posejdon.....

.....Apollo.....

Zadanie 5. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W trakcie tułaczki Eneasz dotarł do Kartaginy, gdzie gościny udzieliła mu

- A. Andromacha.
- ☒ B. Dydona.
- C. Kirke.
- D. Lawinia.

Test leksykalno-gramatyczny (zadania od 6. do 9.)

Zadania od 6. do 9. sprawdzały znajomość gramatyki języka łacińskiego, umiejętność rozpoznawania i transformacji form morfologicznych i struktur składniowych charakterystycznych dla łaciny oraz umiejętność wskazywania wpływów języka łacińskiego na współczesną polszczyznę.

Z całego arkusza egzaminacyjnego najtrudniejsze dla zdających okazało się zadanie 6., którego poziom wykonania wyniósł zaledwie 33%. Miało ono charakter otwarty i polegało na dokonaniu transformacji trzech zdań, z zastosowaniem wskazanych w poleceniu struktur składniowych.

Zdanie *Segesta est oppidum per vetus in Sicilia* (a) należało przekształcić, stosując *accusativus cum infinitivo*. Dodatkowo, dla uniknięcia wieloznaczności, w zadaniu egzaminacyjnym podano *verbum regens*, od którego trzeba było uzależnić zastosowaną strukturę. Transformacja zdania *Segesta a Carthaginensibus deleta est* (b) wymagała

zastosowania strony czynnej, a w przypadku zdania *Diana habebat sagittas et arcum* (c) zdający musieli użyć struktury dativus possessivus. Przy przekształcaniu zdań nie można było zmienić czasu orzeczenia. Poniżej zamieszczone zostały poprawne rozwiązanie tego zadania (przykład 7.) oraz częściowo poprawne rozwiązania, ilustrujące różne typy błędów (przykłady 8a., 8b. i 8c).

Przykład 7.

Zadanie 6. (0–3)

Wykonaj transformacje gramatyczne zdań, stosując odpowiednio:

a) accusativus cum infinitivo

b) stronę czynną

c) dativus possessivus.

a) Segesta est oppidum pervetus in Sicilia.

Scimus *Segestam esse oppidum pervetus in Sicilia.*

b) Segesta a Carthaginiensibus deleta est. *delet, -ere, -eri, -tum miszyć*

Carthaginienses Segestam deleverant deleverant.

c) Diana habebat sagittas et arcum. *grał strzałę - us, i, iuk*

Dianae sagittae et arcus erant.

Przykład 8a.

Zadanie 6. (0–3)

Wykonaj transformacje gramatyczne zdań, stosując odpowiednio:

a) accusativus cum infinitivo

b) stronę czynną

c) dativus possessivus.

a) Segesta est oppidum pervetus in Sicilia.

Scimus *Segestam oppidum pervetus in Sicilia esse.*

b) Segesta a Carthaginiensibus deleta est.

Carthaginienses Segestam deleverunt.

c) Diana habebat sagittas et arcum.

Sagittae et arcus Dianae erunt.

Transformacja dwóch pierwszych zdań (a. i b.) została wykonana poprawnie. W zdaniu c. zdający poprawnie zastosował strukturę dativus possessivus, ale zmienił czas orzeczenia, przez co przekształcenie zdania nie mogło zostać uznane za poprawne.

Przykład 8b.

Zadanie 6. (0–3)

Wykonaj transformacje gramatyczne zdań, stosując odpowiednio:

- a) accusativus cum infinitivo
- b) stronę czynną
- c) dativus possessivus.

a) Segesta est oppidum pervetus in Sicilia.

Scimus Segestam oppidum pervetum in Sicilia esse

b) Segesta a Carthaginiensibus deleta est.

Carthaginienses Segestam deleverunt.

c) Diana habebat sagittas et arcum.

~~Diana~~ sagittas et arcum sunt.
Dianae

Transformacja zdania b) wykonana została poprawnie. W przypadku pozostałych zdań przekształcenie nie mogło być uznane za poprawne z powodu błędów gramatycznych, polegających na zastosowaniu niepoprawnych form morfologicznych. W zdaniu a) zdający popełnił błąd w odmianie przymiotnika *pervetus*. Przymiotnik ten odmienia się według paradygmatu deklinacji trzeciej (gen. sg. *perveteris*). Ponadto rzeczownik *oppidum*, do którego przymiotnik *pervetus* się odnosi, jest rodzaju nijakiego, a zatem należało zastosować zasadę mówiącą o tym, że w przypadku neutrów acc.sg. jest zawsze taki sam jak nom. sg. Zdający popełnił więc typowy błąd polegający na nieprawidłowym przyporządkowaniu słowa do paradygmatu fleksji nominalnej i tworzeniu niepoprawnych form z wykorzystaniem niewłaściwej końcówki fleksyjnej. W zdaniu c) zdający nie uwzględnił koniecznej zmiany form *sagittas et arcum* (acc.) na *sagittae et arcus* (nom.), przez co zdanie jest całkowicie niepoprawne gramatycznie. W strukturze dativus possessivus obowiązują jednoznaczne i sztywne zasady dystrybucji przypadków, gdzie posiadacz wyrażony musi być przez dativus, a rzecz posiadana przez nominativus. Zdanie w innej postaci jest niepoprawne.

Przykład 8c.

Zadanie 6. (0–3)

Wykonaj transformacje gramatyczne zdań, stosując odpowiednio:

- a) accusativus cum infinitivo
- b) stronę czynną
- c) dativus possessivus.

a) Segesta est oppidum pervetus in Sicilia.

Scimus Segestam oppidum pervetum in Sicilia esse.

b) Segesta a Carthaginiensibus deleta est. *perit*

Carthaginienses deleverunt Segestam.

c) Diana habebat sagittas et arcum.

Dianae sagittae et arcus erant.

Transformacja zdań a) i c) została wykonana poprawnie. W zdaniu b) natomiast zdający popełnił typowy błąd gramatyczny polegający na niedostosowaniu formy orzeczenia do podmiotu. Podmiotem przekształconego zdania jest słowo *Carthaginenses*, występujące w liczbie mnogiej, podczas gdy orzeczenie *delevit* użyte zostało w liczbie pojedynczej zamiast poprawnej formy liczby mnogiej *deleverunt*. Zdanie w tej postaci jest niepoprawne gramatycznie.

Zadanie 7. sprawdzało umiejętność dostrzegania i wskazywania wpływów języka łacińskiego na współczesną polszczyznę. Miało charakter otwarty i polegało na podaniu polskich odpowiedników słów łacińskiego pochodzenia: *manualny*, *preferować*, *koniunkcja*. Zadanie zostało wykonane na poziomie 59%. Poniżej przedstawione zostały poprawne rozwiązanie (przykład 9.) i niepoprawne rozwiązanie (przykład 10.).

Przykład 9.

Zadanie 7. (0–2)

Wpisz synonimy podanych wyrazów łacińskiego pochodzenia.

manualny	ręczny
preferować	woleć
koniunkcja	połączenie

Przykład 10.

Zadanie 7. (0–2)

Wpisz synonimy podanych wyrazów łacińskiego pochodzenia.

manualny	manus - ręka
preferować	prefero
koniunkcja	coniunctio - łączyć coniunctus - łączyć

Wpisane odpowiedzi pokazują, że zdający nie zrozumiał polecenia lub nie wie, jak należy rozumieć pojęcie „synonimy”. W efekcie zamiast poprawnych rozwiązań w postaci wyrazów bliskoznacznych zdający podał (notabene prawidłowy) łaciński źródłosłów wymienionych polskich wyrazów. Zadanie zostało więc wykonane niezgodnie z poleceniem.

Zadanie 8. miało charakter zamknięty i polegało na wyborze poprawnego uzupełnienia zdania łacińskiego. W zadaniu tym sprawdzano znajomość zasad stosowania form czasownikowych w funkcji orzeczenia zdań podrzędnie złożonych (zdanie 1.) oraz zasad tzw. składni nazw miast. Zadanie zostało wykonane na poziomie 54%. Błędy popełniane w tego typu zadaniach wynikają albo z niezrozumienia zdania, albo z nieznajomości reguł gramatycznych. Poprawne rozwiązanie tego zadania ilustruje przykład 11.

Przykład 11.

Zadanie 8. (0–2)

Uzupełnij zdania. Wybierz jedną z podanych form.

1. Aeneas, cum a Troia, Segestam condidit.

- A. fugiens
- ☒ B. fugeret
- C. fugere
- D. fugiente

2. simulacrum Dianae fuit.

- A. Cum Segesta
- B. Segestam
- ☒ C. Segestae
- D. In Segestam

Zadanie 9. Okazało się również stosunkowo trudne dla zdających, a polegało na tworzeniu form morfologicznych czasowników. Poziom wykonania zadania to 49%. Należy zwrócić uwagę, że było to jedno z trzech zadań egzaminacyjnych, z którymi zdający poradzili sobie najgorzej. W zadaniu podane zostały formy *colebatur*, *veniente*, *essem* i zadaniem zdających było utworzenie analogicznych form utworzonych od czasownika *demonstrare*. Trudność tego zadania polegała na tym, że każdy z czasowników *colere*, *venire*, *demonstrare* należy do innej koniugacji, co wpływa na paradygmat odmiany. Ponadto czasownik *esse* odmienia się nieregularnie. Należy jednak podkreślić, że wykorzystane w zadaniu słowa to jedne z najczęściej występujących i typowych czasowników łacińskich, których odmiana nie powinna stanowić problemu dla zdających. Zazwyczaj popełniane błędy w tego typu zadaniach polegają na tworzeniu błędnych form morfologicznych, co wynika z niewystraszającej znajomości fleksji werbalnej albo z braku precyzji i nieuwagi zdających. Prawidłowe rozwiązanie tego zadania przedstawia przykład 12.

Przykład 12.

Zadanie 9. (0–3)

Obok podanych form czasowników wpisz odpowiadające im formy czasownika *demonstrare*.

colebatur	<i>demonstrabatur</i>
veniente	<i>demonstrante</i>
essem	<i>demonstrarem</i>

Wypracowanie

Ostatnie zadanie w arkuszu egzaminacyjnym (zadanie 10.) sprawdzało umiejętność tworzenia dłuższej wypowiedzi, w oparciu o wiedzę własną oraz analizę i interpretację zamieszczonych materiałów źródłowych. Zdający mieli za zadanie napisanie wypowiedzi na temat roli, jaką odgrywała sztuka w starożytnej Grecji i Rzymie. Zadanie okazało się

stosunkowo trudne, a poziom jego wykonania wyniósł 54%. Temat wypracowania wymagał znajomości kultury greckiej i rzymskiej. Z tych powodów część zdających ograniczyła się wyłącznie do analizy i interpretacji zamieszczonych materiałów źródłowych albo ograniczyła swoją wypowiedź do ogólnych informacji. Poniżej zamieszczony został przykład wypracowania ocenionego na maksymalną liczbę punktów (przykład 13.).

Przykład 13.

WYPRACOWANIE

..... Nie sposób nie zgodzić się ze stwierdzeniem, że sztuka odgrywa
ważną rolę w życiu każdego człowieka. Nie inaczej było w antycznej
Grecji i starożytnym Rzymie, gdzie pełniła ona wiele istotnych
funkcji: zachęcając od oprawnej roli w kultach bogów, ^{wpływa}
na deliberacjach, ~~chowaniu~~.....
..... W starożytnej Grecji, w Atenach ^(na Akropolisie) znajdowała się świątynia
Partenon, poświęcona bogini Atenie. Partenon w jej wnętrzu znajdowało
się jedno z najpiękniejszych dzieł rzeźbiarstwa. Fidiaś - oprawny
posąg bogini, wykonany ze złota i łożni słoniej. Przeobrażenie
tytułu świątyni Hellenom do oddawania jej caci, ale również stała
się znakiem rozpoznawczym ich miasta i ich cywilizacji. Niestety,
~~oprawny~~ relikwia nie zachowała się do naszych czasów, podobnie
jak wiele innych dzieł starożytnych. Jednym z tych, które
mówiący oglądać ^{spółcześni} ~~choć~~ jest ^{marmur} ~~relikwia~~ Nike z Samotracji,
która to ~~niektóre~~ ^{Kamienne} czas porównać wielkość elementów świątyni
~~Małymi~~ relikwiami świątyni, jednakże jedynie do celów

^{typu} schyłkowych, a wiele z nich pełniło ^{również} funkcje ozdobne, jak podtrzymujące
na swoich górnich dachach Erechtejską kariatydę oraz liane
plastycznie, znajdujące się na przykład na całym wspomnianym
juni posępnym Ateny.

Kolejnym zastosowaniem ~~ale~~ sztuki było upamiętnianie
wybitnych osiągnięć sławnych wodzów. Stojący w Rzymie
~~zobacz~~ Tule triumfalny Tytus jest na to najlepszym dowodem.
Został on bowiem umieszczony tam na pamiątkę stłumienia
powstania w Judei ^{zakończanego w roku 73} ~~zakończanego w roku 66-73~~, przez
syna ~~Emperora~~ ^{cesarza} Wespazjana, późniejszego cesarza
Tytusa Flawiusza. Budowlę zdobią ludzkie karykatury, a
przedstawione na niej plastycznie przedstawia ~~triumf~~ ^{zobacz} zwycięstwo
z powstaniem ^(i symbole) ~~zakończonym~~ ^{jak} ~~triumfalnym~~ ^{połacie triumfalny}
^{podczas podochy triumfalnego} ~~triumfalnym~~ ^{triumfalnym} i
wizerunek przedmiotów ze świątyni Jerolimskiej, zadowolone podczas
oblężenia Jerolim ^{70 r.} ~~zakończonym~~ ^{zakończonym}
~~triumfalnym~~ ^{triumfalnym}

Starożytni lubili otaczać się sztuką również w prywatnych
domach. Bogaci w Rzymie chętnie zamawiali u
wybitnych rzeźbiarzy swoje portrety. Taki artysta, tworząc
zlecony portret, starał się nie tylko oddać dokładnie
wygląd klienta, ale również jego charakter i cechy
charakteru, poprzez umieszczenie w nim. Oprócz portretów i
marmurów, Rzymianie upiększali swoje posiadłości kolorowymi
freskami. Przedstawiały one zarówno sceny z mitologii,
historii i życia, jak na przykład walki, jak i elementy
krajobrazu i architektury. Nienadłus miały na celu
nadanie pomieszczenia głębi, poprzez stworzenie iluzji
opływającej. ^{był} ~~zakończonym~~ ^{zakończonym} jest to naprawdę wielki pomysł

na umieszczenie wystawy. Dzięki temu dzięki temu pominięcie
umieszczenia się, wielkie, i znacznie uspaniałotworyło to ostatnie
były jaskrawe barwy. To ostatnie dzięki odwołaniu do Pompejów
swoją nazwą otępiła i kolor ról pompejański.

Wesoło zamiast fresków, świąt bogactw dawało radość
koloryt. Wesołość, to są funkcje co malowidła - dekoracyjne.

Podsumowując, uważam, że zarówno w & starożytnych
Czesów jak i Rzymian sztuka odgrywała ogromną rolę o
wiringach dziedzinach życia, była obecna zarówno w życiu
w miejscach ludu jak i w domach, w sztuce. Starożytni
dzięknie się, nie otaczali, ulegli, a ja również do uspaniałotwory
wiringach zdanach, jak triumfy, a woda, a to nie są
przedstawiania wydarzeń historycznych i mitologicznych. To
ostatnie dzięki niej, a także dzięki niej, dziedzinie artystycznej
poczuła do namyślnych, a porażają, a podziwiać je i
cieszyć się z nich, a kolejnym pokoleniom.

Wnioski i rekomendacje

1. Średni wynik na poziomie 48% pokazuje, że arkusz egzaminacyjny okazał się dla zdających średnio trudny.
2. Najtrudniejsze dla zdających były zadania językowe, w tym przede wszystkim transformacje gramatyczne i tworzenie form morfologicznych, ale także tłumaczenie tekstu łacińskiego na język polski. Należy zatem zwrócić większą uwagę na doskonalenie i rozwijanie kompetencji językowych i translacyjnych uczniów przygotowujących się do egzaminu maturalnego w kolejnych latach.
3. Lepiej niż z zadaniami językowymi zdający poradzili sobie z zadaniami z zakresu kultury antycznej. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że relatywnie słabo wypadły zadania dotyczące historii i ustroju Rzymu, mimo że poziom szczegółowości pytań był niski. Szersze spojrzenie na kulturę antyczną i znajomość kontekstu historycznego i kulturowego ułatwi zdającym rozwiązywanie także innych zadań, w tym tłumaczenie tekstu łacińskiego.
4. Należy w jak najszerszym zakresie doskonalić umiejętności związane z tłumaczeniem tekstu, w tym przede wszystkim rozpoznawanie struktury gramatycznej i leksykalnej

tłumaczonego tekstu, odczytywanie sensu i odbiór treści tekstu, identyfikowanie form podstawowych słów występujących w tekście, dobór odpowiednich ekwiwalentów znaczeniowych łacińskich form morfologicznych, struktur składniowych, leksyki i idiomatyki, tworzenie logicznego, spójnego i poprawnego pod względem językowym przekładu w języku polskim. Ważne jest także sprawne i umiejętne posługiwanie się słownikiem łacińsko-polskim.

5. W procesie nauczania należy zwracać większą uwagę na analizę i twórczą interpretację materiałów źródłowych, w tym także materiałów ikonograficznych. Materiały źródłowe powinny stanowić punkt wyjścia do zaprezentowania przez zdających szerszego kontekstu kulturowego, uwzględniającego nie tylko wiedzę z zakresu kultury antycznej, ale także recepcję antyku i umiejętność dostrzegania i wskazywania związków językowych i kulturowych współczesnej kultury i polszczyzny z dziedzictwem grecko-rzymskiego antyku.
6. Należy zwracać uwagę na precyzyjne czytanie poleceń i rozwiązywanie zadań. Część popełnionych przez zdających błędów wynikała bowiem z braku uwagi i należytej dokładności. Precyzja i staranność szczególnie istotne są w rozwiązywaniu zadań gramatycznych i w tłumaczeniu tekstu.